

Český tanec v datech

2023

MAPOVÁNÍ 2022

Taneční vzdělávání a zřizované soubory

Roman Vašek

Český tanec v datech

10/ MAPOVÁNÍ 2022
Taneční vzdělávání
a zřizované soubory

Roman Vašek

© Roman Vašek

Recenzovala

MgA. Mgr. Daniela Machová, Ph.D.

© Institut umění – Divadelní ústav, 2023

ISBN 978-80-7008-490-8

ISSN 2570-8384

Obsah

Ediční poznámka	4
Soupis zkratk	5
<hr/>	
1 Rešerše a metodologie	7
<hr/>	
2 Taneční konzervatoře	9
2.1 Respondenti, struktura dotazníků a sběr dat	9
2.2 Charakteristika konzervatoří a jejich nedávné a současné aktivity	10
2.3 Zaměstnanci konzervatoří, pedagogický sbor	13
2.4 Žáci	15
2.5 Praxe, umělecký soubor	23
2.6 Shrnutí	25
<hr/>	
3 Vysokoškolské katedry a ateliéry se zaměřením na tanec a nonverbální divadlo	26
3.1 Respondenti, struktura dotazníků a sběr dat	26
3.2 Charakteristika katedry/ateliéru	26
3.3 Vědecká a publikační činnost	30
3.4 Pedagogický sbor	31
3.5 Studenti	33
3.6 Shrnutí	36
<hr/>	
4 Baletní soubory zřizovaných divadel	37
4.1 Respondenti, struktura dotazníků a sběr dat	37
4.2 Ohlédnutí za uplynulými pěti lety a plány do budoucna	38
4.3 Výkony, návštěvnost a provozní specifika	42
4.4 Počty tanečníků, zaměstnanecký status	46
4.5 Příchody a odchody tanečníků	50
4.6 Složení baletních souborů s ohledem na gender, vzdělání, věk a národnost	52
4.7 Odměňování tanečníků	60
4.8 Externí taneční pedagogové	64
4.9 Shrnutí	65
<hr/>	
5 Soubor lidového tance (Vojenský umělecký soubor Ondráš)	67
5.1 Respondent, struktura dotazníku a sběr dat	67
5.2 Charakteristika souboru, pracovní režim, výkony	67
5.3 Personální složení	69
5.4 Odměňování a benefity	70
5.5 Shrnutí	71
<hr/>	
6 Závěrem	72
Prameny o respondentech	76
Literatura a ostatní prameny	77
Soupis tabulek	78
Soupis grafů	80
Summary	82

Ediční poznámka

Sběr informací a konkrétních údajů z různých oblastí českého tance prostupuje celou edicí Český tanec v datech. V této studii mapujeme zhruba s pětiletým odstupem situaci českého tanečního školství (na konzervatořích a některých vysokých školách) a v profesionálních souborech, ať už jsou jimi uskupení zřizovaná městy či ministerstvy (baletní soubory vícesouborových divadel a soubor lidového tance VUS Ondráš), nebo nezávislé skupiny zaměřené na tanec, nový cirkus či nonverbální divadlo. Objem dat, informací, ale i postojů k nejrůznějším tématům, které se podařilo za rok 2022 shromáždit, je natolik obsáhlý, že přesahuje rozměr jednotlivých studií vycházejících v rámci edice Český tanec v datech. Také to byl důvod, proč se autoři nakonec rozhodli publikování rozdělit dvou svazků. V tom prvním se Roman Vašek zaměřil na oblast vzdělávání a činnost zřizovaných tanečních těles. V tom druhém, který vyjde na jaře 2024, se Jana Návratová věnuje zjištěním v nezávislém sektoru.

Pro vznik této studie byla zcela zásadní součinnost respondentů. Právě z jejich informací tato práce dominantně vychází. Sběr dat byl tentokrát mimořádně komplikovaný a zdlouhavý a je třeba poděkovat všem subjektům, které se do něj zapojily. Vedle dotazníkového šetření za rok 2022 pracují autoři s daty, která ve svém průzkumu za rok 2021 shromáždila Asociace tanečních umělců ČR. Tímto děkujeme asociaci za poskytnutí jejich vyplněných dotazníků.

Soupis zkratek

Konzervatoře

G-SOŠ-PTK	Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř, s. r. o. (do března 2023 Pražská taneční konzervatoř a Střední odborná škola, s. r. o.)
JKO	Janáčkova konzervatoř v Ostravě
KDC	Konzervatoř Duncan centre, Praha
TCP	Taneční centrum Praha – konzervatoř, z. ú., Praha
TK HMP	Taneční konzervatoř hlavního města Prahy
TK IVP	Taneční konzervatoř Ivo Váni Psoty (dříve též 1. soukromá taneční konzervatoř)
TKB	Taneční konzervatoř Brno

Vysokoškolské katedry a ateliéry

AFD JAMU	Ateliér fyzického divadla Divadelní fakulty Janáčkovy akademie múzických umění, Brno
ATPDV JAMU	Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy Divadelní fakulty Janáčkovy akademie múzických umění, Brno
KND HAMU	Katedra nonverbálního divadla Hudební a taneční fakulty Akademie múzických umění v Praze (dříve Katedra pantomimy HAMU, respektive Katedra nonverbálního a komediálního divadla HAMU)
KT HAMU	Katedra tance Hudební a taneční fakulty Akademie múzických umění v Praze

Divadla a baletní soubory¹

ND Praha	Národní divadlo, Praha
B-ND Praha	Balet Národního divadla, Praha
LM-ND Praha	Laterna magika, Národní divadlo, Praha
BO-ND Praha	Balet Opery Národního divadla, Praha
ND Brno	Národní divadlo Brno
B-ND Brno	Balet Národního divadla Brno (hlavní soubor)
Balet NDB 2	Balet NDB 2 – juniorský baletní soubor Národního divadla Brno
MD Olomouc	Moravské divadlo Olomouc
B-MD Olomouc	Balet Moravského divadla Olomouc
NDM Ostrava	Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava
B-NDM Ostrava	Balet Národního divadla moravskoslezského, Ostrava
SD Opava	Slezské divadlo Opava
B-SD Opava	Balet Slezského divadla Opava
DFXŠ Liberec	Divadlo F. X. Šaldy Liberec
B-DFXŠ Liberec	Balet Divadla F. X. Šaldy Liberec
SD Ústí n. L.	Severočeské divadlo, s. r. o., Ústí nad Labem (do roku 2012 Severočeské divadlo opery a baletu Ústí nad Labem)
B-SD Ústí n. L.	Balet Severočeského divadla, s. r. o., Ústí nad Labem
DJKT Plzeň	Divadlo Josefa Kajetána Tyla, Plzeň
B-DJKT Plzeň	Balet Divadla Josefa Kajetána Tyla, Plzeň
JD České B.	Jihočeské divadlo, České Budějovice

¹ V textu studie je u souborů respektováno, zda se na venek prezentují s úvodním malým nebo velkým písmenem, případně jak cítí svou autonomii v rámci vícesouborového divadla. V případě Baletu Národního divadla, Baletu Národního divadla Brno, Laterny magiky Národního divadla a Baletu Opery Národního divadla jsou používána písmena velká, u ostatních baletních souborů malá.

B-JD České B.	Balet Jihočeského divadla, České Budějovice
MD Brno	Městské divadlo Brno
B-MD Brno	Balet Městského divadla Brno
B-SO Praha	Balet Státní opery Praha

Soubor lidového tance

VUS Ondráš	Vojenský umělecký soubor Ondráš, Brno
------------	---------------------------------------

Organizace, instituce

ATU	Asociace tanečních umělců České republiky
ČSÚ	Český statistický úřad
IDU	Institut umění – Divadelní ústav
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

Jak už název *Mapování 2022* naznačuje, hlavním záměrem bylo shromáždit data za dotyčný rok, a pokračovat tak v řadě obdobných dotazníkových šetření prováděných v minulosti. Konkrétně v roce 2007 pro publikaci *Tanec v České republice*,² v roce 2011 pro *Studii návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu*³ a v letech 2016 až 2019 pro dílčí studie vycházející v rámci edice *Český tanec v datech*.⁴ Inspirací bylo mimo jiné několik šetření prováděných od šedesátých do začátku osmdesátých let minulého století prof. Vladimírem Vašutem. Nashromážděná data tehdy publikoval a interpretoval na stránkách *Tanečních listů*.⁵ Vývoj v některých ukazatelích je tak možné sledovat v úctyhodné řadě více než šesti desítek let. Pro tuto aktuální studii byla důležitá též spolupráce s Asociací tanečních umělců ČR, která prováděla zevrubný průzkum v baletních souborech a významných souborech nezávislého tance a nového cirkusu za rok 2021. Ve své *Prostorové a finanční analýze potřeb v oblasti profesionálního tanečního umění* shromáždila velké množství dat.⁶ S některými pracuje též tato studie, což nabízí mimo jiné srovnání situace končícího pandemického období v roce 2021 a relativně normálně probíhajícího roku 2022, který byl už bez restrikcí omezujících uměleckou tvorbu i návštěvnost.

Metodologie se zásadně neliší od té, která byla uplatněna u dílčích studií vycházejících v rámci edice *Český tanec v datech* v předchozích letech.

Zájmová oblast byla rozdělena do pěti segmentů: vzdělávání na tanečních konzervatořích, činnost vybraných vysokoškolských kateder a ateliérů zaměřujících se na tanec nebo nonverbální divadlo, baletní a taneční soubory zřizovaných vícesouborových divadel, jediný poloprofesionální soubor lidového tance a nezávislé soubory zaměřené na tanec, nový cirkus nebo pohybové divadlo. Každá tato oblast byla mapována primárně prostřednictvím dotazníkového šetření, které kombinovalo uzavřené otázky zjišťující konkrétní data, s otázkami otevřenými, jež se zaměřily na charakteristiku, nedávné aktivity a významné změny ve sledovaných školách nebo souborech. Průzkum mapoval též postoje k různým dalším tématům. Pro každou oblast byly připraveny univerzální dotazníky, aby bylo možné data srovnávat, nicméně v některých případech bylo nutné dotazníky modifikovat a uzpůsobit specifickému charakteru respondentů. Pokud se data nepodařilo získat cestou dotazníkového šetření, byly využity výroční zprávy jednotlivých subjektů, případně informace na jejich webových stránkách.

Sběr dat

Dotazníky byly sestaveny na začátku roku 2023 a distribuovány v únoru a březnu 2023, tedy v době, kdy se u některých respondentů předpokládala paralelní práce na výročních zprávách, což mělo vyplňování dotazníků usnadnit. Adresovány byly zpravidla ředitelům tanečních konzervatoří nebo vedoucím tanečních oddělení konzervatoří, vedoucím vybraných vysokoškolských kateder a ateliérů, uměleckým šéfům baletních a tanečních souborů. Pro účast v šetření nebyli respondenti nijak finančně motivováni.

Původním záměrem bylo získat vyplněné dotazníky do konce dubna 2023. Zhruba u poloviny respondentů bylo potřeba vyplnění dotazníků opakovaně urgovat. V několika případech byly dotazníky vyplněny s osobní asistencí dotazovatele. Velké průtahy při sběru dat na straně respondentů se bohužel negativně promítly do velmi krátkého času, který zbyl na konečné vyhodnocení a interpretaci. Autor této studie musel využít i krajních možností, jak data získat (dotazování na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR;

2 NÁVRATOVÁ, Jana – VAŠEK, Roman – a kol. *Tanec v České republice: definice, historie, financování, le-gislativa, sociální problematika, školství, reflexe oboru*. 1. vyd. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010.

3 VAŠEK, Roman – RIEDLBAUCH, Václav. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR – CRA, 2012.

4 VAŠEK, Roman. *Český tanec v datech: 1/ taneční vzdělávání* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2017 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-01-vzdelani.pdf>. VAŠEK, Roman. *Český tanec v datech: 2/ balet* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2017 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-02-balet.pdf>. NÁVRATOVÁ, Jana. *Český tanec v datech: 3/ současný tanec* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2018 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-03-soucasny-tanec.pdf>. ŠTEFANOVÁ, Veronika – BYČEK, Alexej. *Český tanec v datech: 4/ nový cirkus a nonverbální divadlo* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2018 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-04-novy-cirkus-a-nonverbalni-divadlo.pdf>. TETUROVÁ, Jarmila – ČERNÍČKOVÁ, Kateřina. *Český tanec v datech: 7/ lidový tanec* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2021 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/2022/2021/cesky-tanec-v-datech-7---lidovy-tanec.pdf>.

5 VAŠUT, Vladimír. (De)generační problém aneb Neveselá hra s čísly. *Taneční listy*. 1974, roč. 12, č. 5, s. 11–13. VAŠUT, Vladimír. Suchá řeč čísel. *Taneční listy*. 1981, roč. 19, č. 5, s. 11–14. VAŠUT, Vladimír. Za vyšší úroveň našeho tanečního umění. *Taneční listy*. 1977, roč. 15, č. 5, s. 3–8. VAŠUT, Vladimír. Za vyšší úroveň našeho tanečního umění. *Taneční listy*. 1977, roč. 15, č. 6, s. 3–6. VAŠUT, Vladimír. Za vyšší úroveň našeho tanečního umění. *Taneční listy*. 1977, roč. 15, č. 7, s. 10–13.

6 V listopadu 2023 byla tato studie zatím v pracovní verzi.

podání žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím). Sběr dat byl ukončen až 26. října 2023 (respektive dodatečně byla doplněna data doručená až 29. 11. 2023)!

Po získání vyplněných dotazníků došlo k jejich zevrubné kontrole a nesrovnalosti byly řešeny s respondenty. Jen zcela výjimečně byly dotazníky napoprvé vyplněny bez chyb. Zpravidla nesouhlasily součty, uváděná data se mezi sebou vylučovala nebo byl jejich vztah krajně nepravděpodobný. V některých případech se nepodařilo chyby odstranit (nebo vysvětlit jejich krajní nepravděpodobnost) ani po opakovaných urgencích. Vedle dotazníků měl autor k dispozici též výroční zprávy většiny subjektů. Ne vždy data obsažená v dotaznících odpovídala těm ve výročních zprávách. V takových případech jsou zpravidla upřednostněna data z dotazníkového šetření. Ostatně také výroční zprávy obsahovaly nesrovnalosti, kvůli nimž je v některých případech nebylo možné využít.

Podrobnosti o sběru dat přinášejí úvodní kapitoly u jednotlivých mapovaných oblastí.

Data s otazníkem

Jak vyplývá z výše uvedeného, věrohodnost získaných dat není vždy stoprocentní a spolehlivě ověřitelná. Občas srovnáváme data s vědomím, že k sobě vztahujeme subjekty s lišícím se charakterem a typem provozu. Považujeme však za důležité s těmito porovnáváními pracovat. Proto je potřeba vnímat uváděná data s náležitou rezervou a všimnout si spíše tendencí, které naznačují. Získaná data jsou často neúplná nebo nepřesná. Na tyto skutečnosti budeme stále upozorňovat. Pokusíme se i na jejich základě dělat přibližné závěry, formulovat odhady, byť s vědomím jejich problematičnosti.

2.1 Respondenti, struktura dotazníků a sběr dat

Tanec se na konzervatořích v České republice studuje buď jako osmiletý obor tanec (kód oboru 82-46-P/01), nebo šestiletý obor současný tanec (kód oboru 82-46-P/02). Obor tanec se standardně začíná studovat po ukončení prvního stupně základní školy a studium je završeno v 8. ročníku absolventskou a případně též maturitní zkouškou. Obor současný tanec se standardně začíná studovat po ukončení základní školní docházky; ve 4. ročníku je možné složit maturitní zkoušku a v 6. ročníku absolutorium.

Průzkum v oblasti tanečních konzervatoří mapoval situaci v šesti školách, které jsou akreditovány v oborech tanec a současný tanec. Konkrétně:

- a) zřizované školy
  - Taneční konzervatoř hlavního města Prahy (obor tanec)
  - Konzervatoř Duncan centre (obor současný tanec)
  - Taneční konzervatoř Brno (obor tanec)
  - Janáčkova konzervatoř v Ostravě, respektive její taneční oddělení (obory tanec a současný tanec)
- b) ostatní školy
  - Taneční centrum Praha – konzervatoř, z. ú. (obor tanec)
  - Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř, s. r. o. (obor tanec)⁷

Z oslovených škol se průzkumu zúčastnily Taneční konzervatoř hl. m. Prahy (dotazník vyplnil či kompletoval ředitel školy Jaroslav Slavický), Konzervatoř Duncan centre (dotazník vyplnily či kompletovaly zástupkyně ředitele Hana Moraová a studijní referentka Radka Machová), Taneční konzervatoř Brno (dotazník vyplnila či kompletovala Hana Kuběnová) a Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř (dotazník vyplnila sekretářka školy Michaela Brabcová po konzultaci s uměleckou vedoucí konzervatoře Mgr. Magdalenou Hnátkovou Bayerovou). Taneční centrum Praha a Janáčkova konzervatoř v Ostravě odmítly vyplnit dotazník s odkazem na své časové zaneprázdnění, nicméně poskytly výroční zprávy.

Dotazník navazoval na obdobná šetření z let 2007, 2011 a 2016. Zaměřil se na hlavní změny na konzervatoři za posledních šest let a na plány do nejbližší budoucnosti; zjišťoval, jak konzervatoř rozvíjí spolupráci s divadly a případně dalšími školami. Dále se věnoval zaměstnancům školy (zjišťoval počty pracovníků a jejich platy, respektive finanční ohodnocení externistů), žákům konzervatoře (mapoval přijímací řízení, úspěšnost při ukončování studia a uplatnění po skončení studia) a nakonec praxi v průběhu studia, případně činnost uměleckého souboru, pokud jej daná škola provozovala. Data o zaměstnancích školy byla vztažena k 1. 10. 2022 (počty pracovníků), respektive k roku 2022 (platy a odměňování externistů), data o žácích na konzervatoři ke školním letům 2015/16 až 2021/22, o uplatnění po ukončení konzervatoře k období let 2020–2022 a data o praxi, respektive případném školním souboru, k roku 2022.

Dotazníkové šetření bylo zahájeno v únoru 2023 s původní uzávěrkou 15. března 2023. Poté bylo nutné provést několik kol urgencí, oprav nebo zpřesňování vyplněných údajů. Definitivně byl sběr dat ukončen až 26. října 2023, kdy byl odevzdán poslední dotazník.

⁷ Škola nesla do března 2023 název Pražská taneční konzervatoř a Střední odborná škola, s. r. o.

2.2 Charakteristika konzervatoří a jejich nedávné a současné aktivity

Taneční konzervatoř hlavního města Prahy

Základy konzervatoře byly položeny v roce 1945, kdy bylo zřízeno na Státní konzervatoři v Praze taneční oddělení. Poté se studium na konzervatoři různě proměňovalo, měnily se délka studia i název školy. V roce 1980 došlo k transformaci na osmiletou Hudební a taneční školu, v roce 1990 na Taneční konzervatoř Praha, která byla zřizována státem. Od roku 2001 je zřizovatelem Magistrát hlavního města Prahy, což se záhy odrazilo do proměny názvu konzervatoře, který je platný dodnes. Od roku 1996 je ředitelem Mgr. Jaroslav Slavický.⁸

Na konzervatoři je podle ředitele Jaroslava Slavického akcentována „kvalita naplňování výchovně vzdělávacího procesu“, což doplňuje podrobným vysvětlením: „Výuku obohacujeme semináři hostujících domácích i zahraničních pedagogů v oblasti klasického tance, moderního tance i lidového tance. Výuka ve sledovaném období byla výrazně ovlivněna pandemií covidu-19 (téměř dva školní roky on-line výuky) a také přerušením dlouhodobé výrazné spolupráce s Baletem Národního divadla, což negativně ovlivnilo možnost scénické praxe a tím celkově profesní přípravu studentů. Škola nemá finanční prostředky na komerční pronájmy (ve státním rozpočtu není na tuto činnost pamatováno) a jen s velkými obtížemi zajišťuje možnosti pro jevištní praxi studentů. [...] Počítáme i nadále s hostujícími pedagogy všech oborů na workshopy a semináře, což umožňuje studentům seznámení s dalšími formami výuky a profesní přípravy.“⁹

Taneční konzervatoř nevyužívá program Erasmus+. Podle ředitele Slavického je zaměřený na vysoké školy a charakterizuje jej jako „administrativně byrokratické oblodárium“. Studenty škola nevysílá na standardní zahraniční stáže, ale volí cestu výměnných pobytů na spřátelených uměleckých školách za přispění Společnosti tance při TK Praha, z. s. Takto studenti vycestovali před pandemií covidu do Španělska, Nizozemska nebo Polska. Dále se studenti pravidelně účastnili mezinárodních baletních soutěží a festivalů (v Japonsku nebo Kolumbii), vystupovali na tanečních koncertech a v představeních na Slovensku, v Německu, Francii apod. Ředitel konzervatoře Jaroslav Slavický ale upozorňuje, že se do těchto aktivit výrazně promítla pandemie koronaviru a související ekonomické i politické důvody, kdy je obtížné někdejší kontakty obnovit. Škola spolupracuje s některými dalšími českými konzervatořemi (především s Taneční konzervatoří Brno a Tanečním centrem Praha) a její umělecký soubor Bohemia Balet hostuje na několika scénách v regionech (Louny, Nymburk, Jablonec nad Nisou, Františkovy Lázně ad.). Někdejší intenzivní spolupráce s Baletem Národního divadla se podle Slavického omezila na hostování či spíše statování v některých představeních a konání absolventských a jiných školních koncertů.¹⁰

Taneční konzervatoř Brno

Taneční oddělení při Konzervatoři v Brně bylo otevřeno v roce 1946. V roce 1983 se transformovalo na osmiletou Hudební a taneční školu a od začátku devadesátých let nese název Taneční konzervatoř Brno. Dnes je škola příspěvkovou organizací, kterou zřizuje Jihomoravský kraj. Od roku 1996 je ředitelem Mgr. Zdeněk Kárný. Aktivity školy před rokem 2017 jsou podrobně popsány na internetových stránkách.¹¹ Informace o významných událostech v nedávné době chybí a jen velmi krátce se k nim v dotazníkovém šetření vyjadřují zástupci školy. Připomínají spolupráci s Národním divadlem

⁸ Historie školy. In: *Taneční konzervatoř hl. m. Prahy* [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://tkpraha.cz/lo-skole/6-historie-skoly.html>.

⁹ Taneční průzkum 2022.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ *Taneční konzervatoř Brno* [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.tkbrno.cz/>.

Brno a Moravským divadlem Olomouc, v jejichž repertoáru účinkují někteří studenti školy. V posledních šesti letech vyslala škola jednoho žáka na stáž do zahraničí, konkrétně do Hamburku.

Janáčkova konzervatoř v Ostravě

Základy školy byly položeny v roce 1953, kdy byla ustanovena Vyšší hudebně pedagogická škola, o šest let později přejmenovaná na konzervatoř. V roce 1976 byla otevřena hudebně taneční experimentální třída, v roce 1996 byl otevřen osmiletý obor tanec a v roce 2013 šestiletý obor současný tanec, do něhož jsou žáci přijímáni každý druhý rok. Studium je doplňováno příležitostnými workshopy se zaměřením na různé taneční techniky a pozornost je věnována mimo jiné též tématu správných stravovacích návyků (formou workshopů a besed).

Janáčkovu konzervatoř v Ostravě zřizuje Moravskoslezský kraj. Ředitelkou školy je Soňa Javůrková, taneční oddělení vede od školního roku 2019/20 MgA. Miroslava Mechelová.¹²

Konzervatoř Duncan centre

Škola byla založena z iniciativy Evy Blažíčkové v roce 1992. Konzervatoř je příspěvkovou organizací hlavního města Prahy. Od roku 2021 je ředitelem Mgr. Petr Tyc.

Změny na konzervatoři v posledních šesti letech a současné akcenty při studiu jsou podrobně popsány v dotazníku: „Podíl praktické a teoretické výuky v konzervatoři je trvale 50 na 50 procent. Konzervatoř se snaží průběžně reagovat na změny na trhu práce a podle toho aktualizovat svůj školní vzdělávací program, a to jak v tanečních, tak teoretických předmětech. V tanečních předmětech byla posílena výuka předmětu úvod do klasického tance. Soustavně se také pracuje na vývoji předmětu tvorba. V roce 2016 jsme zahájili každoroční spolupráci 3. ročníku s choreografem na tvorbě představení. Od roku 2022 zveme ke spolupráci choreografa, který vytváří taneční dílo se 4. a/nebo s 5. ročníkem.

S 6. ročníkem každoročně pracuje po dobu jednoho pololetí pedagog ze zahraničí.

V teoretických předmětech je od roku 2016 snaha o postupné propojování obsahů napříč předměty tak, aby se studenti s obsahem seznamovali v širších souvislostech. V předmaturitním cyklu je podporována spolupráce učitelů předmětů dějiny tance a divadla, dějiny výtvarného umění a dějiny hudby. V pomaturitním cyklu byl předmět dějiny tance a divadla rozšířen na dějiny tance a souvisejících oborů, aby studenti získávali komplexní náhled. Velká pozornost je ve škole věnována rozvoji čtenářské gramotnosti, kterou považujeme za základní předpoklad pro úspěšné studium. Ke změnám, ke kterým došlo v rámci teoretických předmětů, lze také zmínit rozhodnutí zaměřit výuku dějepisu na dějiny 20. a 21. století. [Byla] vytvořena koncepce předmětu základy managementu a produkce tak, aby se žáci seznamovali s informačními a komunikačními technologiemi v kontextu světa současného tance. Tedy např. [se učí o] produkčních činnostech; pozornost je věnována práci s grafikou, střihu, editaci hudby a zvuku apod. Ve škole působí již 4. rokem rodilý mluvčí, [který vyučuje] anglický jazyk. Maturita i absolutorium z anglického jazyka jsou zaměřeny na odborný jazyk oboru. Mimo covidové roky mají studenti konzervatoře možnost vyjíždět na intenzivní jazykový kurz v Hilderstone College v Broadstairs ve Velké Británii. Škola je zapojena do programu Erasmus+ a její studenti 6. ročníku pravidelně vyjíždějí na půlroční stáže (v covidovém období ale bohužel jen velmi omezeně). Kromě toho studenti vyjíždějí i na stáže mimo Erasmus, např. [do] Pera Dance na Kypru, Limon Institute

¹² Výroční zprávy Janáčkovy konzervatoře v Ostravě za školní roky 2018/19 až 2021/22. In: Janáčkova konzervatoř v Ostravě [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.jko.cz/vyrocní-zpravy>.

v New Yorku, Mexika ad. Do školy zveme celou řadu odborníků z praxe – zahraniční taneční pedagogy, tanečníky a choreografy, ať již v rámci programu Erasmus+, nebo mimo něj, osobnosti současného uměleckého světa, právníky, ekonomy, hudební publicisty ad. Výuku doplňujeme návštěvami výstav, představení, výjezdy mimo školu."¹³ Co se týká nejbližší plánu, deklaruje škola, že chce nadále reflektovat změny na pracovním trhu a podle toho aktualizovat školní vzdělávací program. Od školního roku 2023/24 posiluje výuku předmětu drama a hledá další možnosti zlepšení systému výuky předmětu tvorba. Konzervatoř dlouhodobě spolupracuje s HAMU, Národní galerií, divadlem Ponec, řadou základních uměleckých škol, což umožňuje výuku předmětu pedagogická praxe přímo „v terénu“. Škola spolupracuje také s organizací Post Bellum a je zapojena do projektu Moot Court.

Konzervatoř Duncan centre je velmi aktivní ve vysílání svých studentů na zahraniční stáže. Ve školních letech 2016/17 až 2021/22 byli studenti vysláni na stáže do Německa (Hochschule für Musik und Tanz), USA (Limon Institute), Nizozemska (Fontys Dance Academy), Itálie (Accademia Nazionale di Danza), Mexika (Escuela Profesional de Danza de Mazatlán), Norska (University of Stavanger), Španělska (Institut del Teatre), Portugalska (Instituto Politécnico), Litvy (Lietuvos Muzikos IR Teatro Akademija), Indonésie (Embodied Arts), na Slovensko (VŠMU Bratislava) a Maltu (L-Università ta' Malta).¹⁴

Taneční centrum Praha, z. ú.

Osmiletá konzervatoř Taneční centrum Praha jako obecně prospěšná společnost oficiálně vznikla v roce 1997. Své kořeny vztahuje však až do šedesátých let, kdy se zformovala Skupina moderního tance Vysokoškolského uměleckého souboru, následně se transformující do Tanečního centra Univerzity Karlovy. V roce 2017 změnila škola právní formu na zapsaný ústav.

Při Tanečním centru Praha vznikly postupně dva soubory – v roce 1999 pro studenty vyšších ročníků Balet Praha Junior a v roce 2004 pro studenty nižších ročníků Baby Balet Praha. Při konzervatoři působí také studentská umělecká agentura Mezinárodní centrum tance, z. s. Konzervatoř organizuje bohatou nadstandardní činnost, ať už se týká vystoupení pro veřejnost (často v českých regionech), nebo mimopražských soustředění a vzdělávacích kempů. K pravidelným partnerům konzervatoře patří např. Pražský komorní balet, First International Ballet School, Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK nebo agentura Art 4 People. Škola se podílí na organizaci festivalu *Mezinárodní týdny tance*, pořádá *Letní taneční školu*, provozuje Domov mládeže s kapacitou 21 lůžek.

K zásadním změnám v pedagogické koncepci v posledních letech nedošlo. Škola zdůrazňuje, že kombinuje taneční konzervatoř s gymnaziálním vzděláváním.

V roce 2021 se škola přestěhovala do nových prostor Domu tanečního umění v Praze 4-Braníku, které sdílí mimo jiné s Pražským komorním baletem, Nadačním fondem a Institutem Pavla Šmoka nebo tanečním studiem Terpsichore. Počínaje rokem 2021 se stal ředitelem školy Jan Schneider, DiS., BBA.¹⁵

¹³ Taneční průzkum 2022.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ *Taneční centrum Praha* [online]. 2022 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.taneccentrumpraha.cz/>. Výroční zprávy Tanečního centra Praha za školní roky 2016/17 až 2021/22. In: *Taneční centrum Praha* [online]. 2022 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <http://www.taneccentrum.cz/dokumenty/>.

Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř, s. r. o.

Taneční konzervatoř se stala součástí střední odborné školy v roce 2013 po spojení s někdejší Taneční konzervatoří Ivo Váni-Psoty. Jako Pražská taneční konzervatoř a střední odborná škola, s. r. o., pak fungovala do roku 2023, kdy změnila svůj název na aktuálně platný. Vedle oboru tanec zastřešuje škola obchodní akademii, gymnázium a obory hotelnictví a kosmetické služby. Uplatnění absolventa oboru tanec popisuje škola na svých webových stránkách: „*Studenti jsou připraveni působit jako výkonní taneční umělci v divadlech, muzikálech, tanečně pohybových souborech i v černém divadle. Po úspěšném složení maturitní zkoušky se mohou absolventi hlásit na vysokou školu humanitního směru [...]. Díky vyššímu odbornému vzdělání – absolutoriu, mohou vykonávat samostatnou pedagogickou činnost v základních uměleckých školách, v soukromých studiích nebo se vydat na svou vlastní dráhu.*“¹⁶ Škola se účastní projektu ERASMUS+ mobility. Studenti se v uplynulých šesti letech účastnili stáží v Estonsku a na Slovensku. Konzervatoř v dotazníkovém šetření uvádí několik partnerů, s nimiž stabilně spolupracuje – Divadlo na Vinohradech, Divadlo J. K. Tyla v Třeboni, Městské divadlo v Českém Krumlově, Divadlo J. K. Tyla v Plzni, Moravského divadlo Olomouc, HAMU Praha a Taneční konzervatoř hlavního města Prahy.¹⁷ Ředitelkou školy je Mgr. Petra Šafránková, uměleckou vedoucí Pražské taneční konzervatoře je od roku 2022 Mgr. Magdalena Hnátková Bayerová.

2.3 Zaměstnanci konzervatoří, pedagogický sbor

Počty zaměstnanců a pedagogických pracovníků sledovaných konzervatoří se dlouhodobě příliš nemění. Pomineme-li Janáčkovu konzervatoř v Ostravě, kde se vedle oborů tanec a současný tanec vyučují hudba, zpěv a hudebně dramatické umění, pak nejpočetnějším okruhem pedagogických pracovníků disponuje Taneční konzervatoř hlavního města Prahy následovaná Taneční konzervatoří Brno. Naopak taneční konzervatoře, které nezřizuje kraj nebo město, mají zaměstnanců a pedagogických pracovníků méně. Často jsou pedagogové zaměstnáváni na částečné úvazky. V Tanečním centru Praha a Konzervatoři Duncan centre připadalo v roce 2022 na jednoho pedagogického pracovníka průměrně něco málo nad 0,5 úvazku a dá se tak předpokládat kombinace s jinými pracovními aktivitami mimo dotyčnou školu. Nepedagogické úvazky jsou v průměru (s výjimkou Tanečního centra Praha) vyšší. Podíl pedagogů v rámci celého pracovního kolektivu je většinou nad 80 %.

¹⁶ Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř, s. r. o. [online]. 2023 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://konzervator.ptksos.cz/index.php?type=Post&id=557>.

¹⁷ Taneční průzkum 2022.

Tab. 1 – Počet všech zaměstnanců konzervatoří (pedagogických i nepedagogických) v letech 2007, 2011, 2016 a 2022¹⁸

ROK	2007		2011		2016		2022	
	Fyzicky	Po přepočtu na úvazky	Fyzicky	Po přepočtu na úvazky	Fyzicky	Po přepočtu na úvazky	Fyzicky	Po přepočtu na úvazky
TK HMP	74	49,4	76	48,36	79	58,51	74	54
TCP	22	?	21*	12,7*	22	14,3	33	16,8
TK IVP	9	9	8*	8*	x	x	x	x
G-SOŠ-PTK	x	x	x	x	29	23	?	?
KDC	35	20	53*	31,5*	50*	28,5*	53	31,7495
TKB	46	41,95	41	40,66	44	38,98	56	50,3101
JKO	?	?	?	?	183	130,8977*	200*	?

Tab. 2 – Srovnání počtu pedagogických pracovníků konzervatoří vyučujících obory tanec a současný tanec v letech 2016 a 2022¹⁹

ROK	2016		2022	
	Fyzicky	Po přepočtu na úvazky	Fyzicky	Po přepočtu na úvazky
TK HMP	68	49,77	63	46
TCP	22	14,3	28	14,4
G-SOŠ-PTK	20	18	?	?
KDC	36	19,2*	45	24,0995
TKB	44	38,98	44	39,3101
JKO	158*	107,0977*	179(32)*	?

Taneční průzkum jako v předchozích letech mapoval průměrné platy na konzervatořích. Oproti průzkumu v roce 2006 se v následujících šetřeních projevila menší ochota na toto téma odpovídat. Ze získaných dat lze odvodit výrazný nárůst platů na tanečních konzervatořích mezi lety 2015 a 2022, což odráží prioritu vlády navyšovat platy ve školství. V roce 2015 platy učitelů na všech středních školách jen mírně převyšovaly průměrnou mzdu v České republice, v roce 2022 už byly na úrovni 129 % průměrné mzdy v ČR.²⁰ Průměrné platy pedagogů na sledovaných tanečních konzervatořích ale v téže roce nedosahovaly ani 1,2násobku průměrné mzdy v České republice. V případě Taneční konzervatoře hlavního města Prahy a Konzervatoře Duncan centre byly dokonce pod průměrnou mzdou v Praze. Poměrně malé rozdíly mezi průměrnými platy na dvou pražských konzervatořích a na konzervatoři brněnské lze dát do souvislosti s všeobecně malými regionálními rozdíly v odměňování pedagogů na různých úrovních škol, kdy se do platů jen neznatelně odráží odlišná kupní síla v regionech.²¹

Pozitivně alespoň vyznívá srovnání platů pedagogů na tanečních konzervatořích s platy na vysokoškolských katedrách a v ateliérech zaměřených na tanec a nonverbální divadlo, kde je situace mnohem horší (viz následující kapitola).

¹⁸ * data převzata z výročních zpráv

x – údaj není relevantní (konzervatoř neexistovala)

? – údaj nezjištěn

U Janáčkovy konzervatoře v Ostravě zahrnutí všichni zaměstnanci, tj. nejen zaměstnanci tanečního oddělení.

¹⁹ * data převzata z výročních zpráv

? – údaj nezjištěn

U Janáčkovy konzervatoře v Ostravě zahrnutí všichni pedagogové školy (v roce 2022 v závorce uvedeni pouze pedagogičtí pracovníci tanečního oddělení).

²⁰ Průměrná hrubá mzda po přepočtu na plný úvazek činila v roce 2022 v České republice 40 353 Kč.

²¹ Viz: Příspěvatelé Wikipedie, Platy učitelů v Česku [online]. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*, 2023, datum poslední revize 5. 10. 2023, [cit. 2023-10-28]. Přístup z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Platy_u%C4%8Ditel%C5%AF_v_%C4%8Cesku&oldid=23244588.

Tab. 3 – Srovnání průměrných hrubých platů zaměstnanců konzervatoří vyučujících obory tanec a současný tanec po přepočtu na plný úvazek v letech 2015 a 2022²²

ROK	2015		2022	
	Průměrný plat všech zaměstnanců	Průměrný plat pedagogických pracovníků	Průměrný plat všech zaměstnanců	Průměrný plat pedagogických pracovníků
TKP	27 800 Kč	29 590 Kč	46 883 Kč	48 012 Kč
TCP	?	?	?	?
G-SOŠ-PTK	20 000 Kč*	20 000 Kč*	?	?
KDC	?	?	44 001 Kč	47 743 Kč
TKB	?	?	43 291 Kč	46 833 Kč
JKO	?	?	?	?

Tab. 4 – Průměrné hrubé platy pedagogických pracovníků konzervatoří vyučujících obory tanec a současný tanec po přepočtu na plný úvazek v letech 2006, 2010, 2015 a 2022²³

ROK	2006	2010	2015	2022
TK HMP	25 026 Kč	27 100 Kč	29 590 Kč	48 012 Kč
TCP	24 916 Kč	21 047 Kč	?	?
TK IVP	17 213 Kč	?	x	x
G-SOŠ-PTK	x	x	20 000 Kč*	?
KDC	23 398 Kč	?	?	47 743 Kč
TKB	19 552 Kč	?	?	46 833 Kč
JKO	23 298 Kč	?	?	?

Průzkum zjišťoval též odměňování externích pedagogů. K tomuto tématu poskytly informace jen Taneční konzervatoř hlavního města Prahy a Konzervatoř Duncan centre. Honorář českého externího pedagoga obvykle začínal na 500 Kč za hodinu (přepočet na 60 minut!); hodinová odměna pedagoga ze zahraničí se mohla pohybovat až kolem 1000 Kč.

2.4 Žáci

Hlavní část průzkumu v segmentu tanečních konzervatoří se zaměřila na samotné žáky. Sledovala především klíčovou fázi přijímání ke studiu a poté ukončování studia a následné uplatnění. Bohužel se nepodařilo získat data od všech konzervatoří a je tak možné dělat jen přibližné závěry a formulovat odhady na základě vysledovaných trendů.

Přijímání na konzervatoře

Podíváme-li se na vývoj přijímacích řízení za uplynulé čtvrtstoletí, je patrný postupně se snižující počet přijímaných žáků a výrazně se snižující počet uchazečů o studium. To se propisuje do pozvolna se zvyšující úspěšnosti při přijímacím řízení. Platí to především pro osmiletý obor tanec. Zatímco v letech 1998–2011 bylo ročně přijímáno ke studiu oboru tanec kolem 110 dětí, v období 2015 až 2022 se počet ročně přijatých dětí pohybuje kolem jednoho sta. Významnější pokles přijímaných studentů lze sledovat u Taneční konzervatoře hlavního města Prahy (kolem roku 2000 přijímala průměrně tři desítky žáků, v posledních osmi letech je to průměrně 21 žáků) a u Taneční konzervatoře Brno (kolem roku 2000 bylo často přijímáno více než 40 žáků

22 * přibližný údaj

? – údaj nezjištěn

23 * přibližný údaj

x – údaj není relevantní

? – údaj nezjištěn

ročně, v posledních osmi letech je to průměrně třicet žáků). Úspěšnost při přijímacím řízení do osmiletého oboru tanec postupně rostla nad 50 %. Mezi jednotlivými školami jsou však patrné rozdíly. Kupříkladu zatímco úspěšnost při přijímacím řízení na Taneční konzervatoř Brno byla v období 2015 až 2022 zhruba dvoutřetinová, na Taneční konzervatoř hlavního města Prahy se pohybovala jen kolem jedné třetiny.

Zásadní jsou rozdíly genderové. Stále se prohlubuje nezájem chlapců o studium tance. Z dostupných dat lze odhadnout, že při přijímacích řízeních za období 2015 až 2022 je jejich podíl menší než 15 %. Konzervatoře se snaží tento deficit alespoň částečně narovnat, a tak zatímco z dívek při přijímacím řízení na osmiletý obor tanec uspěje průměrně necelá polovina uchazeček, z chlapců uspějí téměř dvě třetiny. Zde je potřeba připomenout možnosti pracovního uplatnění, kdy například v oblasti baletu nebo lidového tance jsou početní stavy mužů a žen poměrně vyrovnané.

Z následující tabulky je patrné, jak malý je zájem chlapců o studium a že občas uspějí na některou školu všichni přihlášení.

Tab. 5 – Přijímací řízení na konzervatoře v osmiletém oboru tanec v letech 2015 až 2022²⁴

	ROK	Přihlášení			Přijetí			Úspěšnost		
		celkem	dívky	chlapci	celkem	dívky	chlapci	celkem	dívky	chlapci
TKHMP	2015	63	51	12	27	15	12	43 %	29 %	100 %
	2016	78	71	7	20	15	5	26 %	21 %	71 %
	2017	64	57	7	22	16	6	34 %	28 %	86 %
	2018	69	61	8	21	16	5	30 %	26 %	63 %
	2019	66	58	8	19	16	3	29 %	28 %	38 %
	2020	54	44	10	22	14	8	41 %	32 %	80 %
	2021	40	33	7	19	13	6	48 %	39 %	86 %
	2022	47	44	3	21	18	3	45 %	41 %	100 %
TCP	2015	24	23	1	13	13	0	54 %	57 %	0 %
	2016	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2017	35	?	?	23	?	?	66 %	?	?
	2018	43	?	?	24	?	?	56 %	?	?
	2019	37	?	?	20	?	?	54 %	?	?
	2020	31	?	?	13	?	?	42 %	?	?
	2021	28	?	?	21	?	?	75 %	?	?
	2022	36	?	?	25	?	?	69 %	?	?
G-SOŠ-PTK	2015	23	18	5	21	16	5	91 %	89 %	100 %
	2016	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2017	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2018	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2019	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2020	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2021	21	18	3	11	9	2	52 %	50 %	67 %
	2022	30	30	0	20	20	0	67 %	67 %	x
TKB	2015	55	53	2	40	39	1	73 %	74 %	50 %
	2016	54	52	2	23	22	1	43 %	42 %	50 %
	2017	49	48	1	26	26	0	53 %	54 %	0 %
	2018	34	27	7	29	22	7	85 %	81 %	100 %
	2019	65	42	23	30	27	3	46 %	64 %	13 %
	2020	51	47	4	38	34	4	75 %	72 %	100 %
	2021	31	29	2	27	26	1	87 %	90 %	50 %
	2022	27	26	1	22	21	1	81 %	81 %	100 %
JKO	2015	15	13	2	10	8	2	67 %	62 %	100 %
	2016	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2017	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2018	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2019	19	?	?	12	?	?	63 %	?	?
	2020	12	?	?	11	?	?	92 %	?	?
	2021	13	?	?	8	?	?	62 %	?	?
	2022	8	?	?	8	?	?	100 %	?	?

Situace u šestiletého oboru současný tanec je stabilnější než u osmiletého oboru tanec. Konzervatoř Duncan centre přijímá ročně kolem dvaceti uchazečů. I tady je patrný nezáměr o studium ze strany chlapců. Mezi uchazeči o studium tvořili v letech 2015 až 2022 necelou desetinu, jejich podíl mezi přijatými byl 15 %. Převáděno na úspěšnost při přijímacím řízení, ročně uspěje kolem 30 % uchazečů, rozděleno podle genderu uspěje zhruba čtvrtina dívek a zhruba polovina chlapců.

²⁴ Data pro Taneční centrum Praha v období 2017 až 2022 a pro Janáčkovu konzervatoř v Ostravě pro období 2019 až 2022 převzata z výročních zpráv škol.
? – údaj nezjištěn

Deset let jsou jednou za dva roky přijímáni studenti do šestiletého oboru současný tanec také v Janáčkově konzervatoři v Ostravě. Od roku 2020 se úspěšnost pohybovala kolem 44 %; informace o genderových specifitech se nepodařilo zjistit.

Tab. 6 – Přijímací řízení na konzervatoře v šestiletém oboru současný tanec v letech 2015 až 2022²⁵

	ROK	Přihlášení			Přijetí			Úspěšnost		
		celkem	dívky	chlapci	celkem	dívky	chlapci	celkem	dívky	chlapci
KDC	2015	52	48	4	18	16	2	35 %	33 %	50 %
	2016	41	35	6	18	16	2	44 %	46 %	33 %
	2017	61	55	6	20	18	2	33 %	33 %	33 %
	2018	69	61	8	19	16	3	28 %	26 %	38 %
	2019	89	83	6	20	16	4	22 %	19 %	67 %
	2020	99	95	4	21	18	3	21 %	19 %	75 %
	2021	67	62	5	20	17	3	30 %	27 %	60 %
	2022	75	70	5	20	16	4	27 %	23 %	80 %
JKO	2015	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	2016	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2017	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	2018	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	2019	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	2020	25	?	?	12	?	?	48 %	?	?
	2021	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	2022	27	?	?	11	?	?	41 %	?	?

Průzkum za rok 2022 zjišťoval, stejně jako o sedm let dříve, s jakou taneční zkušeností nastupují děti na taneční konzervatoře. Podíl dětí, které se dříve věnovaly tanci (např. v základní umělecké škole, v baletní přípravce apod.), se pohybuje stejně jako v roce 2015 kolem čtyř pětín, přičemž není zásadní rozdíl mezi žáky oboru tanec a současný tanec.

Studenti v průběhu studia

O počtu studentů a jejich struktuře přinesl průzkum za rok 2022 jen torzovité výsledky. Mimo jiné naznačují mírně klesající počet aktuálně studujících žáků oboru tanec. Kupříkladu na Taneční konzervatoři hlavního města Prahy a Taneční konzervatoři Brno studuje v posledních osmi letech průměrně ročně o 15 % dětí méně, než tomu bylo v první dekádě tohoto století. Genderová struktura studujících se mezi lety 2015 a 2022 příliš nezměnila: na Taneční konzervatoři hlavního města Prahy se podíl chlapců pohybuje kolem jedné čtvrtiny, na Taneční konzervatoři Brno mezi 10 a 15 %.

Počet studentů současného tance naopak mírně roste, i díky otevírání nových tříd na Janáčkově konzervatoři v Ostravě po roce 2013. Ve školním roce 2022/23 činil podíl chlapců studujících Konzervatoř Duncan centre 13,4 %.

Ukončení studia a uplatnění

Jak už bylo uvedeno, studium osmiletého oboru tanec je na konzervatoři zakončeno obvykle absolutoriem a získáním titulu diplomovaný specialista (DiS.), který je jednak dokladem vhodné kvalifikace pro následné uplatnění v taneční interpretaci nebo tvorbě, ale zároveň je kvalifikací pro práci tanečnického pedagoga. V 8. ročníku na taneční konzervatoři je zároveň možné složit maturitu. V průzkumu se podařilo získat jen část požadovaných dat, a tak

²⁵ Data pro Janáčkovu konzervatoř v Ostravě pro období 2019 až 2022 převzata z výročních zpráv škol.
x – údaj není relevantní
? – údaj nezjištěn

i v tomto případě je jejich celkové vyhodnocení komplikované. U Tanečního centra Praha bylo možné použít jen data z výročních zpráv. Janáčkova konzervatoř v Ostravě sice má zveřejněny výroční zprávy, ale informace o absolutoríích a maturitách, které obsahuje, nelze využít bez podstatného rizika zkreslení a špatné interpretace (mimo jiné proto, že z některých údajů nelze vydělit ty, které se týkají jen oborů tanec a současný tanec). V úspěšnosti při ukončování studia jsou mezi školami poměrně velké rozdíly. Zatímco Taneční konzervatoř hlavního města Prahy, Taneční konzervatoř Brno a Taneční centrum Praha vykazují vysokou úspěšnost jak u maturit, tak u absolutoríí, v případě Gymnázia, střední odborné školy a Pražské taneční konzervatoře je úspěšnost u absolutoríí v posledních osmi letech zhruba šedesátiprocentní, u maturit zhruba osmdesátiprocentní.

Tab. 7 – Ukončování studia na Taneční konzervatoři hlavního města Prahy v letech 2016 až 2022

ROK		Celkem v posledním ročníku	Absolutorium i maturita	Jen absolutorium	Jen maturita	Nepřípuštění nebo neúspěch u žádné zkoušky
2016	celkem	12	10	0	2	0
	děvčata	8	7	0	1	0
	chlapci	4	3	0	1	0
2017	celkem	15	11	2	2	0
	děvčata	10	8	1	1	0
	chlapci	5	3	1	1	0
2018	celkem	14	11	0	3	0
	děvčata	10	9	0	1	0
	chlapci	4	2	0	2	0
2019	celkem	18	16	0	2	0
	děvčata	13	12	0	1	0
	chlapci	5	4	0	1	0
2020	celkem	14	12	1	1	0
	děvčata	12	10	1	1	0
	chlapci	2	2	0	0	0
2021	celkem	15	9	0	4	2
	děvčata	10	8	0	1	1
	chlapci	5	1	0	3	1
2022	celkem	14	11	0	2	1
	děvčata	10	8	0	1	1
	chlapci	4	3	0	1	0

Tab. 8 – Ukončování studia na Taneční konzervatoři Brno v letech 2016 až 2022

ROK		Celkem v posledním ročníku	Absolutorium i maturita	Jen absolutorium	Jen maturita	Nepřipuštění nebo neúspěch u žádné zkoušky
2016	celkem	18	18	0	0	0
	děvčata	16	16	0	0	0
	chlapci	2	2	0	0	0
2017	celkem	14	13	0	1	0
	děvčata	11	11	0	0	0
	chlapci	3	2	0	1	0
2018	celkem	7	5	1	0	1
	děvčata	6	4	1	0	1
	chlapci	1	1	0	0	0
2019	celkem	10	9	1	0	0
	děvčata	8	7	1	0	0
	chlapci	2	2	0	0	0
2020	celkem	7	7	0	0	0
	děvčata	6	6	0	0	0
	chlapci	1	1	0	0	0
2021	celkem	9	8	0	1	0
	děvčata	6	6	0	0	0
	chlapci	3	2	0	1	0
2022	celkem	17	17	0	0	0
	děvčata	14	14	0	0	0
	chlapci	3	3	0	0	0

Tab. 9 – Ukončování studia oboru tanec na Gymnáziu, střední odborné škole a Pražské taneční konzervatoři, s. r. o., 2016 až 2022²⁶

ROK		Celkem v posledním ročníku	Absolutorium i maturita	Jen absolutorium	Jen maturita	Nepřipuštění nebo neúspěch u žádné zkoušky
2016	celkem	12	5	1	4	2
	děvčata	11	4	1	4	2
	chlapci	1	1	0	0	0
2017	celkem	10	5	0	1	4
	děvčata	8	5	0	1	2
	chlapci	2	0	0	0	2
2018	celkem	6	4	0	1	1
	děvčata	5	4	0	1	0
	chlapci	1	0	0	0	1
2019	celkem	8	3	0	2	3
	děvčata	8	3	0	2	3
	chlapci	0	0	0	0	0
2020	celkem	8?	4?	0?	1?	2?
	děvčata	6?	2?	0?	1?	2?
	chlapci	2	2	0	0	0
2021	celkem	13	9	0	4	0
	děvčata	13	9	0	4	0
	chlapci	0	0	0	0	0
2022	celkem	9	7	0	2	0
	děvčata	9	7	0	2	0
	chlapci	0	0	0	0	0

Tab. 10 – Ukončování studia v Tanečním centru Praha ve školních letech 2016/17 až 2021/22²⁷

Školní rok	Přihlášeno k maturitě	Uspělo	Neuspělo nebo nekonalo	Konalo absolutorium	Uspělo	Neuspělo
2016/17	6	6	0	18	18	0
2017/18	10	9	1	18	16	2
2018/19	4	4	0	10	10	0
2019/20	3	2	1	8	8	0
2020/21	12?	12?	1?	17	17	0
2021/22	9	9	0	11	11	0

V případě šestiletého oboru současný tanec lze pracovat pouze s daty Konzervatoře Duncan centre, protože data obsažená ve výročních zprávách Janáčkovy konzervatoře v Ostravě nelze využít bez rizika podstatného zkreslení. Z níže uvedené tabulky je patrná vysoká úspěšnost u maturit i absolutorí, ale také skutečnost, že po absolvování maturity ve 4. ročníku pokračuje ve studiu směřujícím k absolventské zkoušce jen část žáků. K tomu, že v roce 2016 měla škola jediného absolventa, je potřeba uvést, že v roce 2010 se přijímací řízení na šestiletou konzervatoř nekonalo.

²⁶ ? – údaj přibližný; u roku 2020 nesouhlasí součty. Vzhledem k pozdnímu odevzdání dotazníku nebyl prostor vyzvat respondenta k opravě.

²⁷ Data převzata z výročních zpráv školy. ? – údaj přibližný; u školního roku 2020/21 nesouhlasí součty.

Tab. 11 – Ukončování studia na Konzervatoři Duncan centre v letech 2016 až 2022²⁸

ROK		Celkem v maturitním ročníku	Maturita	Nepřipuštění nebo neúspěch u maturity	Celkem v absolventském ročníku	Absolutorium	Nepřipuštění nebo neúspěch u absolutoria
2016	celkem	16	15	1	1	1	0
	děvčata	13	12	1	1	1	0
	chlapci	3	3	0	0	0	0
2017	celkem	13	13	0	5	5	0
	děvčata	8	8	0	4	4	0
	chlapci	5	5	0	1	1	0
2018	celkem	13	11	2	8?	8?	1?
	děvčata	9	8	1	6	6	0
	chlapci	4	3	1	2?	2?	1?
2019	celkem	16	16	0	7	7	0
	děvčata	14	14	0	6	6	0
	chlapci	2	2	0	1	1	0
2020	celkem	15	14	1	9	9	0
	děvčata	13	12	1	7	7	0
	chlapci	2	2	0	2	2	0
2021	celkem	16	15	1	8	8	0
	děvčata	14	13	1	7	7	0
	chlapci	2	2	0	1	1	0
2022	celkem	16	15	1	10	10	0
	děvčata	14	13	1	10	10	0
	chlapci	2	2	0	0	0	0

Ze získaných dat lze odvodit v dlouhodobém horizontu dvaceti let mírný pokles počtu absolventů osmiletého oboru tanec. V letech 2002 až 2011 se nejčastěji pohyboval mezi 50 a 70; v letech 2017 až 2022²⁹ lze průměrný roční počet absolventů odhadnout v rozmezí 40 až 60. Z porovnání s počtem ročně přijímaných žáků lze odvodit, že v průměru úspěšně dostuduje každý druhý žák.

Velký genderový nepoměr se projevuje i v počtech absolventů. Pro období 2015 až 2022 lze pracovat s daty TK HMP, G-SOŠ-PTK a TKB, z nichž vyplývá průměrný podíl absolvujících chlapců kolem 17 %.

Obor současný tanec na Konzervatoři Duncan centre má v posledních letech průměrně 7 absolventů, což je obdobné jako v první dekádě tohoto století.³⁰

²⁸ ? – údaj přibližný; u roku 2018 nesouhlasí součty. K opravě nedošlo ani po opakovaných žádostech.

²⁹ VAŠEK, Roman. *Český tanec v datech: 1/ taneční vzdělávání* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2017 [cit. 2023-10-30]. ISBN 978-80-7008-381-9. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-01-vzdelani.pdf>. S. 19.

³⁰ Tamtéž.

Tab. 12 – Vývoj počtu absolventů konzervatoří v oborech tanec a současný tanec v letech 2015 až 2022³¹

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
TK HMP	celkem	8	12	17	14	18	15	15	14
	děvčata	8	8	11	10	13	13	10	10
	chlapci	0	4	6	4	5	2	5	4
TCP	celkem	7	?	18*	16*	10*	8*	17*	11*
	děvčata	7	?	?	?	?	?	?	?
	chlapci	0	?	?	?	?	?	?	?
G-SOŠ-PTK	celkem	1	6	5	4	3	4?	9	7
	děvčata	1	5	5	4	3	2?	9	7
	chlapci	0	1	0	0	0	2	0	0
KDC	celkem	7	1	5	8?	7	9	8	10
	děvčata	7	1	4	6	6	7	7	10
	chlapci	0	0	1	2?	1	2	1	0
TKB	celkem	9	18	13	6	10	7	8	17
	děvčata	9	16	11	5	8	6	6	14
	chlapci	0	2	2	1	2	1	2	3
JKO	celkem	7	?	?	?	?	?	?	?
	děvčata	5	?	?	?	?	?	?	?
	chlapci	2	?	?	?	?	?	?	?

Dotazníkové šetření zjišťovalo také uplatnění absolventů jednotlivých škol za období 2020 až 2022. Informace se podařilo získat jen od tří konzervatoří. Taneční konzervatoř Brno uvedla, že z 32 absolventů a 33 maturantů v tomto období se 15 uplatnilo v baletních souborech (z toho 1 v zahraničí) a 15 pokračovalo ve studiu na vysoké škole. Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř měla v daném období 20 absolventů a 27 maturantů. Z nich pracovalo v baletních souborech 6 tanečnicků a další dva našli jiné taneční uplatnění. Deset bývalých studentů pokračovalo ve studiu na vysoké škole. Z 27 absolventů Konzervatoře Duncan centre se jich v taneční praxi uplatnilo 15, ve studiu na vysoké škole pokračovalo 11 absolventů.

2.5 Praxe, umělecký soubor

Důležitou součástí studia na taneční konzervatoři je možnost praxe, tedy vystoupení před veřejností. V některých školách jde především o absolventská a další příležitostná představení. Některé školy spolupracují s profesionálními baletními soubory, a žáci tak občas účinkují v představeních divadla. Jak ukázal průzkum ATU za rok 2021, není tato praxe samozřejmostí. Taneční konzervatoř hlavního města Prahy spolupracuje s baletem Jihočeského divadla, příležitostně s Divadlem J. K. Tyla v Plzni a omezeně s Baletem Národního divadla. Na základě smluvního ukotvení participovali žáci Taneční konzervatoře Brno na některých představeních Baletu Národního divadla Brno. Taneční oddělení Janáčkovy konzervatoře v Ostravě spolupracuje s baletem Slezského divadla v Opavě; naopak s Národním divadlem moravskoslezským v Ostravě byla s nástupem covidové pandemie spolupráce ukončena.³² Mimochodem, v průzkumu zaměřeném na baletní soubory právě zástupci ostravského baletu poukázali na potřebu větší aktivizace a zapojení konzervatoří.³³

Při dvou konzervatořích fungují částečně samostatné taneční soubory. Taneční konzervatoř hlavního města Prahy se podílí na provozu Bohemia

³¹ * údaje převzaty z výročních zpráv
? – údaj nezjištěn nebo údaj přibližný.

³² Průzkum ATU.

³³ Taneční průzkum 2022, část zaměřená na baletní soubory.

Baletu. V roce 2022 měl osm členů (z toho šest dívek), kteří ale nebyli studenti konzervatoře. Taneční centrum Praha provozuje soubory Baby Balet Praha a Balet Praha Junior, které jsou naopak provázány se studenty školy.

Tab. 13 – Taneční představení odehraná konzervatořemi v letech 2006, 2010, 2015 a 2022³⁴

	2006	2010	2015	2022
TK HMP	29	70	55	6*
TCP	74	?	98	52?*
G-SOŠ-PTK	x	x	24	12
TKB	20	25	13	15
JKO	20	8	7	?
KDC	51	16+	22	12

Vysoký počet představení si udržují Taneční konzervatoř hlavního města Prahy a Taneční centrum Praha, respektive jimi provozované umělecké soubory. Významný je počet představení, která odehrají mimo Prahu.

Tab. 14 – Představení souborů spravovaných tanečními konzervatořemi³⁵

Soubor(y)	Období	Nové premiéry / premiérové programy	Celkem představení	V ČR mimo Prahu	V zahraničí
Bohemia Balet	2022	2	36	17	9
Baby Balet Praha + Balet Praha Junior	školní rok 2021/22	?	52?	12?	0?

³⁴ * nejsou zahrnuta představení konaná pod hlavičkou souboru Bohemia Balet

** převzato z výroční zprávy; zahrnuje představení konaná pod hlavičkou souborů Balet Praha Junior a/nebo Baby Balet Praha ve školním roce 2021/22.

? – údaj nezjištěn nebo údaj přibližný

x – údaj není relevantní (konzervatoř neexistovala)

³⁵ U souborů Baby Balet Praha a Balet Praha Junior údaje převzaty z výroční zprávy Tanečního centra Praha.

? – údaj nezjištěn nebo údaj pravděpodobný

2.6 Shrnutí

- Studium oboru tanec nabízí pět konzervatoří (Taneční konzervatoř hlavního města Prahy, Taneční centrum Praha, Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř, Taneční konzervatoř Brno a Janáčkova konzervatoř v Ostravě), studium oboru současný tanec dvě konzervatoře (Konzervatoř Duncan centre a Janáčkova konzervatoř v Ostravě).
- Čtyři konzervatoře jsou zřizované (městem a kraji), jedna konzervatoř je zapsaným ústavem a jedna konzervatoř je společností s ručením omezeným.
- Velikost pedagogických sborů je stabilní, menší u konzervatoří nezřizovaných. Pedagogové jsou často zaměstnáváni na částečné úvazky.
- Platy pedagogických pracovníků na tanečních konzervatořích za posledních osm let významně vzrostly. V roce 2022 byly o necelých 20 % vyšší, než je průměrná mzda v České republice napříč obory. Přesto byly průměrné platy pedagogů na tanečních konzervatořích nižší než průměrné platy pedagogů na středních školách.
- Dlouhodobě klesá zájem o studium oboru tanec, na některých konzervatořích se mírně snižuje počet přijímaných žáků a kvůli menšímu zájmu o studium se zvyšuje úspěšnost při přijímacím řízení, která v posledních letech přesahuje 50 %.
- O obor současný tanec je dlouhodobě setrvalý zájem. Počet žáků, kteří studují obor, mírně roste.
- V zájmu o studium oborů tanec a současný tanec je dlouhodobě velká genderová nerovnost. Mezi zájemci o studium dominují dívky a přes snahu zmírnit tuto nerovnost při přijímacím řízení tvoří chlapci v průběhu studia i mezi absolventy méně než 20 %.
- V průběhu uplynulých dvaceti let lze vysledovat mírný pokles absolventů oboru tanec. Roční počet absolventů se v posledních osmi letech pohybuje mezi čtyřiceti a šedesáti.
- Obor současný tanec na Konzervatoři Duncan centre má průměrně sedm absolventů ročně.
- Osmiletý obor tanec úspěšně dostuduje každý druhý žák.
- Úspěšnost u absolutorí a maturit se mezi konzervatořemi liší. Nižší úspěšnost u absolutorí vykazuje Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř s.r.o.
- Součástí studia je praxe formou představení pro veřejnost. Dvě konzervatoře provozují vlastní umělecké soubory, které ročně uvedou několik desítek představení, z nichž několik mimo město svého působení. Spolupráce s profesionálními baletními soubory je omezená.

3.1 Respondenti, struktura dotazníků a sběr dat

V oblasti vysokoškolského vzdělávání se výzkum zaměřil na katedry, respektive ateliéry, které mají zásadní dosah do oblasti tance a nonverbálního divadla, ať už se to týká umělecké praxe nebo její teoretické, historiografické či kritické reflexe. Z tohoto důvodu byly osloveny všechny katedry akreditované ve studijním programu taneční umění (Katedra tance HAMU Praha a Katedra nonverbálního divadla HAMU Praha) a některé ateliéry akreditované v programu dramatické umění (Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy Divadelní fakulty JAMU Brno a Ateliér fyzického divadla Divadelní fakulty JAMU Brno).³⁶

Dotazníky se zaměřily na charakteristiku jednotlivých vysokoškolských pracovišť, na hlavní změny v posledních pěti letech, účast na vědeckých projektech, publikační činnost, rozvoj mezinárodní spolupráce. Dále mapoval složení pedagogických sborů, jejich velikost, vědecké zázemí a také finanční ohodnocení. V poslední části se zaměřil na počty studentů jednotlivých oborů, zajímal se o úspěšnost při přijímacích řízeních i o počty absolventů. Data byla sbírána za roky 2016 až 2022, pro aktuální situaci pedagogického sboru bylo určeno datum 1. 10. 2022. Vzhledem k pozdnímu odevzdání dotazníků jsou u některých kateder zahrnuty i velmi aktuální informace vztahující se k akademickému roku 2023/24.

Dotazníky byly distribuovány na konci února 2023 s uzávěrkou na konci března 2023. Následně proběhlo několik kol urgencí a výzev k doplnění nebo upřesnění vyplněných dotazníků. Sběr dat byl ukončen k 30. 9. 2023, respektive podařilo se zahrnout ještě data, která byla doručena až 29. 11. 2023. Ze čtyř oslovených respondentů se nakonec stejně jako v průzkumu v roce 2016 nezúčastnil Ateliér fyzického divadla Divadelní fakulty JAMU Brno. V následujícím vyhodnocení tak toto vysokoškolské pracoviště chybí nebo jsou uvedeny jen informace veřejně dostupné (zpravidla na webových stránkách ateliéru). Zbylé katedry, respektive ateliér, vyplnily dotazníky zhruba z 90 %. Za Katedru tance HAMU Praha dotazník vyplnila MgA. Monika Štúrová, za Katedru nonverbálního divadla HAMU Praha MgA. Eliška Vavříková, Ph.D., a za Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy JAMU Brno doc. Mgr. Hana Halberstadt.

3.2 Charakteristika katedry/ateliéru

Katedra tance HAMU

Nabídka studijních programů zaznamenala v posledních letech výraznou proměnu. Od akademického roku 2022/23 byly opětovně akreditovány studijní programy choreografie, taneční věda a pedagogika tance (ve specializacích klasický tanec, moderní a současný tanec, lidový tanec) – vše v denním bakalářském a navazujícím magisterském stupni. Jako reakce na potřebu rozvíjet znalosti tvůrců v oblastech ekonomiky a kulturní politiky, jakož

³⁶ Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: *Registr vysokých škol a uskutečňovaných studijních programů* [online]. 2022 [cit. 2023-10-13]. Přístup z: <https://regvssp.msmt.cz/registrvssp/csplist.aspx>.

i prohlubovat dovednosti strategického a produkčního plánování a schopnosti organizace a komunikace uměleckých záměrů byl obor choreografie v magisterském stupni nově rozšířen o taneční produkci a organizaci. Rovněž byly dovršeny snahy o zavedení studia pedagogiky tance v kombinované formě, čímž byla reflektována situace profesionálních tanečníků, kteří se připravují na změnu ve své aktivní taneční kariéře. Bakalářský studijní program pedagogika tance je v kombinované formě nabízen od akademického roku 2021/22 a vedle specializací klasický tanec, moderní a současný tanec a lidový tanec nabízí nově specializaci taneční výchova.

Od akademického roku 2023/24 byl nově akreditován doktorský studijní program Taneční umění a nonverbální divadlo. K původním specializacím taneční věda, choreografie a nonverbální divadlo nově přibyla specializace pedagogika a didaktika tance.³⁷

Obvyklé uplatnění absolventů je popsáno na webových stránkách katedry: *„Pedagogika tance vychovává taneční pedagogy pro všechny stupně tanečního školství, taneční studia a divadelní taneční soubory, případně repetitory divadelních souborů. [...] Choreografie poskytuje vzdělání v oblasti taneční kompozice zaměřené na tvůrčí činnost i její teoretickou a historickou [reflexi]. Taneční věda je zaměřena na problematiku historické a systematické taneční vědy a její aplikace v taneční kritice, popularizaci, organizační činnosti apod. Absolvent oborů taneční katedry se může uplatnit jako choreograf, pedagog nebo taneční vědec ve všech oblastech tanečního umění, v divadlech, v baletních a tanečních souborech, ve školství, výzkumných institucích nebo v oblasti publicistiky a managementu.“*³⁸

Vedle výše uvedených studijních programů v českém jazyce byly od akademického roku 2023/24 akreditovány v anglickém jazyce programy Dance Pedagogy (jako denní studium v bakalářském a magisterském stupni ve specializacích Methods of Classical Ballet, Methods of Modern and Contemporary Dance and Methods of Folk Dance) a Choreology (jako denní magisterské studium).

Od roku 2012 na základě akreditace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR organizuje katedra čtyřsemestrální kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků se zaměřením na taneční a pohybovou výchovu. V roce 2023 otevřela katedra na základě nové akreditace MŠMT jednosemestrální pilotní kurz dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků se zaměřením na hudební spolupráci v tanci. Primárně je určen pro taneční pedagogy a korepetitory základních uměleckých škol a tanečních studií.

Dále katedra nabízí na platformě Moodle e-learning, a to v inovovaných kurzech světové dějiny tance a baletu, dějiny baletu 20. století, dějiny umění, dějiny hudby, dějiny hudby 20. a 21. století, taneční produkce a management, taneční medicína.

Do budoucna chce katedra vést diskuse o možné akreditaci dalších programů v kombinované formě studia, bude připravovat systém tzv. mikrokreditů dle vzoru jiných zemí Evropské unie, doplňovat a inovovat stávající e-learningovou platformu a reakreditovat habilitační řízení pro taneční umění. Katedra tance HAMU rozvíjí spolupráci s řadou českých a zahraničních partnerů. Spolupracuje s tanečními odděleními základních uměleckých škol, tanečními konzervatořemi, Janáčkovou akademií múzických umění, Institutem intermédií při Českém vysokém učení technickém (probíhá zde část výuky jevištních technologií), některými baletními a tanečními soubory, divadly a odbornými či vědeckými organizacemi.

³⁷ Taneční průzkum 2022.

³⁸ HAMU: *Katedra tance* [online]. 2023 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://www.hamu.cz/katedry/katedra-tance>.

V rámci vzdělávacího programu Erasmus+ studentské mobility odjíždějí studenti katedry na zahraniční stáže na vysoké školy a umělecké akademie v Evropské unii nebo do USA na New York Tisch School of the Arts. Tuto mezinárodní spolupráci využívají i pedagogové (Erasmus+ pedagogické mobility), kteří vycestovali např. na Vysokou školu múzických umění v Bratislavě, do škol Accademia Nazionale di Danza v Římě, Trinity Laban Conservatoire, University of Malta, LCDS aj.

Choreografická tvorba studentů je sdílena se spřátelenými školami z Rakouska, Německa, Japonska či Slovenska v rámci festivalů SHARE, Nová generace, Festival dětí a mládeže Tojama atd. Studenti jsou podporováni v mezifakultních projektech a týmové spolupráci se studenty FAMU (především zaměřených na kameru, střih, režii, produkci) a DAMU (režie, dramaturgie, produkce, scéna, kostýmy).

Pedagogové i studenti se účastní mezinárodních konferencí a sympozií Etnochoreologické skupiny při ICTM a Asociace historického tance; spolupracují na badatelských projektech podskupin, účastní se mezinárodních kongresů.³⁹

Vedoucí katedry tance HAMU byla v roce 2023 Mgr. MgA. Lucie Hayashi, Ph.D.

Katedra nonverbálního divadla

Ve změnách názvů katedry se odráželo její postupné profilování a osobnosti, které stály v jejím čele. Výuka pantomimy se do začátku devadesátých let realizovala v rámci Katedry tance, kdy byl garantem oboru prof. Ladislav Fialka. Na něj navázal prof. Ctibor Turba, který v roce 1992 založil samostatnou Katedru nonverbálního a komediálního divadla. V roce 1999, kdy ji začal vést prof. Boris Hybner, změnila název na Katedru pantomimy a v roce 2016 na Katedru nonverbálního divadla.⁴⁰

Katedra v současnosti nabízí studium v nově akreditovaném bakalářském a navazujícím magisterském studijním programu, a to vždy v prezenční formě studia. Studijní program byl rozšířen o nové předměty (specifické tréninky, jevištní technologie, herectví s maskou, rozšíření teorie). Od akademického roku 2023/24 byl nově akreditován doktorský program taneční umění a nonverbální divadlo.⁴¹

Sama katedra se charakterizuje následovně: „*Katedra [...] v propojení klasických a mladších žánrů navazuje studijní plán na tradici české pantomimy a nabízí moderní pojetí mimického divadla, které reaguje na současnost. Výuka je zaměřena zejména na autorskou tvorbu studentů. Katedra nabízí vzdělání s širokým spektrem uplatnění v umělecké profesionální sféře, ale i v jiných pracovních odvětvích společnosti (např. pedagogika, vzdělávání dospělých, kulturní management ad.). V této souvislosti katedra představuje profesionální učiliště mimického umění s mezinárodním významem. Je to vysokoškolské učiliště, které poskytuje českým i zahraničním umělcům platformu pro spolupráci a další vývoj mimického umění a reprezentuje Českou republiku v stále rozšiřující se mezinárodní síti profesionálních uměleckých škol.*“⁴²

Katedra rozvíjí mezinárodní spolupráci. Je členem FED (Federace evropského mimu); studenti a pedagogové se aktivně podílejí na slovenském festivalu mimu PAN v Liptovském Mikuláši. V rámci programu Erasmus spolupracuje katedra se španělskou vysokou školou RESAD.

Studentská představení jsou uváděna za finanční podpory na českých festivalech různého zaměření (4+4 dny v pohybu, Tanec Praha, Letní Letná, Cirkopolis a Cirk-UFF).⁴³

Vedoucím katedry byl v roce 2023 doc. MgA. Adam Halaš, Ph.D.

³⁹ Taneční průzkum 2022.

⁴⁰ V celé kapitole bude katedra uváděna pod aktuálním názvem, i když budou prezentována data za období, kdy nesla jiný název.

⁴¹ Taneční průzkum 2022.

⁴² HAMU: Katedra nonverbálního divadla [online]. 2023 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://www.hamu.cz/cs/katedry-programy/katedra-nonverbalniho-divadla/>.

⁴³ Taneční průzkum 2022.

Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy DF JAMU Brno

Přijímací řízení do 1. ročníku se koná jednou za tři roky. Na webových stránkách ateliéru je studium charakterizováno následovně: „*Základním cílem bakalářského stupně [...] je výchova pedagoga-tvůrce, který je schopen pedagogického i tvůrčího přístupu k tanečnímu umění a taneční a pohybové výchově. Směřuje k tomu, aby taneční a pohybová výchova byla chápána jako mimořádný výchovný prostředek s možností rozvíjet celistvou osobnost člověka. Koncepce studia je jednotná s přihlédnutím na osobní i tvůrčí individuality studentů. Zahrnuje získání základních znalostí v oblasti metodik jednotlivých tanečních technik a pohybových disciplín a také teoretických a historických znalostí v oblasti dramatických umění, a v neposlední řadě i znalostí v oblastech pedagogiky a psychologie. Klade důraz na osobní a kreativní přístup k pedagogické i tvůrčí práci v oblasti tanečního umění. Navazující magisterský stupeň studia oboru taneční a pohybové divadlo a výchova je koncipován taktéž jako studium v kombinované formě. Navazuje na bakalářský stupeň studia a prohlubuje znalosti a kompetence studentů směrem ke studijnímu programu dramatická umění s respektováním individuálního směřování jednotlivých studentů, a to k pedagogické práci v oboru taneční a pohybová výchova či taneční umění anebo k samostatné tvorbě v oboru tanečního a pohybového divadla, respektive v oblasti spolupráce s tvůrci inscenací divadelních žánrů, kde se pohybová složka vyskytuje. U obou těchto směřování si obor klade za cíl vychovat samostatně a svobodně se vyjadřující odborníky, schopné kvalifikovaného, kritického pohledu na svůj obor a reakce na nové podněty v něm.*“⁴⁴

Podle nové akreditace je Taneční a pohybové divadlo a výchova specializací oboru divadlo a výchova. Specializacím Divadlo a výchova a Výchovná dramatika pro Neslyšící je uzpůsobena nová skladba předmětů (např. byl zaveden dramaturgicko-režijní seminář ad.). Do budoucna by chtěl ateliér rozvíjet další spolupráci s externími pedagogy a zvat na vedení dílen výrazné osobnosti, jako např. Natašu Novotnou, Igora Vejsadu nebo Radima Vizváryho. K zapojení do mezinárodních sítí a rozvíjení mezinárodní spolupráce se ateliér v doručeném dotazníku nevyjadřuje.⁴⁵

Vedoucí ateliéru byla v roce 2023 doc. Mgr. Hana Halberstadt.

Ateliér fyzického divadla DF JAMU Brno

Ateliér přijímal do bakalářského programu kolem desítky studentů jednou za tři roky. V současnosti má akreditováno čtyřleté magisterské studium. Každý ročník provází během celého studia mentoři, zpravidla výrazné osobnosti tance či fyzického divadla, převážně ze zahraničí. V aktuálním ročníku (2020–2024) jsou jimi Andrej Kalinka a Milan Kozánek.

Studium v ateliéru je na webových stránkách charakterizováno následovně: „*Ateliér fyzického divadla DF JAMU čerpá z divadelní tradice antického tragického chóru, commedie dell'arte, klaunství, mimu, umění pohybu a tance. Jeho posluchači v tvorbě vycházejí z rozličných forem: divadla masek, akrobatické komedie, klauniády, pohybového divadla, výrazového tance či mimu. Studují zde herci a herečky, kteří přinášejí a zpracovávají vlastní témata, aby je z jeviště sdíleli s diváky. V učebním procesu spojujeme tři hlavní linie směřující k autorské scénické tvorbě a také jejím hraničním formám (pouliční divadlo a site specific):*

⁴⁴ JAMU, *Divadelní fakulta: Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy* [online]. 2020 [cit 2023-10-12]. Přístup z: <https://df.jamu.cz/fakulta/ateliery-a-kabinety-df/atelier-tanecniho-a-pohyboveho-divadla-a-vychovy/>.

⁴⁵ Taneční průzkum 2022.

- fyzické divadlo: současné umění mimu, analýza pohybu a dramaturgie pohybu, současný tanec, choreografická kompozice, akrobacie, divadlo objektů;
- autorské herectví: improvizace, divadlo masek, commedia dell'arte, clowning, bouffonerie a tragédie, herecká tvorba, dialogické jednání, základy dramaturgie a režie;
- intermédiá: interaktivní využití (projekce, zvuk, hudba) světelný design, filmový gag, taneční filmy.

Studijní program je v průběhu čtyř let doplňován teoretickými kurzy, které se dotýkají oboru fyzického divadla, divadelní dramaturgie a dějin a filosofie divadla. Program rovněž studentům ve spolupráci s Ateliérem divadelního manažerství poskytuje základy produkce pro soubory a nezávislé umělce.⁴⁶

Ateliér deklaruje širokou spolupráci s jinými českými a zahraničními školami a zapojuje se do mezinárodních oborových sítí. Je aktivním členem International Platform for Commedia dell'arte (sdružuje Escola Superior de Arte Dramática de Galicia – ESADg, University of Music and Performing Arts Graz – KUG a Divadelní fakultu JAMU). V pátém semestru jsou studenti pravidelně vysíláni na půlroční stáž v partnerské zahraniční škole.

Mezi absolventy ateliéru je řada výrazných osobností českého tance, performance či fyzického divadla. Například Viktor Černický, Tomáš Janypka, Lukáš Karásek, Nela Kornetová ad.⁴⁷

Vedoucím ateliéru byl v roce 2023 doc. Mgr. Pierre Nadaud, Ph.D.

3.3 Vědecká a publikační činnost

Vědecká a publikační aktivita sledovaných kateder a ateliérů je velmi rozdílná. Jednoznačně nejaktivnější na poli vědy, i co se týká publikačních výstupů, je Katedra tance HAMU. Každým rokem zde probíhá mezi pěti a deseti výzkumnými projekty s grantovou podporou, jejichž řešiteli jsou jak pedagogové, tak studenti. Témata jsou velmi rozdílná – věnují se taneční historii, různým souvislostem s taneční praxí (kontexty sociální, psychologické, zdravotní, ekonomické či politické), taneční pedagogice, aspektům taneční tvorby ad. Členové katedry se individuálně podílejí také na vědeckých projektech vedených Institutem umění – Divadelním ústavem, Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu nebo Akademií věd ČR. Četná je publikační činnost v odborných recenzovaných periodikách. K otištění odborných výstupů katedry je nejčastěji využíváno periodikum *Živá hudba*, které vydává přímo HAMU. Dále pedagogové a studenti publikovali v posledních letech například v časopisech *Národopisná revue*, *Český lid*, *Divadelní revue*, *Arte Acta* nebo v časopise *Rehabilitace a fyzikální lékařství*.⁴⁸

V letech 2021 a 2022 se členové katedry podíleli na publikacích *Tanec jako záliba*⁴⁹, *Ženy v pohybu: (O)hlasy žen v české kultuře*⁵⁰ a *Tíha a beztíže folkloru*⁵¹.

Na Katedře nonverbálního divadla HAMU probíhá aktuálně výzkumný projekt doc. Adama Halaše Úvod do problematiky nonverbálního divadla, jehož výstupem bude monografie vydaná nakladatelstvím NAMU. Další pedagogové katedry publikují v českých a zahraničních odborných recenzovaných periodikách (*Divadelní revue*, *Živá hudba*, *Pamiętnik Teatralny*), pravidelně přispívají do oborových médií (*Taneční zóna*, *Taneční aktuality*, *Divadelní noviny*, *Loutkář*; slovenský měsíčník *Kød*). V roce 2020 se podíleli na publikaci *Ženy v pohybu: (O)hlasy žen v české kultuře*.⁵²

⁴⁶ JAMU, Divadelní fakulta: Ateliér fyzického divadla – *Devised and Physical Theatre Studio* [online]. 2020 [cit 2023-10-12]. Přístup z: <https://df.jamu.cz/fakulta/ateliery-a-kabinety-df/atelier-fyzickeho-divadla/>.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Taneční průzkum 2022.

⁴⁹ GREMLICOVÁ, Dorota – LÖSSL, Jiří – NĚMEČKOVÁ, Elvíra. *Tanec jako záliba*. Praha: NIPOS, 2021.

⁵⁰ GREMLICOVÁ, Dorota. Božena Brodská a formování české baletní historiografie. In: *Ženy v pohybu: (O)hlasy žen v české kultuře*. Praha: IDU, 2021. S. 27-41. GREMLICOVÁ, Dorota – KLEMENTOVÁ, Kateřina. Eva Kröschlová: mezi tancem, pedagogikou a choreografií. In: *Ženy v pohybu: (O)hlasy žen v české kultuře*. Praha: IDU, 2021. S. 85-99.

⁵¹ STAVĚLOVÁ, Daniela a kol. *Tíha a beztíže folkloru*. Praha: Academia, 2022.

⁵² PETIŠKOVÁ, Ladislava. *Mimus a klauniáda v proměnách Zdenky Kratochvílové*. In: *Ženy v pohybu: (O)hlasy žen v české kultuře*. Praha: IDU, 2021. S. 55-71.

Pedagogové Ateliéru tanečního a pohybového divadla a výchovy JAMU se zabývají více uměleckými projekty než publikačními. Někteří spolupracovníci ateliéru publikují v oborových médiích (*Taneční aktuality*, *Opera Plus*, *Divadelní noviny*). Informace o vedení či účasti na vědeckých projektech v letech 2016–2022 ateliér v průzkumu nevedl.⁵³

3.4 Pedagogický sbor

Pedagogické kolektivy sledovaných kateder a ateliérů jsou vyjma Katedry tance HAMU zpravidla velmi malé. Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy JAMU a stejně tak Ateliér fyzického divadla téže akademie⁵⁴ měly v roce 2022 v úvazku jen tři pedagogy, Katedra nonverbálního divadla HAMU Praha zaměstnávala pět pedagogů. Naopak Katedra tance HAMU Praha se pozvolna rozrůstá, což reflektuje rozšiřující se počet akreditovaných studijních programů. Úvazky pedagogů jsou většinou jen částečné a pedagogický sbor doplňuje vyšší počet externistů.

Tab. 15 – Pedagogové vybraných kateder a ateliérů v letech 2007, 2011, 2016 a 2022⁵⁵

	Rok	Počet interních pedagogů fyzicky	Počet interních pedagogů po přepočtu na úvazky	Počet externích pedagogů, kteří s katedrou/ateliérem pravidelně spolupracovali		
				Celkem	Čeští pedagogové	Zahraniční pedagogové
KT HAMU	2007	12	8	9	?	?
	2011	?	?	?	?	?
	2016	17	10,25	22	19	3
	2022	21	10,4	25	24	1
KND HAMU	2007	4	3,25	5	?	?
	2011	3	2,75	10	?	?
	2016	4	5,5	18	17	1
	2022	5	4,25	12	7	5
ATPDV JAMU	2007	x	x	x	x	x
	2011	x	x	x	x	x
	2016	3	2	10	5	5
	2022	3	1,5	3	3	0

Co se týká akademických hodností, situace se na sledovaných katedrách a v ateliérech příliš nemění – tři profesory má stále pouze Katedra tance HAMU (prof. Mgr. Dorota Gremlicová, Ph.D., prof. Mgr. Helena Kazárová, Ph.D., prof. Mgr. Václav Janeček, Ph.D.). Naopak roste zastoupení pedagogů s nejvyšším vědeckým titulem (v případě obou kateder pražské HAMU).

⁵³ Taneční průzkum 2022.

⁵⁴ JAMU, Divadelní fakulta: Ateliér fyzického divadla – Devised and Physical Theatre Studio [online]. 2020 [cit 2023-10-12]. Přístup z: <https://df.jamu.cz/fakulta/ateliery-a-kabinety-df/atelier-fyzickeho-divadla/>.

⁵⁵ ? – údaj nezjištěn

x – není relevantní (ateliér neexistoval)

Pro rok 2016 údaje k 1. 6. 2016.

Pro rok 2022 údaje k 1. 10. 2022.

Tab. 16 – Pedagogové vybraných kateder a ateliérů – nejvyšší dosažené vědecké a akademické tituly v letech 2007, 2011, 2016 a 2022⁵⁶

	Rok	Interní pedagogové fyzicky	Bc.	Mgr./MgA./PhDr.	Ph.D.	Doc.	Prof.
KT HAMU	2007	12	0	7	4	3	1
	2011	?	?	?	?	?	?
	2016	17	0	7	4	2	3
	2022	21	0	20	10	2	3
KND HAMU	2007	4	0	3	0	2	0
	2011	3	0	3	2	0	1?
	2016	4	0	4	2	1?	0
	2022	5	0	5	4	1	0
ATPDV JAMU	2007	x	x	x	x	x	x
	2011	x	x	x	x	x	x
	2016	3	0	3	0	1	0
	2022	3	0	3	0	2	0

Bohužel se stále nemění situace v odměňování jak interních, tak externích pedagogů. Měsíční platy, respektive hodinové honoráře, i nadále neodpovídají povaze a prestiži zaměstnání, nutnosti domácí přípravy apod. Dá se předpokládat, že si pedagogové musí přivydělávat dalšími pracovními aktivitami – zřejmě sice v oboru, ale asi i mimo zázemí vysokoškolských kateder. Údaje o hrubých měsíčních platech po přepočtu na jeden celý úvazek poskytly pouze obě katedry HAMU. Podobně jako tomu bylo v letech 2006, 2010 a 2015, i v roce 2022 byly zjištěné průměrné platy na sledovaných katedrách pod průměrným platem v České republice napříč profesemi, výrazně pak pod průměrem v příslušném kraji, tedy v Praze. Platy na sledovaných vysokoškolských katedrách jsou dlouhodobě výrazně nižší než platy pedagogů na konzervatořích se zaměřením na tanec a současný tanec (zhruba o 20 až 30 %!). Srovnajme průměrné hrubé platy uvedené v následující tabulce s platy na konzervatořích, které se pohybovaly v roce 2022 zhruba mezi 47 000 a 48 000 Kč. Průměrný hrubý plat napříč profesemi byl v České republice 40 353 Kč, v Praze pak vyšší ještě zhruba o 25 %. Velmi nelichotivě vyznívá též srovnání s průměrnými platy všech pedagogů vysokých škol, které dokládá velmi se lišící odměňování podle zaměření vysoké školy.⁵⁷ Ani hodinová sazba pro externí pedagogy se příliš nemění, vyšší může být jen u pedagogů ze zahraničí.

Tab. 17 – Průměrné hrubé platy pedagogů vybraných kateder a ateliérů po přepočtu na jeden plný úvazek v letech 2006, 2010, 2015 a 2022⁵⁸

ROK	2006	2010	2015	2022
KT HAMU	?	?	23 000 Kč	35 000 Kč
KND HAMU	21 400 Kč	22 971 Kč	?	32 000 Kč
ATPDV JAMU	x	x	?	?

⁵⁶ ? – údaj nezjištěn nebo údaj odhadovaný

x – není relevantní (ateliér neexistoval)

Pro rok 2016 údaje k 1. 6. 2016.

Pro rok 2022 údaje k 1. 10. 2022.

V roce 2022 pracoval na Katedře tance HAMU jeden pedagog bez vysokoškolského vzdělání. Šlo o absolventa vyššího odborného vzdělání, který na katedře pracoval jako korepetitor.

⁵⁷ V roce 2022 byl průměrný plat pedagogických pracovníků na vysokých školách 60 042 Kč. Viz: Příspěvatel Wikipedie, Platy učitelů v Česku [online]. *Wikipedie: Otevřená encyklopedie*, 2023, datum poslední revize 5. 10. 2023, [cit. 2023-10-28]. Přístup z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Platy_u%C4%8Diitel%C5%AF_v_%C4%8Cesku&oldid=23244588.

⁵⁸ ? – údaj nezjištěn

x – není relevantní (ateliér neexistoval)

Tab. 18 – Finanční ohodnocení externích pedagogů za hodinu práce v letech 2015 a 2022⁵⁹

	Rok	Český externí pedagog		Zahraniční externí pedagog	
		minimum	maximum	minimum	maximum
KT HAMU	2015	200 Kč	500 Kč	500 Kč	1000 Kč
	2022	300 Kč	400 Kč	300 Kč	400 Kč
KND HAMU	2015	200 Kč	200 Kč	500 Kč	500 Kč
	2022	280 Kč	320 Kč	700 Kč	900 Kč
ATPDV JAMU	2015	?	?	?	?
	2022	?	?	?	?

3.5 Studenti

U studentů příslušných kateder a ateliérů jsme se v průzkumu zaměřili na fázi jejich přijímání ke studiu a fázi ukončení studia. V případě některých oborů se změnila periodicita, v níž jsou otevírány první ročníky. Zatímco obor taneční věda na Katedře tance HAMU byl dříve otevírán ob rok, v posledních letech se do něj koná přijímací řízení každoročně. Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy JAMU přijímal studenty po svém vzniku ob rok, v současnosti se 1. ročník otevírá v tříletém cyklu. Zájem o studium a počet přijímaných studentů se dlouhodobě příliš nemění. Podíváme-li se do hlubší historie od roku 2000,⁶⁰ nelze u žádného oboru vysledovat výrazný klesající nebo vzestupný trend. Úspěšnost u přijímacích zkoušek za posledních 22 let se u oboru taneční věda pohybuje (až na výjimku v roce 2017) mezi 21 a 60 %, u oboru choreografie osciluje mezi 8 a 30 %; na pedagogiku tance v prezenční formě studia na HAMU bylo přijímáno mezi 10 a 39 % uchazečů.⁶¹ Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy JAMU, který přijímá studenty od roku 2012, má úspěšnost přijímacího řízení mezi 19 a 30 %. Pouze u Katedry nonverbálního divadla HAMU byl patrný výkyv v letech 2008 až 2010, kdy registrujeme rapidní pokles zájmu o studium, a tudíž vysoké procento úspěšnosti u přijímacího řízení (75 až 86 %). Mimo tyto roky uspělo při přijímacích zkouškách na tuto katedru 22 až 44 % uchazečů.⁶² Pro doplnění: Do kombinované formy studia pedagogiky tance na Katedře tance HAMU bylo v roce 2020 přijato 12 studentů. V Ateliéru fyzického divadla JAMU studovalo v roce 2022 celkem 11 posluchačů.⁶³

⁵⁹ ? – údaj nezjištěn

⁶⁰ VAŠEK, Roman. *Český tanec v datech: 1/ taneční vzdělávání* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2017 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-01-vzdelani.pdf>. S. 37.

⁶¹ U všech oborů na Katedře tance HAMU Praha nejsou zahrnuta data za období 2008 až 2011 a 2016 až 2020.

⁶² U Katedry nonverbálního divadla HAMU nejsou zahrnuta data za rok 2016.

⁶³ JAMU, *Divadelní fakulta: Ateliér fyzického divadla – Devised and Physical Theatre Studio* [online]. 2020 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://df.jamu.cz/fakulta/ateliery-a-kabinety-df/atelier-fyzickeho-divadla/>.

Tab. 19 – Přijímací řízení do bakalářského studia na vybrané vysokoškolské katedry a do ateliérů (počet přihlášených / počet přijatých / úspěšnost)⁶⁴

VŠ	Obor		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
HAMU Praha	Taneční věda (prezenční)	přihlášení	13	x	7	x	8	3	5	7	2	5	2
		přijatí	3	x	2	x	4	0	3	2	1	3	1
		úspěšnost	23 %	x	29 %	x	50 %	0 %	60 %	29 %	50 %	60 %	50 %
	Choreografie (prezenční)	přihlášení	24	25	26	23	21	24	18	13	17	11	23
		přijatí	3	4	2	3	3	4	4	3	4	3	5
		úspěšnost	13 %	16 %	8 %	13 %	14 %	17 %	22 %	23 %	24 %	27 %	22 %
	Pedagogika tance (prezenční)	přihlášení	50	64	44	47	41	49	41	33	18	33	45
		přijatí	9	10	17	9	10	10	8	8	4	9	9
		úspěšnost	18 %	16 %	39 %	19 %	24 %	20 %	20 %	24 %	22 %	27 %	20 %
	Nonverbální divadlo (prezenční)	přihlášení	23	22	25	17	?	20	17	19	21	20	26
		přijatí	6	6	7	7	2	6	7	6	5	6	7
		úspěšnost	26 %	27 %	28 %	41 %	?	30 %	41 %	32 %	24 %	30 %	27 %
JAMU Brno	Taneční a pohybové divadlo a výchova (kombinované)	přihlášení	40	x	60	x	x	62	x	x	60	x	x
		přijatí	10	x	18	x	x	12	x	x	12	x	x
		úspěšnost	25 %	x	30 %	x	x	19 %	x	x	20 %	x	x

Zajímavé je srovnání, s jakou zkušeností přicházejí studenti na sledované vysokoškolské katedry a do ateliérů. U Katedry tance HAMU jasně mezi přijatými dominují absolventi konzervatoří, což je především u oborů choreografie a pedagogika tance pochopitelné. Překvapivý je ale vysoký podíl absolventů konzervatoří mezi studenty oboru taneční věda. Povšimněme si, že v letech 2000 až 2007 u tohoto oboru převládali někdejší absolventi gymnázií. U studia nonverbálního divadla na HAMU jsou dlouhodobě poměrně vyrovnané okruhy někdejších konzervatoristů, gymnazistů a absolventů jiných středních škol. Studenti Ateliéru tanečního a pohybového divadla a výchovy JAMU jsou většinou absolventy konzervatoří a gymnázií.

64 ? – údaj nezjištěn

x – není relevantní (v daném roce se přijímací řízení neuskutečnilo)

Tab. 20 – Předchozí vystudovaná střední škola nebo konzervatoř u žáků přijatých vybranými vysokoškolskými katedrami a ateliéry v letech 2000 až 2022⁶⁵

VŠ	Obor	Za období	Konzervatoře	Gymnázia	Jiná SŠ
HAMU Praha	Taneční věda	2000–2007	36 %	64 %	0 %
		2008–2011	?	?	?
		2012–2015	100 %	0 %	0 %
		2016–2022	67 %	25 %	8 %
	Choreografie	2000–2007	60 %	28 %	12 %
		2008–2011	?	?	?
		2012–2015	75 %	25 %	0 %
		2016–2022	70 %	13 %	17 %
	Pedagogika tance	2000–2007	62 %	32 %	6 %
		2008–2011	?	?	?
		2012–2015	78 %	9 %	13 %
		2016–2022	80 %	14 %	6 %
	Nonverbální divadlo	2000–2007	30 %	50 %	20 %
		2008–2011	30 %	10 %	60 %
		2012–2015	28 %	44 %	28 %
		2016–2022	?	?	?
JAMU Brno	Taneční a pohybové divadlo a výchova	2000–2007	x	x	x
		2008–2011	x	x	x
		2012–2015	28 %	48 %	24 %
		2016–2022	42 %	58 %	0 %

Přehled absolventů bakalářského, magisterského a doktorského studia dlouhodobě nevykazuje razantní výkyvy (i pokud se podíváme na delší časové řady od devadesátých let).⁶⁶ Z porovnání počtu absolventů a přijatých studentů lze odvodit, že v oborech taneční věda a choreografie na Katedře tance HAMU většina studentů úspěšně dokončí magisterské studium. Ze studentů přijatých na obor pedagogika tance většina absolvuje bakalářskou zkoušku a zhruba polovina (z původně přijatých do bakalářského stupně) úspěšně dokončí magisterské studium. Na Katedře nonverbálního divadla HAMU absolvuje bakalářské studium zhruba polovina. Magisterskou zkoušku úspěšně složí asi třetina studentů, kteří byli původně přijati do bakalářského stupně. U Ateliéru tanečního a pohybového divadla a výchovy JAMU je vzhledem k měnící se periodě otevírání prvních ročníků obtížné odvodit podíl studentů, kteří školu úspěšně dokončí. Taneční vědu ukončuje s doktorským titulem průměrně jeden až dva studenti ročně, choreografii a nonverbální divadlo ukončí doktorskou zkouškou průměrně jeden student za tři až pět let.⁶⁷

⁶⁵ ? – údaj nezjištěn

x – není relevantní (ateliér neexistoval)

U oborů pedagogika tance a choreografie Katedry tance HAMU jsou pro období 2016–2022 podíly vypočteny jen z části přijatých studentů (respondent neměl k dispozici podrobné údaje o všech přijatých studentech).

U Ateliéru tanečního a pohybového divadla a výchovy JAMU Brno jsou pro období 2012–2015 podíly vypočteny jen z části přijatých studentů (respondent neposkytl kompletní data).

⁶⁶ VAŠEK, Roman. *Český tanec v datech: 1/ taneční vzdělávání* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2017 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-01-vzdelani.pdf>. S. 40.

⁶⁷ V roce 2023 (k 1. 10. 2023) absolvovali doktorské studium oboru taneční umění a nonverbální divadlo čtyři studenti.

Tab. 21 – Počty studentů, kteří v letech 2012 až 2022 úspěšně zakončili bakalářské / magisterské / doktorské studium na vybraných vysokoškolských katedrách a v ateliérech⁶⁸

			2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
HAMU Praha	Taneční věda	Bc.	0	3	0	3	0	2	0	1	1	0	0	
		Mgr./MgA.	5	3	1	2	0	4	0	1	1	1	0	
		Ph.D.	1	2	2	2	1	1	0	2	0	0	0	
	Choreografie	Bc.	7	3	1	3	2	1	2	3	2	1	6	
		Mgr./MgA.	3	0	2	5	1	1	3	1	1	1	0	
		Ph.D.	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	
	Pedagogika tance	Bc.	8	6	8	8	11	6	8	6	6	6	2	6
		Mgr./MgA.	11	6	5	5	4	6	8	3	3	3	2	6
		Ph.D.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Nonverbální divadlo	Bc.	1	1	1	3	3	3	5	1	3	3	3	3
		Mgr./MgA.	0	5	1	1	3	3	2	2	2	3	2	2
		Ph.D.	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
JAMU Brno	Taneční a pohybové divadlo a výchova	Bc.	x	x	x	?	12	0	0	0	0	11	0	
		Mgr./MgA.	x	x	x	x	0	0	11	1	0	7	0	
		Ph.D.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	

3.6 Shrnutí

- Do taneční praxe a oblasti nonverbálního divadla mají zásadní dopad čtyři vysokoškolská pracoviště: Katedra tance HAMU Praha, Katedra nonverbálního divadla HAMU Praha, Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy Divadelní fakulty JAMU Brno a Ateliér fyzického divadla Divadelní fakulty JAMU Brno.
- Jednoznačným lídrem v oblasti uměleckého výzkumu ve sledované oblasti je Katedra tance HAMU Praha.
- Vyjma Katedry tance HAMU Praha jsou interní pedagogické týmy sledovaných vysokoškolských pracovišť velmi malé, přičemž úvazky jsou zpravidla jen částečné.
- Průměrné platy interních vysokoškolských pedagogů jsou výrazně pod průměry pedagogů na konzervatořích a pod průměrnými platy v České republice napříč profesemi.
- Při přijímacích řízeních na sledované katedry a do ateliérů uspěje průměrně čtvrtina až třetina uchazečů.
- Obory taneční věda, choreografie a pedagogika tance studují většinou absolventi konzervatoří, v ostatních sledovaných ateliérech a katedrách u přijímaných studentů žádný typ vystudované střední školy nedominuje.
- Magisterské studium ukončují ročně průměrně 1 až 2 taneční vědci, 1 až 2 choreografové, 5 pedagogů tance. Katedru nonverbálního divadla HAMU opouštějí s magisterským titulem průměrně 2 studenti ročně a Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy od roku 2018 průměrně 4 absolventi ročně.

⁶⁸ ? – údaj nezjištěn

x – není relevantní (v daném roce nebylo možné absolvovat)

4.1 Respondenti, struktura dotazníků a sběr dat

Balet patří k nejlépe zmapovaným oblastem českého tanečního umění co se týká nashromážděných dat. Díky průzkumům prof. Vladimíra Vašuta z 60. až 70. let minulého století disponujeme daty v dlouhé časové řadě. Základní síť baletních souborů v České republice zaznamenala v nedávné době několik změn. K těm hlavním patřil zánik baletu Městského divadla Brno, respektive jeho splnutí se souborem zpěvoherním, a vznik Baletu NDB 2, juniorské odnože Baletu Národního divadla Brno. Transformací prošly dva externí „soubory“ pražského Národního divadla: Laterna magika a Balet Opery. Zároveň do fungování baletní těles v uplynulých bezmála čtyřech letech výrazně zasáhla koronavirová pandemie s restrikcemi omezujícími činnost souborů.

Aktuální průzkum navazuje na ty předešlé z let 2007, 2011 a 2016. Tentokrát byl ale významně ovlivněn projektem Asociace tanečních umělců ČR, který šetření Institutu umění – Divadelního ústavu předcházela. ATU podrobně mapovala téměř celou oblast českých baletních souborů za rok 2021 a výsledky svých zjištění formulovala do *Prostorové a finanční analýzy potřeb v oblasti profesionálního tanečního umění*.⁶⁹ Mimo jiné mapovala prostorové podmínky divadel a baletních souborů, kterým se do té doby nikdo zevrubně nevěnoval. Spolupráce, respektive synchronizace s průzkumem ATU byla tudíž logickou cestou, aby se zamezilo duplicitám. Řadu dat zjištěných ATU bude tato kapitola citovat a uvádět je do delších časových řad, případně dalších kontextů. Výzkum IDU v oblasti baletních souborů je tak částečně rozšířením sběru dat prováděného ATU. Některé oblasti mapuje IDU z jiné perspektivy nebo se zaměřuje na odlišné detaily.

U některých ukazatelů využívá tato kapitola možnosti bezprostředního srovnání situace v letech 2021 a 2022, tedy v roce končících pandemických restrikcí a roce, který už měl v oblasti baletu relativně obvyklý průběh.

Okruh respondentů zahrnul všechny baletní či taneční soubory zřizovaných divadel, a to i takové, které sestávají z externistů, jejichž počet je dosti proměnlivý.

Osloveny byly soubory:

a) s tanečníky zaměstnanými na hlavní pracovní poměr

- Balet Národního divadla, Praha (informace zprostředkovala Helena Bartlová, PR baletu)
- Balet Národního divadla Brno a s ním související Balet NDB 2 (odpovědnost za vyplnění dotazníku dramaturg baletu Karel Littera)
- Balet Moravského divadla Olomouc (odpovědnost za vyplnění dotazníku šéf baletu Jan Fousek)
- Balet Národního divadla moravskoslezského, Ostrava (odpovědnost za vyplnění dotazníku šéfkyně baletu Lenka Dřímálová a tajemnice baletu Kateřina Němcová)
- Balet Slezského divadla Opava (odpovědnost za vyplnění dotazníku vedoucí souboru Martin Tomsa)
- Balet Divadla F. X. Šaldy Liberec (odpovědnost za vyplnění dotazníku dramaturgyně baletu Barbora Svobodová)
- Balet Severočeského divadla, Ústí nad Labem (odpovědnost za vyplnění dotazníku tajemnice baletu Ludmila Novotná)
- Balet Divadla J. K. Tyla, Plzeň (odpovědnost za vyplnění dotazníku šéfa baletu Jiří Pokorný)

⁶⁹ Tato kapitola pracuje přímo s daty z vyplněných dotazníků ATU. Zároveň došlo k jejich kritickému zhodnocení a v případě zjištěných nesrovnalostí byli respondenti kontaktováni s výzvou o korekci nebo vysvětlení.

- Balet Jihočeského divadla, České Budějovice (odpovědnost za vyplnění dotazníku Jana Prašničková, produkce baletu)
- b) s externími umělci
  - Laterna magika, Národní divadlo, Praha (odpovědnost za vyplnění dotazníku ekonom souboru David Stránský, informace doplnil umělecký šéf souboru Radim Vizváry)
  - Balet Opery Národního divadla, Praha (informace poskytl vedoucí souboru Jiří Hejna)

Většina oslovených těles má v rámci vícesouborových divadel svou autonomii. Pouze Balet Slezského divadla Opava a Balet Opery Národního divadla spadají formálně pod operní soubory příslušných divadel.

Soubory s tanečníky zaměstnanými na hlavní pracovní poměr byly osloveny univerzálním dotazníkem. Souborům s externími umělci byl distribuován dotazník v upravené podobě tak, aby lépe vyhovoval jejich provozním specifikům. Zároveň proběhl s vedoucími těchto dvou souborů strukturovaný rozhovor, díky němuž se podařilo některé charakteristiky provozu vysvětlit a upřesnit.

Dotazníkové šetření se zaměřilo na počty tanečníků v souborech (tato data byla zjišťována k 1. 10. 2022), personální změny v roce 2022 (konkurzy, doplňování souborů, a naopak odchody ze souborů), výkony a návštěvnost baletních představení, odměňování tanečníků a externích tanečních pedagogů. Prostřednictvím otevřených otázek byly zjišťovány názory zástupců souborů na přednosti a slabiny absolventů českých tanečních konzervatoří a zahraničních škol, byly mapovány dopady koronavirové pandemie, zjišťována některá provozní specifika (především spolupráce s orchestrem, případně operním souborem příslušného divadla) a obecně hlavní změny v nedávné době a plány do nejbližší budoucnosti.

Hlavní část dotazníkového šetření probíhala v průběhu března a dubna 2023. Po kontrole vyplněných dotazníků bylo většinou nutné komunikovat s respondenty ohledně oprav a zpřesnění, ať už e-mailem, nebo operativně telefonicky. Sběr dat v oblasti baletních souborů byl ukončen 30. srpna 2023.

4.2 Ohlédnutí za uplynulými pěti lety a plány do budoucna

Vedle konkrétních dat zjišťovalo dotazníkové šetření, jaké zásadní změny se udály v jednotlivých souborech za uplynulých pět let a co v brzké době očekávají. Odpovědi a nastolená témata ukazují, co jednotlivé soubory považují za zásadní.

Balet Národního divadla, Praha

Za podstatné v uplynulém období považuje zvýšení technického standardu a nároků na tanečníky. Důraz je kladen nejen na větší technickou připravenost, ale také na psychickou stránku tanečníků. „*Vše probíhá dle vizí a plánů, které si předsevzal Filip Barankiewicz, když nastupoval do funkce v roce 2017,*“ uvádí se v dotazníku.⁷⁰ Co se týká budoucnosti, odkazuje soubor na uměleckou vizi svého šéfa.⁷¹

Laterna magika

Ke změnám se vyjadřuje umělecký šéf Radim Vizváry, který se zaměřuje na efektivitu tvorby: „*Podařilo se navýšit návštěvnost, proměnit repertoár. Máme šest nových inscenací za dva roky. A podařilo se mi na ně sehnat peníze. Národní divadlo platilo pouze Poa, ale na [další premiéry se mi podařilo*

⁷⁰ Taneční průzkum 2022.

⁷¹ Viz: BARANKIEWICZ, Filip. *Vize vývoje Baletu Národního divadla* [online]. [Cit. 2023-11-12]. Přístup z: <https://media.narodni-divadlo.cz/11302/1696433619-koncepce-umeleckych-reditelu-nd-10-2023.pdf>.

sehnat sponzory nebo najít jiné zdroje]. *Chtěl jsem si vyzkoušet, zda za málo peněz lze udělat inscenaci, na niž budou chodit diváci. Díky tomu, že jsem přišel z nezávislé scény, dokážu i za menší rozpočet vytvořit inscenaci. [...]. Ale úspornost má také odvrácenou tvář, a totiž, že nedokážu naplnit svou původní vizi,⁷² že v Laterně magice budeme pracovat s moderními technologiemi. Na začátku jsem byl dost naivní a neměl jsem představu, kolik to stojí. Dříve byla Laterna magika technologickým centrem, ale dnes je to spíše muzeum. Ale mám vizi, že až projde Nová scéna rekonstrukcí, chci vytvořit z Laterny magiky experimentální platformu pracující s nejrůznějšími uměleckými disciplínami."⁷³*

Balet Opery Národního divadla

Významné změny ve fungování tohoto tělesa popisuje jeho vedoucí Jiří Hejna: *„Došlo k fúzi [operních baletů, které pracovaly v různých budovách Národního divadla, a] od sezony 2022/23 je už jen jedno těleso. Všichni jsou externisty a jsou najímáni na dílo. Formálně spadáme pod soubor Opery, s hlavním baletním souborem už nemáme nic společného. Dnes jsou požadavky režisérů na tanečníky hodně různorodé, což byl důvod, proč kdysi přišel ředitel Jan Burian s tím, že se ze zaměstnaneckých přejde na externí smlouvy. Byla to i cesta k navýšení honorářů. Ale to samozřejmě platí, pokud je umělec obsazovaný a hraje. [Bývalo] pravidlo, že když [v opeře nezastal roli zpěvák, dostal ji] tanečník. Pak ale bylo období, kdy tuto práci dělali činoherci nebo lidé z ulice. Tomu jsem naštěstí zabránil, protože se ukázalo, že to nefunguje a je s tím spojena velká fluktuace. [A že se vyplatí mít nějaké jádro stálých tanečníků.] My se k nim chováme jako k zaměstnancům. [Nabízíme] možnost tréninku od deseti hodin, obvykle v historické budově Národního divadla. Pak zkoušíme repertoár a večer hrajeme představení. [...] Zkouším před každou reprízou. Přes léto nemají tanečníci ani práci ani tréninky, a musí si tak na toto období našetřit nebo mít jinou práci."⁷⁴*

Balet Divadla F. X. Šaldy Liberec

Rozšířil se tým pedagogů a choreografů spolupracujících se souborem; významnou změnou byl nástup nové umělecké šéfky Mariky Mikanové. Podle Barbory Svobodové se dramaturgie *„vyvíjela a přizpůsobovala aktuálním trendům a refletovala přání libereckého publika“*. V rámci provozních změn se s ohledem na finanční situaci divadla investovalo do modernizace prostor baletu, technologií a zázemí pro tanečníky. V oblasti ekonomiky se vedení souboru snažilo diverzifikovat zdroje financování a aktivně hledalo sponzory a nové partnery.

Do budoucna soubor žádné zásadní změny neplánuje, avšak zdůrazňuje dlouhodobé přání navýšit počet tanečníků.⁷⁵

Balet Severočeského divadla, Ústí nad Labem

Soubor uvádí pouze proměnu tanečníků v baletním souboru a skutečnost, že o většinu tvorby se stará stálý (domácí) choreograf.⁷⁶

Balet Divadla J. K. Tyla, Plzeň

Umělecký šéf Jiří Pokorný shrnuje zásadní změny: *„Podařilo se navýšit nástupní platy pro začínající tanečníky v souboru, kteří jsou bez praxe. [Dochází k] pravidelné spolupráci s externími tanečníky – apprentice.“* Jde o aktivitu, kdy mladí tanečníci přicházejí do souboru na praxi. Využívají například program Erasmus, stipendium od baletní školy nebo podporu od státu, kdy *„rodiče dostávají příspěvek na dovozdlávání a praxi pro své děti“*. Další novinky se týkají péče o zdraví umělců: *„Prohloubila se spolupráce s fyzioterapií.“*

⁷² Viz: VIZVÁRY, Radim. *Laterna magika: dramaturgická koncepce uměleckého šéfa 2021–2024* [online]. 28. 12. 2020 [cit. 2023-11-20]. Přístup z: <https://media.narodni-divadlo.cz/11302/1696433619-koncepce-umeleckych-reditelu-nd-10-2023.pdf>.

⁷³ Rozhovor Romana Vaška vedený s Radimem Vizvářem dne 12. 6. 2023 v rámci tanečního průzkumu 2022.

⁷⁴ Rozhovor Romana Vaška vedený s Jiřím Hejnou 10. 5. 2023 v rámci tanečního průzkumu 2022.

⁷⁵ Taneční průzkum 2022.

⁷⁶ Tamtéž.

V současné době dochází 2×–3× týdně fyzioterapeut přímo za tanečnický do divadla. Vypracoval se plán na vybudování speciálních prostor (více místností) určených pro fyzioterapii, rehabilitaci a nastavujeme program pro zaměstnance divadla – kondiční a kompenzační cvičení s odborníky. Do Velkého divadla se pořídila speciální odpružená baletní podlaha na jeviště.⁷⁷ Změny zaznamenala také dramaturgie, kdy bylo do programu zařazeno každoroční uvádění večera mladých choreografů pod názvem *Baletní inspirace* a *Balet Gala* za účasti zahraničních hostů a umělců z domácí scény, a to napříč žánry, např. s účastí zástupců nového cirkusu.⁷⁷

Balet Jihočeského divadla, České Budějovice

Baletní soubor navýšil počet baletních mistrů z jednoho na dva. Došlo ke změně uměleckého šéfa opery a s tím spojené reorganizaci v oblasti vedení souboru. Dále nastoupil do operního souboru nový šéfdirigent. V Jihočeském divadle je plánována změna ředitele divadla od 1. 1. 2024.⁷⁸

Balet Národního divadla Brno

K tématu se vyjádřil Karel Littera: „Uplynulých 5 let bylo druhým funkčním obdobím uměleckého šéfa Mária Radačovského. Po ekonomické [stránce] byl Balet NdB v rámci divadla nejvýkonnějším souborem. V oblasti provozu souboru došlo ke změně pracovní doby, a to na základě hlasování souboru (stávající model 9–13 hod., 17–19 hod., respektive 9–14 hod., 18–19 hod. byl změněn na 10–14 hod., 15.30–17.30 hod.). Také dochází postupně ke generační výměně na postech prvních sólistů. V roce 2021 došlo k restartu tanečního festivalu pořádaného Baletem NdB – Dance Brno. Je koncipován jako bienále – přehlídka současného profesionálního baletu v ČR, a to za účasti téměř všech divadelních baletních souborů. A v září 2022 došlo k zásadní změně ustavením juniorského baletního souboru, který nejen podpoří tanečnický v přípravě na profesionální angažmá, ale také umožní Baletu NdB se lépe vyrovnat s provozem na největším divadelním jevišti v ČR tím, že bude moci sborové tance převážně klasického repertoáru hrát vždy v plném obsazení bez zmenšování v případě nemocnosti a úrazů, což se v posledních letech bohužel dělo poměrně často. V roce 2022 také vznikl lektorský program na základě grantu NPO pro lektorskou a edukační činnost. Každý z uměleckých souborů získal vlastního lektora a začal se budovat lektorský a edukační program pro děti a mládež. [...]

Zásadní ani významné změny v současnosti nejsou v plánu, spíše se budeme soustředit na udržení vysoké úrovně souboru, podporu životnosti juniorského souboru Balet NdB 2, festivalu Dance Brno nebo v roce 2023 Baletem NdB poprvé produkovanou mezinárodní taneční soutěž European Dance Competition Brno. Ta [je] určena pouze pro juniorské kategorie soutěživých ve věku od 12 let do ukončení studia na taneční konzervatoři či profesionální baletní akademii v rámci Evropy.“⁷⁹

Balet Národního divadla moravskoslezského, Ostrava

Podle sdělení baletního souboru, k zásadním změnám nedošlo. Byl ale navýšen počet pravidelně spolupracujících externích tanečnicků na šest. Z těchto umělců se často následně stávají regulérní členové baletu.

Ani v horizontu dalších pěti let se významné organizační ani personální změny neplánují. Pokud se podaří realizovat investiční akci Rekonstrukce pavilonu G na Černé louce, tak to s sebou ponese nutnost navýšit počet obslužného personálu o zhruba 25 osob a k tomu by doznal změn i hrací plán (došlo by k rozšíření aktivit).⁸⁰

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

Balet Moravského divadla Olomouc

Odpověděl umělecký šéf Jan Fousek: „Již v době mého nástupu byl soubor na vysoké úrovni a troufám si říct, že se to podařilo udržet, ne-li ještě zlepšit. Opera se s nástupem šéfkyně Veroniky Loulové vydala jiným směrem, vyvolalo to emoce, na hodnocení je však ještě příliš brzy. [Kvůli ekonomické situaci hrozilo, že v sezoně 2023/24 přijde] baletní soubor o jednu premiéru. Obavy z udržení kvality souboru jsou kvůli tomu z mé strany velké. Myslím si, že baletní soubor je na vysoké úrovni, těší se zájmu veřejnosti, ale nedostává se mu podpory ze strany vedení divadla. [Zvažované] rozložení deseti premiér v poměru 5 činohra, 4 opera a 1 balet jsou neakceptovatelné. [...] Velmi se hovoří o slučování Moravského divadla s olomouckou Moravskou filharmónií. Jak zásadní změny to přinese, případně zda k tomu vůbec dojde, zatím není jasné.“⁸¹

Balet Slezského divadla Opava

Soubor při ohlédnutí za uplynulými pěti lety uvádí několik projektů z nedávné doby, nové zkušenosti se streamováním nebo natáčením videoklipu. Došlo k zásadním personálním změnám ve vedení celého divadla a v souboru opery, pod něž baletní soubor organizačně spadá. Vedoucí baletu Martin Tomsa vyslovuje přání, že do budoucna „je nutné rozšířit počet tanečních umělců služebního baletu ze současných osmi na šestnáct“.⁸²

4.2.1 Zkušenost s covidovou pandemií

Covid měl zásadní vliv na ekonomickou kondici divadel. Razantně se propadla návštěvnost, a tudíž tržby. Divadla upozorňují, že i přes výrazný návrat diváků se ještě na konci roku 2022 nepodařilo vrátit na předcovidovou úroveň a bylo nutné změnit dramaturgické uvažování i ekonomickou rozvahu, jak upozorňuje Balet ND Brno: „Daleko bedlivěji než dříve se plánuje vyváženě: mírně poklesl počet odehraných představení, jsou nasazovány ve větším poměru divácky silné tituly.“⁸³

V době covidu se pozastavila fluktuace tanečníků (zkušenost z Brna, Českých Budějovic, Liberce a Olomouce), avšak po odeznění pandemie zase narostla. V odměňování tanečníků nenastaly fatální změny (Liberec), i když byly omezeny různé příplatky (Plzeň). Soubory sestavené z externistů (Balet Opery ND a Laterna magika) oceňují, že Národní divadlo nenechalo umělce bez příjmu.

Doba covidové pandemie přispěla ke vzniku některých mimořádných projektů, ať už šlo o baletní koncert Národního divadla *Protančíme tím*, který přenášela Česká televize, nebo těsně postcovidovou spoluprací všech uměleckých souborů libereckého divadla při vzniku inscenace *Legenda z mlžných hor*. Pandemie a s ní související restriktce přispěly též k zvýšení digitalizace administrativy – např. při plánování a organizaci zkoušek (Liberec) – a k zintenzivnění a prohloubení komunikačních kanálů s diváky (Plzeň).⁸⁴

Zatímco například ostravský nebo ústecký balet uvádějí, že covid zásadní změny do fungování divadla a souboru nepřinesl, k razantní změně došlo v Laterně magice, kde se stal novým uměleckým šéfem Radim Vizváry a změnila se filosofie fungování souboru. „Zjistili jsme, že má smysl dát energii do projektového systému provozu. Protože se ukazuje, že je výdělečnější, když každá inscenace je jiná, cílí na různé publikum, zabývá se různými technickými principy. Když to zkrátka nestojí jen na tanečním souboru, ale je to spíš taková alternativní platforma. Ukázalo se, že je lepší méně často, ale pro více diváků. Taky nás covid naučil neplýtvat penězi,“ říká k této zkušenosti Radim Vizváry.⁸⁵

⁸¹ Taneční průzkum 2022. K uvedené citaci je nutné dodat, že nakonec se baletnímu souboru podařilo prosadit zachování dvou premiér v sezoně 2023/24.

⁸² Taneční průzkum 2022.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Rozhovor Romana Vaška vedený s Radimem Vizvárym dne 12. 6. 2023 v rámci tanečního průzkumu 2022.

4.3 Výkony, návštěvnost a provozní specifika

4.3.1 Počty představení

Pokud bychom poměřovali výkony baletních souborů počtem představení, které realizují, nebo na nichž se podílejí, ve většině divadel došlo k návratu na předcovidová čísla. Výraznější pokles v počtu odehraných baletních představení je patrný pouze v Jihočeském divadle. Vyjma Baletu Národního divadla v Praze, Laterny magiky a Baletu Národního divadla Brno se tanečníci ostatních souborů významně podílejí na představeních opery, případně muzikálu nebo činohry. Dlouhodobě nejvyšší počet představení, na nichž se podílejí umělci baletního souboru, vykazuje Divadlo J. K. Tyla v Plzni. V zahraničí v roce 2022 nejčastěji vystupoval balet pražského Národního divadla a za pozornost stojí zapojení tanečníků některých souborů do akcí, které nemají charakter divadelního představení (propagační akce apod.).

Tab. 22 – Počty odehraných představení tanečníky baletních souborů v roce 2022⁸⁶

	Počet představení vlastního repertoáru	Na domácích scénách	Hostování v ČR	Hostování v zahraničí	Představení v repertoáru jiných souborů	CELKEM	Účast na dalších akcích
B-ND Praha	124	116	0	8	11	135	4
LM-ND Praha	138	127	9	2	0	138	3
BO-ND Praha	144	?	?	?	0	144	?
B-ND Brno	82	79	1	2	1	83	11
Balet NDB 2	4(+20)*	4(+20)*	0	0	1	5(+20)*	1
B-NDM Ostrava	46	41	4	1	66	112	2
B-MD Olomouc	42	40	1	1	?	42+?	0
B-DJKT Plzeň	84	76	8	0	58	142	10
B-JD České B.	18	15	3	0	46	64	2
B-SD Ústí n. L.	41	33	7	2	31	72	0
B-DFXŠ Liberec	27	27	0	0	48	75	4
B-SD Opava	13**	13**	0	0	30?	43?	0

⁸⁶ * Balet NDB 2 odehrál čtyři vlastní představení a jeho tanečníci dále účinkovali ve 20 představeních hlavního souboru, tedy Baletu Národního divadla Brno.
 ** data převzata z výroční zprávy divadla.
 ? – údaj nezjištěn nebo údaj odhadovaný.

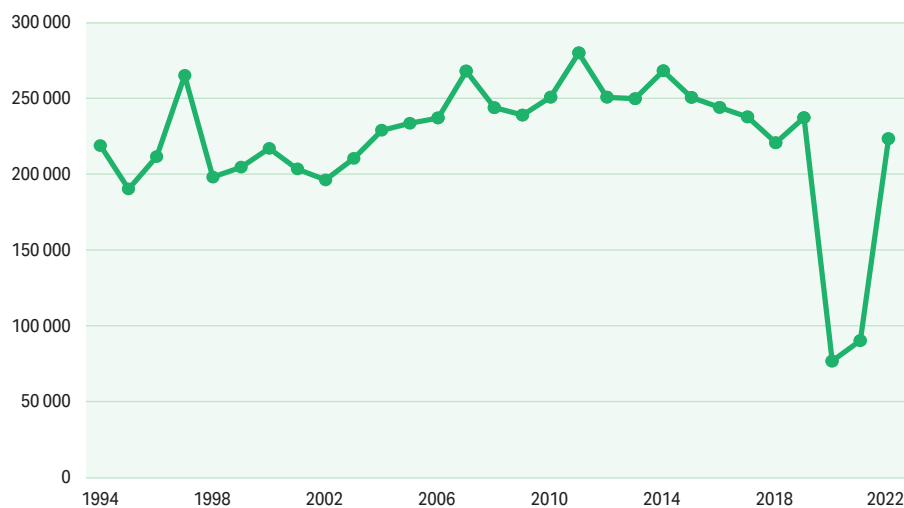
Tab. 23 – Počty odehraných představení tanečníky baletních souborů v letech 2006, 2010, 2015 a 2022⁸⁷

	2006			2010			2015			2022		
	Počet představení vlastního repertoáru	Představení v repertoáru jiných souborů	CELKEM	Počet představení vlastního repertoáru	Představení v repertoáru jiných souborů	CELKEM	Počet představení vlastního repertoáru	Představení v repertoáru jiných souborů	CELKEM	Počet představení vlastního repertoáru	Představení v repertoáru jiných souborů	CELKEM
B-ND Praha	120	0	120	152	0	152	128	0	128	124	11	135
B-SO Praha	76/48*	180/160*	256/208*	65	150?	215	x	x	x	x	x	x
LM-ND Praha	288	0	288	123	24	147	127	0	127	138	0	138
B-ND Brno	77	40?	117?	86	22	108	83	37	120	82	1	83
Balet NDB 2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	4(+20)***	1	5(+20)***
B-NDM Ostrava	54	184	238	66,5	96	162,5	59	32	91	46	66	112
B-MD Olomouc	36	90	126	46	9	55	85	68	153	42	?	42+?
B-DJKT Plzeň	75**	150**	225**	72	166	238	84	119	203	84	58	142
B-JD České B.	39	60	99	39	42	81	35	37	72	18	46	64
B-SD Ústí n. L.	19	74	93	46	47	93	42	74	116	41	31	72
B-DFXŠ Liberec	20	76	96	20	67	87	45	46	91	27	48	75
B-SD Opava	10	?	10+	15	60	75	12	130?	přes 140	13****	30?	43?

4.3.2 Návštěvnost

Po dvou letech s koronavirovou pandemií a souvisejícími restrikcemi se situace v roce 2022 začala vracet k normálu. Přesto po prudkém propadu v návštěvnosti se divadlu jako celku i baletu samému nepodařilo dostat na předpandemická čísla. Podle statistiky NIPOS počet návštěvníků českých divadel od roku 2005 do roku 2019 kontinuálně narůstal až na bezmála sedm milionů diváků za rok. V letech 2020 a 2021 spadl zhruba na třetinu a v roce 2022 těsně překročil pětimilionovou hranici. Balet podle NIPOS v době před pandemií ročně navštěvovalo kolem čtvrt milionu diváků, situace v roce 2022 byla zhruba o 10 % horší.⁸⁸

Graf 1 – Vývoj počtu diváků baletních představení v letech 1994 až 2022 v divadlech zřizovaných státem, kraji, městy nebo obcemi dle statistiky NIPOS⁸⁹

⁸⁷ * data za sezony 2005/06 a 2006/07

** data za rok 2007

*** Balet NDB 2 odehrál čtyři vlastní představení a jeho tanečníci dále účinkovali ve 20 představeních hlavního souboru, tedy Baletu Národního divadla Brno

**** data převzata z výročí zprávy divadla

? – údaj nezjištěn nebo údaj odhadovaný

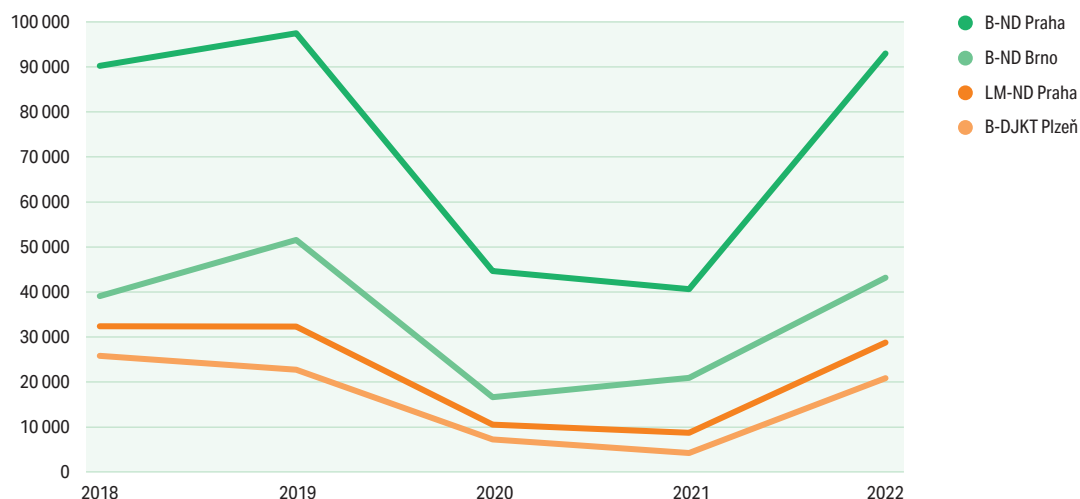
x – údaj není relevantní (soubor neexistoval)

⁸⁸ Základní statistické údaje. In: Statistika kultury České republiky. *Národní informační a poradenské středisko pro kulturu* [online]. [Cit. 2023-11-07]. Přístup z: <https://www.statistikakultury.cz/zakladni-statisticke-udaje/>.

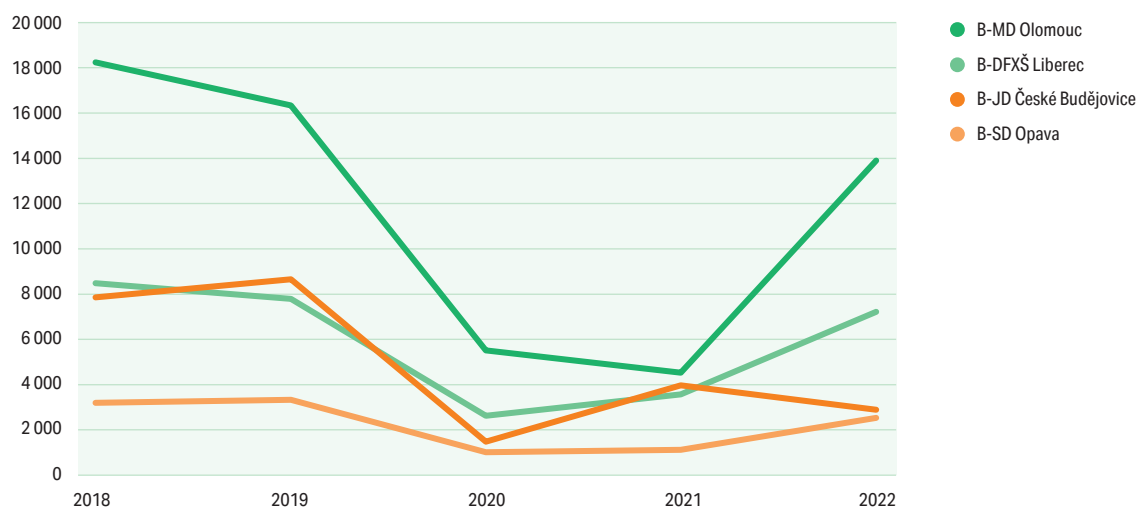
⁸⁹ Tamtéž.

Podíváme-li se na většinu baletních souborů, k nimž lze dohledat využitelná data ve výročních zprávách, i u nich je vidět, že se po hlubokém propadu v době pandemie většinou nevrátily na návštěvnickou úroveň roku 2019. Vy-myká se situace v baletu Jihočeského divadla, kde se počet diváků v roce 2022 příliš neliší od dvou předcházejících let.

Graf 2 – Vývoj počtu diváků Baletu Národního divadla, Laterny magiky, Baletu Národního divadla Brno a baletu Divadla J. K. Tyla v Plzni v letech 2018 až 2022⁹⁰

Graf 3 – Vývoj počtu diváků baletu Moravského divadla Olomouc, baletu Divadla F. X. Šaldy Liberec, baletu Jihočeského divadla v Českých Budějovicích a baletu Slezského divadla Opava v letech 2018 až 2022⁹¹

V zaplněnosti nabízených míst diváky si dlouhodobě vede velmi dobře Balet Národního divadla, jehož procento návštěvnosti přesahuje procento návštěvnosti celého Národního divadla napříč uměleckými soubory. Nutno ale dodat, že počet diváků Baletu Národního divadla za posledních deset let poklesl. Bezprostředně po sloučení se Státní operou Praha vykazoval ročně přes 130 000 návštěvníků, v těsně předcovidových letech počet diváků osciloval kolem 100 000. Vysoké procento návštěvnosti vykazuje také Balet NDB 2, avšak při pouhých čtyřech představeních v roce 2022. V dalších baletních a tanečních souborech se většinou procento návštěvnosti zásadně neliší od vykazovaného procenta návštěvnosti za celé vícesouborové

⁹⁰ Data převzata z výročních zpráv divadel.

⁹¹ Data převzata z výročních zpráv divadel.

divadlo. Výjimkou je pouze českobudějovický balet, který v roce 2022 zaplnil diváky pouze 35,7 % nabízené kapacity, tedy výrazně méně než jiné umělecké soubory příslušného divadla. Může jít o důsledek náročnější dramaturgie za vedení Lukáše Slavického, v níž je kladen důraz na původní tvorbu a volbu nemainstreamových témat.

Tab. 24 – Procento návštěvnosti představení baletních souborů a celých divadel napříč uměleckými soubory v letech 2006, 2010, 2015 a 2022⁹²

	2006		2010		2015		2022	
	Návštěvnost baletního souboru	Návštěvnost celého divadla	Návštěvnost baletního souboru	Návštěvnost celého divadla	Návštěvnost baletního souboru	Návštěvnost celého divadla	Návštěvnost baletního souboru	Návštěvnost celého divadla
B-ND Praha	89,9 %	75,5 %	73,4 %	71,6 %	90,7 %	72,2 %*	87,2 %	78,9 %
B-SO Praha	60 %	?	71,8 %	71,7 %	x	x	x	78,9 %
LM-ND Praha	59 %	59 %	55,7 %	71,6 %	64,2 %	72,2 %*	76,9 %	78,9 %
B-ND Brno	77,5 %	74 %	85,7 %	80,4 %	72 %	70 %	76,7 %	64,9 %
Balet NDB 2	x	x	x	x	x	x	99,7%	64,9 %
B-NDM Ostrava	78,4 %	77 %	77,5 %	70 %	88 %	82,4 %	61,6 %	67,3 %
B-MD Olomouc	67,5 %	68 %	79,3 %	85,2 %	82,4 %	76,4 %	?	76 %*
B-DJKT Plzeň	79,5 %	83,2 %	81,8 %	81,1 %	84,8 %	83,6 %	82,6 %	78,8 %
B-JD České B.	63 %	84 %	67 %	86 %	71,1 %	87,1 %	35,7 %	81,1 %
B-SD Ústí n. L.	47,2 %	58,1 %	80 %	?	60 %	59 %	?	?
B-DFXŠ Liberec	61 %	?	54 %	53 %	64 %	74 %	73,6 %	71,3 %
B-SD Opava	90 %	?	82,7 %*	84,6 %*	69,8 %*	79,5 %*	53 %*	66 %*

4.3.3 Spolupráce s orchestrem, operním, případně dalšími soubory

Jedním z témat, které mapovalo dotazníkové šetření, se týkalo spolupráce baletních souborů s dalšími uměleckými složkami příslušného divadla, především pak s orchestrem a souborem opery. Možnosti pracovat s orchestrem při baletních představeních se často hodně liší a mnohdy mají svá nepsaná, ale jindy i předem striktně daná pravidla. Často mají baletní soubory orchestr k dispozici jen na část svého repertoáru a zároveň mají povinnost účastnit se některých operních představení. Většinou za tuto vzájemnou výpomoc v rámci dohodnutých pravidel nic neplatí.

Účast orchestru na baletních představeních

Frekvence se různí. Zatímco opavský balet má orchestr k dispozici jen výjimečně a liberecký balet má při přípravě premiéry k dispozici orchestr zhruba jednou za dva roky, a pokud chce zapojit hudebníky nad toto pravidlo, musí je zaplatit, jinde je účast orchestru přece jen častější. Plzeňský balet může využít orchestr minimálně na jednu premiéru za sezonu, balet olomoucký až k dvěma premiérám za sezonu. Na dohodě pak závisí v Českých Budějovicích. Ostravský balet spolupracuje nejen s orchestrem opery, ale i s orchestrem muzikálovým. Balet Národního divadla odehrál v roce 2022 s orchestrem 66 představení, tedy zhruba polovinu, v případě Baletu Národního divadla Brno se sezonní počet představení odehraných s orchestrem pohybuje kolem padesáti, což bývá také asi polovina.

92 * data převzata z výročních zpráv divadel
? – údaj nezjištěn
x – údaj není relevantní (soubor neexistoval)

Účast baletního souboru na operních představeních nebo představeních dalších souborů

Zatímco v případě brněnského baletu a Baletu Národního divadla v Praze je účast na představeních opery spíše výjimečná, v Ústí nad Labem a Opavě je naopak velmi častá. Povinnost baletu vystupovat v operních představeních bývá kvantifikována. Zpravidla je dána počtem operních premiér za sezonu a jejich reprízami. V Liberci, Plzni a Olomouci jde většinou o dvě premiéry za sezonu; v Ostravě je určující počet představení za sezonu a za měsíc. V Českých Budějovicích závisí účinkování baletu v opeře operativně na dohodě. Někteří respondenti poukazují na komplikace se zapojováním baletu v operních představeních, pokud není časový harmonogram dobře naplánován a zasahuje do zkoušek baletního repertoáru.

S jinými složkami vícesouborových divadel spolupracuje balet spíše výjimečně. To platí i v případě muzikálu, kde už jsou taneční role často obsazovány externisty. Tanečnice baletního souboru využívá výjimečně muzikál v Ostravě; v Plzni od této praxe upustili úplně. Pouze v Opavě má balet povinnost být k dispozici při muzikálových představeních. Rovněž s činoherním souborem je spolupráce výjimečná. Uvádějí ji pouze baletní soubory v Liberci a Plzni, kde jde ale spíše o zapojení jednotlivců.

Ke specifické spolupráci došlo v případě inscenace *Bon Appétit!*, na níž se setkaly Balet Národního divadla s Laternou magikou a kde se ukázalo, že je tento model z provozních důvodů neudržitelný.

4.4 Počty tanečníků, zaměstnanecký status

Sledovat počty tanečníků v baletních souborech je docela komplikované. Občas spolupracují s externisty a je složité určit, které z nich lze považovat za stabilní členy ansámbly. V průzkumu měly soubory uvádět jen takové externisty, s nimiž spolupracují dlouhodobě a opakovaně. Počet pravidelně spolupracujících externistů může ovlivnit mimo jiné aktuálně uváděný repertoár daného souboru.⁹³ Na druhou stranu by bylo zavádějící uvádět pouze tanečnice pracující na hlavní pracovní poměr, protože někde jsou externisté integrální součástí souboru (např. v Ostravě, Českých Budějovicích).

Tab. 25 – Počty tanečníků v baletních souborech tvořených umělci pracujícími převážně na hlavní pracovní poměr k 1. 10. 2022⁹⁴

	Tanečníci na HPP	Tanečníci na HPP po přepočtu na úvazky	Pravidelní externisté
B-ND Praha	81	80,5	0
B-ND Brno	47	45,75	0
Balet NDB2	11	8,25	0
B-NDM Ostrava	35	35	8
B-MD Olomouc	28	28	0
B-DJKT Plzeň	30	29,8	7
B-JD České B.	13	13	3
B-SD Ústí n. L.	21	21	1
B-DFXŠ Liberec	14	14	3
B-SD Opava	8	8	7
SOUČTY	288	283,3	29

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že v baletních souborech tvořených převážně interně zaměstnanými tanečnicemi je podíl externistů zhruba desetinový.

⁹³ Příkladem je balet Slezského divadla Opava, který v roce 2022 vykázal sedm pravidelně spolupracujících externistů, které potřeboval při uvádění na velikost obsazení náročného titulu *Zvoník U Matky Boží*.

⁹⁴ Pravidelnými externisty se myslí především tanečnice pracující se souborem pravidelně a dlouhodobě jako OSVČ.

Tanečníci pracující v baletních souborech na hlavní pracovní poměr jsou až na výjimky zaměstnáni na plný úvazek. Větší podíl částečných úvazků vykazuje pouze Balet Národního divadla Brno a jeho juniorský soubor Balet NDB 2. Ještě složitější je pokusit se určit počet členů baletních či tanečních souborů tvořených pouze externisty. Dva takové působí v pražském Národním divadle. Počet pravidelně spolupracujících tanečníků (nebo spíše interpretů)⁹⁵ v Laterně magice se proměňuje v závislosti na aktuálně uváděném repertoáru. Stále zde ale pracuje jádro často obsazovaných univerzálních umělců. Externí soubory tanečníků obsluhujících operní repertoár se v roce 2022 sloučily do jednoho tělesa s označením Balet Opery Národního divadla. I tady pracuje poměrně malé jádro častěji obsazovaných umělců; celkově ale v roce 2022 pracovalo pod hlavičkou tohoto tělesa 135 interpretů.

Tab. 26 – Počet tanečníků v externích souborech pražského Národního divadla⁹⁶

	2016	2022
Laterna magika Praha – jádro	12	23
Tanečníci pro operu (pod správou Opery ND)	14	x
Tanečníci pro operu (pod správou Baletu ND)	16	x
Balet Opery ND – jádro	x	10–20
Balet Opery ND – všichni	x	135

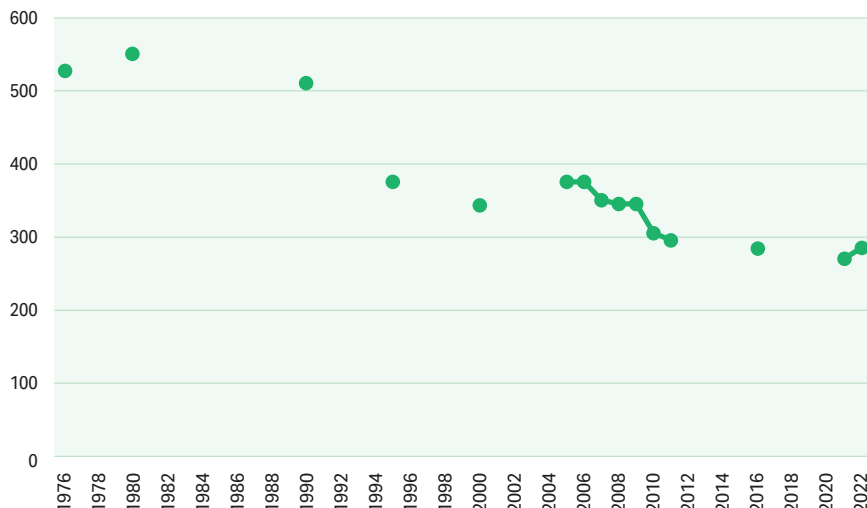
Podíváme-li se na vývoj počtu tanečníků v baletních (tanečních) souborech zřizovaných divadel v delším časovém horizontu, je zjevné, že silný propad počtu tanečníků pracujících na hlavní pracovní poměr v průběhu devadesátých let 20. století se po začátku nového milénia výrazně zpomalil. Zkraje devadesátých let způsobily úbytek pracovních míst téměř o třetinu jednak rušení nebo razantní transformace celých uměleckých těles (Balet Československé televize, balet Městských divadel pražských, balet Krušnohorského divadla Teplice ad.) a pak podstatné zmenšování větších souborů (Balet Národního divadla, baletní soubor Národního divadla moravskoslezského v Ostravě).

V posledních dvou dekádách je sice nadále patrný pozvolný pokles tanečníků pracujících v baletních souborech na hlavní pracovní poměr, avšak připočteme-li k nim stabilně spolupracující externisty, bude počet tanečníků v baletních souborech spíše kolísat. Co se týká pracovních úvazků, v nedávné době došlo k výraznějším změnám ve dvou tělesech. V roce 2021 byl rozpuštěn v té době dvanáctičlenný a dříve šestnáctičlenný balet Městského divadla Brno, respektive někteří umělci byli začleněni do souboru zpěvohry, a v roce 2022 vznikl Balet NDB 2 čítající 11 tanečníků.

⁹⁵ Se změnou koncepce po nástupu Radima Vízváryho ve větší míře pravidelně spolupracují se souborem například mimové nebo novocirkusoví umělci.

⁹⁶ x – není relevantní (soubor neexistoval)

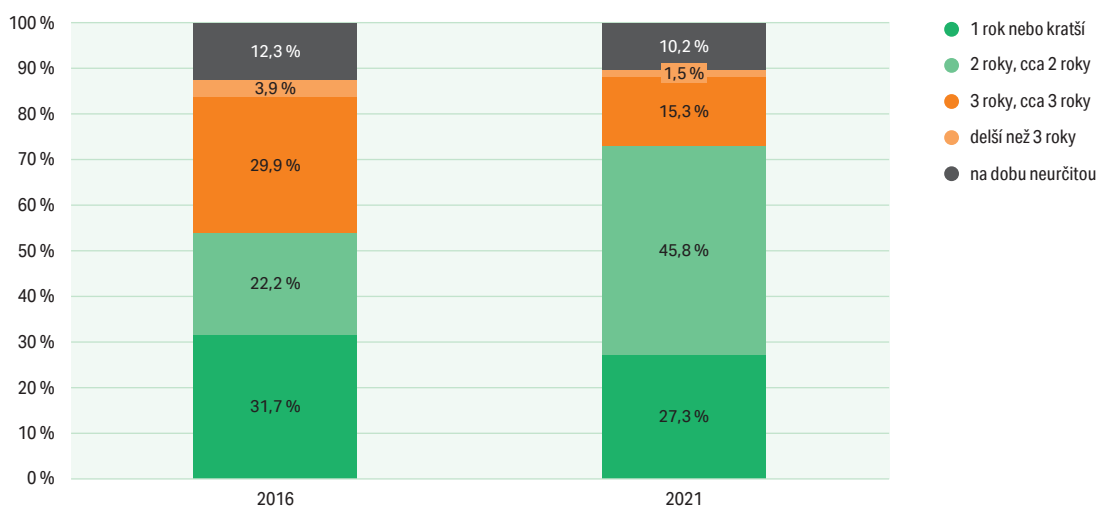
Graf 4 – Vývoj počtu tanečnicků pracujících na hlavní pracovní poměr ve všech českých baletních souborech zřízených divadel v letech 1976–2022

Výraznou proměnou prošla také smluvně ukotvená délka pracovního poměru. Před rokem 1990 standardně uzavírané smlouvy na dobu neurčitou jsou v současnosti už naprostou výjimkou. S ohledem na povahu práce, ale i celkovou proměnu pracovního trhu v této oblasti jsou dnes většinou uzavírány termínované smlouvy, přičemž jejich délka se spíše zkracuje. Smlouvy na dobu neurčitou ve větší míře vykazovaly v roce 2021 už jen baletní soubory v Opavě a Ústí nad Labem. Zlomek souboru měl smlouvy na dobu neurčitou v Českých Budějovicích a Liberci. Naopak pouze krátkodobé smlouvy maximálně na dva roky měli uzavřené tanečníci v Olomouci a Národním divadle v Praze.

Následující graf ukáže srovnání se zhruba pětiletým odstupem, kdy je vidět stálý úbytek smluv na dobu neurčitou, ale též inklinace ke kratším smlouvám v trvání do dvou let.

Graf 5 – Srovnání podílů tanečnicků v baletních souborech podle délky uzavřené smlouvy v letech 2016 a 2021⁹⁷

Stále častější uzavírání termínovaných smluv, ale také proměna národnostní struktury a v neposlední řadě růst konkurence se propisují do možností, jak mohou tanečníci hájit svá práva, jaká je jejich pozice vůči zaměstnavateli. Cestou, jak svá práva hájit, je členství v odborech. Využívá ji stále méně tanečnicků, jak ukazuje následující tabulka.

⁹⁷ Data k 1. 6. 2016 zjištěna na základě průzkumu IDU, data k 1. 10. 2021 zjištěna na základě průzkumu ATU. Pro rok 2016 zahrnuto 284 umělců a pro rok 2021 zahrnuto 275 umělců.

Tab. 27 – Počet tanečníků organizovaných v odborech v letech 2016 a 2022⁹⁸

	2016			2022		
	Celkem tanečníků na HPP	Organizováno v odborech	Podíl	Celkem tanečníků na HPP	Organizováno v odborech	Podíl
B-ND Praha	82	10	12,2 %	81	2	2,5 %
B-ND Brno	43	2	4,7 %	47	0	0 %
Balet NDB 2	x	x	x	11	0	0 %
B-NDM Ostrava	29	2	6,9 %	35	0	0 %
B-MD Olomouc	31	4	12,9 %	28	0	0 %
B-DJKT Plzeň	29	1	3,4 %	30	2	6,7 %
B-JD České B.	15	0	0 %	13	0	0 %
B-SD Ústí n. L.	18	0	0 %	21	1	4,8 %
B-DFXŠ Liberec	13	0	0 %	14	0	0 %
B-SD Opava	8	3	37,5 %	8	3	37,5 %
SOUČTY	268	22	8,2 %	288	8	2,8 %

Sledujeme další výrazný pokles „odborářů“ v baletních souborech, za uplynulých šest let téměř na třetinu. Ve většině baletních souborů v současnosti už nikdo z tanečníků v odborech není. Dodejme, že podle průzkumu za rok 2016 jen minimum tanečníků bylo členy nějaké oborové organizace (např. Tanečního sdružení ČR – dnes ATU – nebo Vize tance), a nepředpokládáme, že by tato situace byla v současnosti jiná (respektive tanečníci jsou v současnosti členy zprostředkovaně, protože řada divadel, která je zaměstnává, jsou kolektivními členy ATU).

Krátce se pozastavme ještě u komplexního pohledu na pracovní úvazky v baletních souborech. Tedy nejen na samotné tanečnický, ale i na další personál spadající pod správu a finanční rozpočet baletních souborů. V tomto případě jsou uváděná data sporná, protože řada činností je v rámci vícesouborových divadel sdílena – baletní soubor je využívá, ale fakticky náleží pod jinou uměleckou složku nebo pod divadlo jako celek (týká se například produkce, často i propagace, někdy dramaturgie apod.). Jak ukazuje následující tabulka, v průměru tvoří netaneční personál v baletních souborech zhruba 20 %. Mezi soubory jsou ale podstatné rozdíly. Zatímco ty největší mají k dispozici poměrně početný okruh pracovníků-netanečníků (v roce 2021 měl Balet Národního divadla v Praze 35,9 úvazku!), v menších souborech je takovýchto úvazků málo (nejméně v Liberci – 3, Ústí nad Labem – 2, v Opavě žádný) a často na jeden úvazek přináleží více pracovních povinností a funkcí. Vedle uměleckého šéfa nebo šéfky je zpravidla na celý úvazek zaměstnán také tajemník baletu. Nejpočetněji jsou zastoupeni baletní mistři, respektive taneční pedagogové. Korepetitoři pod správou baletu jsou obvyklí pouze u větších souborů. Funkce specializovaného dramaturga nebo lektora dramaturgie na hlavní pracovní poměr je stále raritou (jeden úvazek v brněnském baletu).⁹⁹

⁹⁸ Data k 1. 6. 2016, respektive k 1. 10. 2022.
x – není relevantní (v daném roce soubor neexistoval)

⁹⁹ Taneční výzkum ATU.

Tab. 28 – Všichni zaměstnanci baletních souborů a pouze tanečníci v přepočtu na úvazky – vývoj v letech 2007, 2011, 2016 a 2021¹⁰⁰

	2007			2011			2016			2021		
	Všichni zaměstnanci na úvazky	Tanečníci na úvazky	Podíl tanečníků po přepočtu na úvazky	Všichni zaměstnanci na úvazky	Tanečníci na úvazky	Podíl tanečníků po přepočtu na úvazky	Všichni zaměstnanci na úvazky	Tanečníci na úvazky	Podíl tanečníků po přepočtu na úvazky	Všichni zaměstnanci na úvazky	Tanečníci na úvazky	Podíl tanečníků po přepočtu na úvazky
B-ND Praha	77,9	52	67 %	80,4	59,75	74 %	112,4	82	73 %	112,4	76,5	68 %
B-ND Brno	57,1	46,5	81 %	57	44,5	78 %	54	43	80 %	53,75	41,75	78 %
B-NDM Ostrava	37,5	33	88 %	30,5	25	82 %	32,75	28,5	87 %	38,75	33	85 %
B-MD Olomouc	30	28	93 %	29	27	93 %	33	31	94 %	34	30	88 %
B-DJKT Plzeň	32,12	30	93 %	31,5	29	92 %	31,5	29	92 %	34,3	29,8	87 %
B-JD České B.	21,2	19	90 %	16	14	88 %	18	15	83 %	16	11	69 %
B-SD Ústí n. L.	28	25	89 %	18,5	17	92 %	20	18	90 %	23*	21*	91%*
B-DFXŠ Liberec	16,4	13	79 %	17	14	82 %	15	12,5	83 %	17	14	82 %
B-SD Opava	?	10?	?	10	10	100 %	8	8	100 %	8	8	100 %
B-MD Brno	16,5	16	97 %	21	18	86 %	16,5	16	97 %	x	x	x

4.5 Příchody a odchody tanečníků

Jedním z velkých problémů českých baletních souborů před rokem 1990 byla nedostatečná obměna způsobená malou konkurencí, nedostatečným počtem absolventů tanečních konzervatoří a také jistotou v podobě smluv na dobu neurčitou či možností odejít do důchodu za výsluhu let po 22, respektive 20 odtančených letech,¹⁰¹ která nemotivovala tanečníky opustit profesi dříve než po čtyřicátém roku věku. Důsledkem byla stagnující úroveň souborů, jejichž umělecký personál neúměrně stárl.

Pro současnou situaci je naopak příznačná velká fluktuace tanečníků. Umělecký kolektiv se přirozeně omlazuje, konkurence roste, termínované smlouvy umožňují ukončit pracovní vztah flexibilně jak ze strany zaměstnavatele, tak ze strany tanečníka.

Následující tabulka ukazuje, jak konkurence stále narůstá. V některých případech se na jedno pracovní místo hlásí v otevřených konkurzech desítky až stovky zájemců, z nichž obvykle jen menší část je na konkurz pozvána. Vedle této praxe se konají i konkurzy uzavřené pro menší okruh vytipovaných zájemců nebo jsou tanečníci na základě referencí přijati napřímo. V posledních letech je velmi vysoký podíl přijímaných cizinců – v roce 2022 tvořili plně dvě třetiny.

Tabulka ukazuje, jak se postupně rozšiřoval zájem i o práci ve středně velkých a malých baletních souborech. Pokud v roce 2010 byl extrémní zájem o práci v Baletu Národního divadla, v roce 2022 vidíme stovky zájemců už téměř ve všech souborech. Někde jde mezi lety 2010, 2015 a 2022 o skokové nárůsty – například v Olomouci nebo Liberci. Naopak malý zájem je o práci v souborech okrajových s problematickou ekonomickou situací a uměleckou úrovní (Ústí nad Labem, Opava).

Doplňme ještě zkušenost z dvou souborů tvořených externisty. V Laterně magice se už dlouho otevřený konkurz nepořádal. Z části jsou tvůrcům nabízení ke spolupráci umělci tvořící dlouholeté jádro souboru a další si pak přivádí sám tvůrce na základě své předchozí zkušenosti. Zájem o práci v Baletu Opery Národního divadla je dlouhodobě spíše menší, a především v mužské složce se občas stává, že poptávka převyšuje nabídku.¹⁰²

¹⁰⁰ ? – údaj nezjištěn nebo údaj odhadovaný

x – není relevantní (v daném roce soubor neexistoval)

* data k 1. 10. 2022.

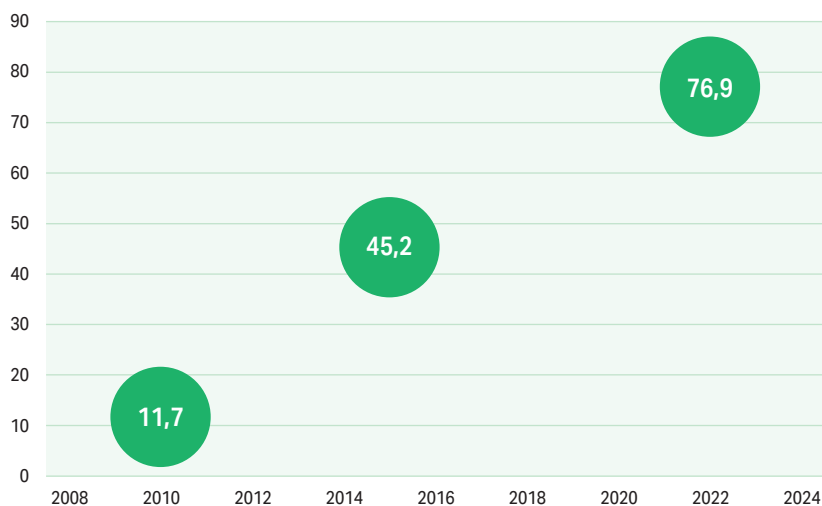
¹⁰¹ Poslední verze důchodu za výsluhu let viz: § 40–44 zákona 140/1994 Sb., o sociálním zabezpečení.

¹⁰² Sdělení Radima Vizváryho respektive Jiřího Hejny.

Tab. 29 – Bilance veřejných konkurzů do baletních souborů v letech 2010, 2015 a 2022¹⁰³

	2010			2015					2022					
	Přihlášeno na konkurzy	Přijato	Zájemců na 1 pracovní místo	Přihlášeno na konkurzy	Zúčastnilo se konkurzu	Přijato na základě konkurzu	Zájemců na 1 pracovní místo při konkurzech	Účastníků konkurzů na 1 pracovní místo	Přihlášeno na konkurzy	Zúčastnilo se konkurzu	Přijato na základě konkurzu	Zájemců na 1 pracovní místo při konkurzech	Účastníků konkurzů na 1 pracovní místo	Přijato mimo konkurz
B-ND Praha	307	8	38,4	400	145	11	36,4	13,2	361	48	7	51,6	6,9	1
B-ND Brno	80	12	6,7	900	120	3	300	40	700	65	1	700	65	15
Balet NDB2	x	x	x	x	x	x	x	x	380	65	7	54,3	9,3	5
B-NDM Ostrava	26	4	6,5	100	40	6	16,7	6,7	437	47	12	36,4	3,9	0
B-MD Olomouc	15	5	3	120? [*]	90? [*]	7 [*]	17,1? [*]	12,9? [*]	800	45	8	100	5,6	0
B-DJKT Plzeň	30	4	7,5	85	55	5	17	11	550	56	4	137,5	14	4
B-JD České B.	x	x	x	152	98	5	30,4	19,6	x	x	x	x	x	2
B-SD Ústí n. L.	11	4	2,8	přes 100	50	3	přes 33,3	16,7	4+?	4	2	2+?	2	3
B-DFXŠ Liberec	11	4	2,8	84	30	3	28	10	150	30	1	150	30	2
B-SD Opava	x	x	x	0	0	0	0	0	3	3	2	1,2	1,5	0
SOUČTY	480	41	11,7	přes 1941?	628?	43	přes 45,2?	14,6?	přes 3385	363	44	přes 76,9	8,3	32

Graf 6 – Vývoj počtu zájemců na jedno pracovní místo v českých baletních souborech při veřejných konkurzech v letech 2010, 2015 a 2022

Fluktuace v baletních souborech je poměrně vysoká. Ročně se soubory obměňují zhruba z 20 %, někdy, zejména pokud se mění umělecké vedení a s ním i vize směřování souboru, může být personální obměna ještě větší. To s sebou může nést i složitější udržení kontinuity souboru, souhry, jednotného uměleckého výrazu.

Následující tabulka ukazuje, jak tanečníci ze souboru odcházeli. Rozpor mezi 66 přijatými a 51 umělci, kteří odešli, lze vysvětlit zejména vznikem souboru Balet NDB 2 právě v roce 2022.

Tabulka mimo jiné ukazuje, že mnohem častěji tanečníci odcházejí ze souboru z vlastní vůle – zhruba v 75 %. Podobné výsledky přinesl i průzkum za

¹⁰³ ? – údaj nezjištěn nebo údaj odhadovaný
x – není relevantní (soubor neexistoval nebo se veřejný konkurz nekonal)
^{*}data za sezonu 2015/16

rok 2016. Údaje o tanečnicích, kteří odchodem ze souboru ukončili svou uměleckou kariéru, je potřeba brát s rezervou a budou pravděpodobně neúplné, protože soubory nemají povinnost sledovat následné uplatnění svých bývalých zaměstnanců.

Tab. 30 – Tanečníci, kteří v roce 2022 odešli z baletních souborů

	Odešlo ze souboru	Neprodloužena smlouva	Odešli z vlastní vůle	Odchodem ze souboru ukončili kariéru
B-ND Praha	8	6	2	6
B-ND Brno	9	2	7	?
B-NDM Ostrava	7	1	6	0
B-MD Olomouc	8	0	8	1
B-DJKT Plzeň	8	4	4	4
B-JD České B.	4	0	4	0
B-SD Ústí n. L.	2	0	2	0
B-DFXŠ Liberec	3	0	3	0
B-SD Opava	2	0	2	2
SOUČTY	51	13	38	13

4.6 Složení baletních souborů s ohledem na gender, vzdělání, věk a národnost

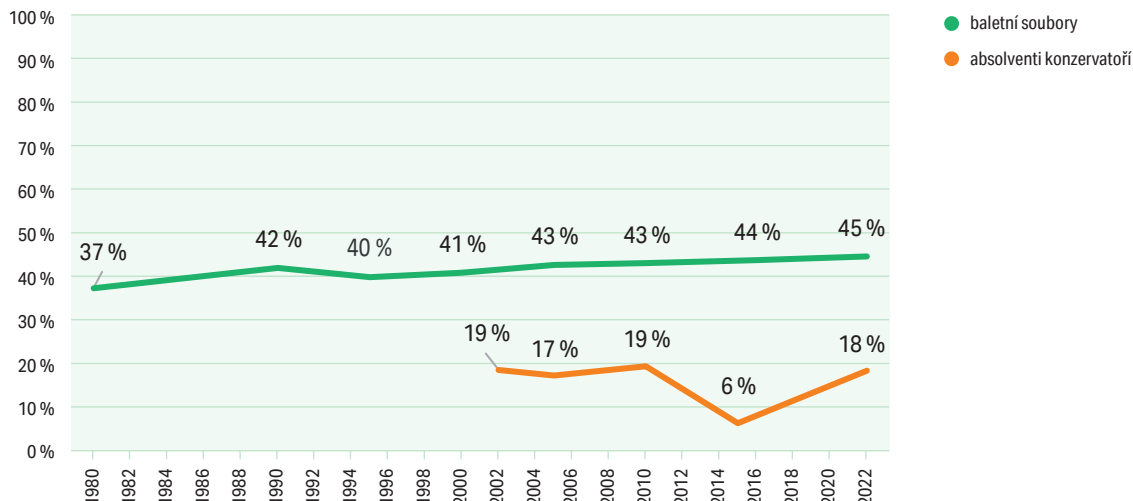
V průzkumu jsme se zaměřili rovněž na složení českých baletních souborů. Sledovali jsme je s ohledem na gender, vzdělanostní zázemí, věkovou a národnostní strukturu.

4.6.1 Genderová struktura

Genderové složení baletních souborů ukazuje následující graf. Je z něj patrné postupné narovnávání poměru mužů a žen. Ženy stále mírně převládají. Vyrovnaný poměr vykázalo v roce 2022 Moravské divadlo Olomouc a Slezské divadlo Opava. V Laterně magie dokonce mezi dlouhodobě spolupracujícími interprety muži mírně převládali a také pod hlavičkou Baletu Opery Národního divadla vystoupilo v roce 2022 mírně více mužů než žen.

Graf konfrontuje situaci v českých baletních souborech s podílem mužů mezi absolventy osmiletého oboru tanec na českých konzervatořích. Zatímco v baletních souborech tvoří muži už téměř 45 %, mezi absolventy konzervatoří je jejich podíl setrvale pod jednou pětinou. Mezi uchazeči o studium osmiletého oboru tanec na konzervatořích je pak podíl chlapců ještě nižší (podrobně viz kapitola věnovaná vzdělávání na tanečních konzervatořích).

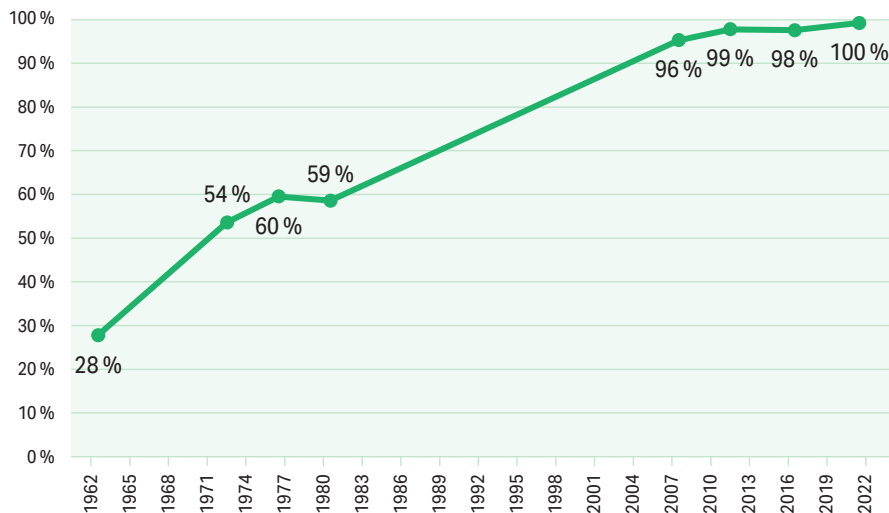
Graf 7 – Vývoj podílu mužů v baletních souborech a mezi absolventy osmiletých tanečních konzervatoří v ČR v letech 1980 až 2022¹⁰⁴

4.6.2 Vzdělanostní struktura

Ideálním kvalifikačním předpokladem pro práci v baletním souboru je v České republice absolutorium na taneční konzervatoři v osmiletém oboru tanec nebo absolvování obdobné školy v zahraničí. Z průzkumu za rok 2022 vyplynulo, že tímto ideálním vzděláním disponují všichni tanečníci pracující v českých baletních souborech.

Graf 8 – Vývoj podílu tanečníků v baletních souborech s odpovídající kvalifikací (absolventi tanečních konzervatoří nebo obdobných odborných škol v zahraničí) v letech 1962 až 2021¹⁰⁵

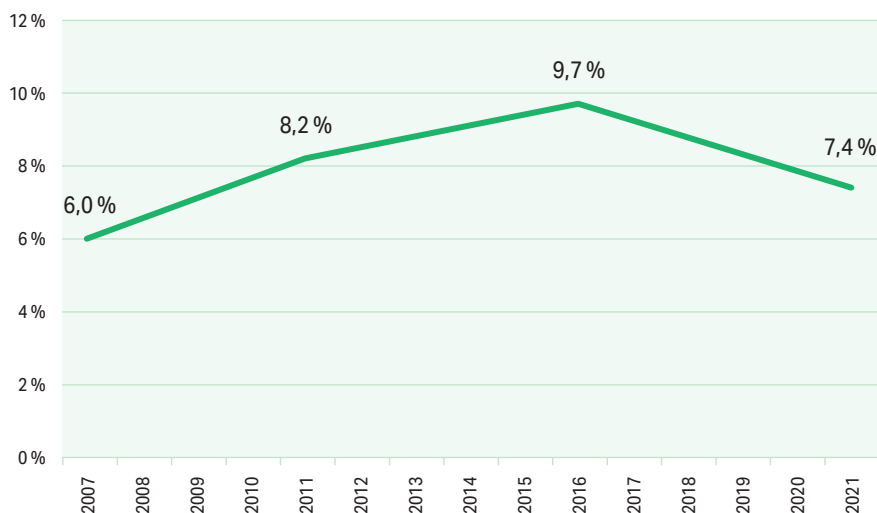
Podíl vysokoškoláků v baletních souborech spíše stagnuje. Pro umělce je obtížné sladit studium vysoké školy s časově náročným pracovním režimem. Umělečtí šéfové zase v průzkumu ATU upozornili na komplikace, které uvolňování tanečníků studujících na vysokých školách způsobuje při plánování zkoušek. Pro cizince, kterých je v českém baletu stále více, může být překážkou neznalost českého jazyka. Situaci může do budoucna mírně ovlivnit nedávno akreditované kombinované studium taneční pedagogiky na pražské HAMU. Největší podíl vysokoškoláků má ze sledovaných souborů Laterna magika (20 % v roce 2011, 25 % v roce 2016 a 25,9 % v roce 2021), což lze mimo jiné přičítat tomu, že tanečníci pracují v souboru jako externisté a mohou lépe sladit pracovní povinnosti se studiem.

¹⁰⁴ V křivce baletních souborů je zahrnut měnící se počet těles (podle toho, jak soubory vznikaly, nebo zanikaly). V křivce absolventů osmiletého oboru tanec na tanečních konzervatořích v letech 2002, 2005 a 2015 jsou zahrnuty všechny odpovídající školy, v roce 2010 jsou zahrnuta pouze data TK HMP, TKB a JKO a v roce 2022 pouze data TK HMP, G-SOŠ-PTK a TKB. Zbýlé konzervatoře pro dané roky data neposkytly.

¹⁰⁵ V křivce baletních souborů je zahrnut měnící se počet těles (podle toho, jak soubory vznikaly, nebo zanikaly). Pro rok 2021 byla použita data ATU.

Průzkumy IDU a ATU zjišťovaly, kolik tanečníků baletních souborů právě studovalo na vysoké škole. Tento podíl se příliš nemění. V roce 2016 činil 4,4 % a v roce 2021 pak 4,8 %.

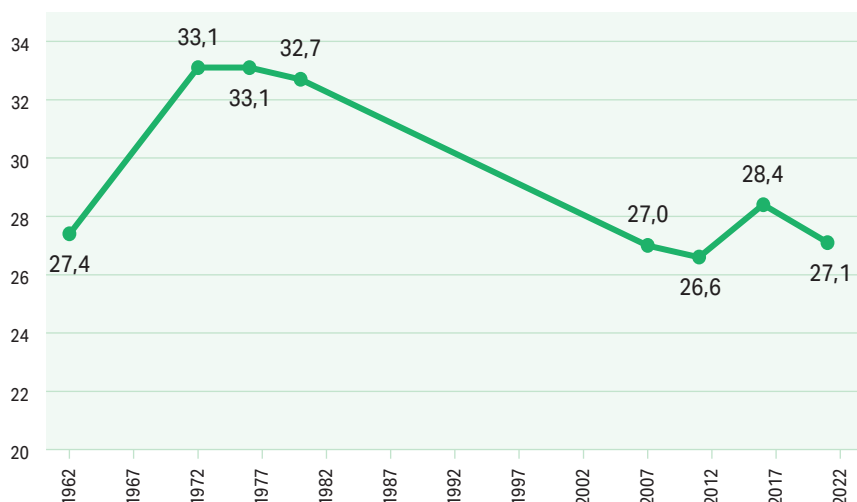
Graf 9 – Vývoj podílu vysokoškoláků mezi tanečníky baletních souborů v letech 2007, 2011, 2016 a 2021 ¹⁰⁶

4.6.3 Věková struktura

Pokud před rokem 1990 byly české baletní ansámbly většinou přestálé, a v některých souborech se průměrný věk dokonce pohyboval kolem čtyřiceti let, v posledních dvou dekadách se průměrný věk pohybuje kolem 27 let. V roce 2021 patřily k nejmladším souborům s průměrným věkem pod 25 let B-MD Olomouc, B-NDM Ostrava a B-DJKT Plzeň. Průměrný věk nad 30 let vykázaly Laterna magika a B-SD Opava; průměrný věk mezi 30 a 35 lety odhadl v Baletu Opery Národního divadla jeho vedoucí Jiří Hejna. ¹⁰⁷

Graf 10 – Vývoj průměrného věku (vážený průměr) v baletních souborech v letech 1962 až 2021 ¹⁰⁸

¹⁰⁶ Pro rok 2021 byla použita data ATU. V roce 2021 nejsou zahrnuty soubory B-SD Ústí n. L. a B-DFXŠ Liberec, které neposkytly příslušná data.

¹⁰⁷ Rozhovor Romana Vaška vedený s Jiřím Hejnou 10. 5. 2023 v rámci tanečního průzkumu 2022.

¹⁰⁸ Pro rok 2021 byla použita data ATU. V roce 2016 nejsou zahrnuta data B-MD Brno.

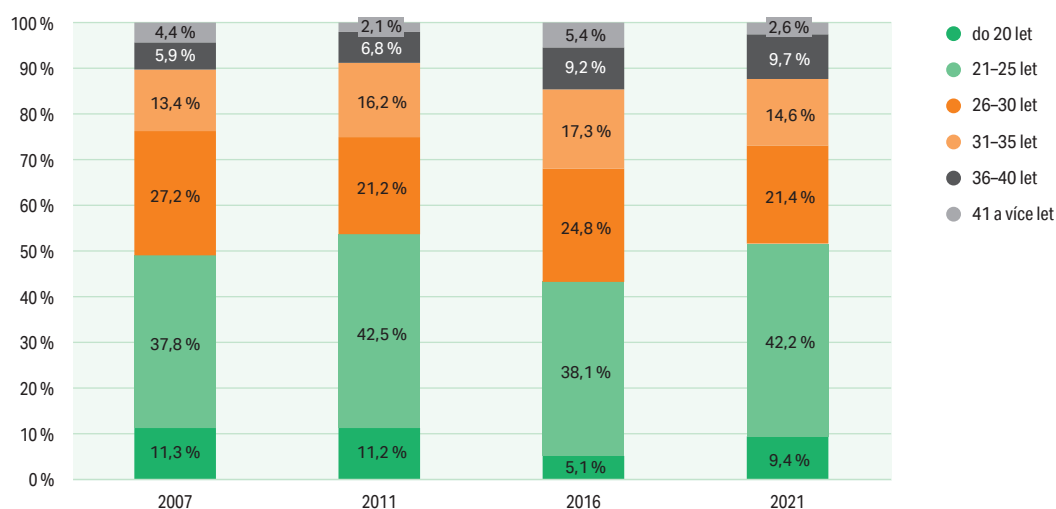

Tab. 31 – Průměrný věk v baletních souborech v letech 2007, 2011, 2016 a 2021¹⁰⁹

	2007	2011	2016	2021
B-ND Praha	27	28,2	28,9	28,2
B-SO Praha	24	23?	x	x
LM-ND Praha	30	29	29,7	32
B-ND Brno	26,4	26,2	28	29
B-NDM Ostrava	30,8	27	27,8	24
B-MD Olomouc	26,7	25,7	26?	24
B-DJKT Plzeň	24,4	25,2	27	24,8
B-JD České B.	27	29	25?	26
B-SD Ústí n. L.	27,3	26	28	25
B-DFXŠ Liberec	26,1	27,5	29	28,3
B-SD Opava	30?	32	33,8?	30,6
BO-ND Praha	29	29?	36?	x
B-MD Brno	26,8	27	?	x
VÁŽENÝ PRŮMĚR	27	26,6	28,4	27,1

Podíváme-li se podrobně na věkovou strukturu v baletních souborech (viz následující graf), je vidět, že zhruba polovina všech tanečnicků je ve věku do 25 let. V následujících věkových pásmech podíly tanečnicků postupně klesají a je zřejmé, že nezanedbatelný počet tanečnicků ukončuje kariéru před dosažením věku třiceti let. Po čtyřicítce tančí v českých baletních souborech jen jednotlivci.

Graf 11 – Věková struktura v baletních souborech v letech 2007, 2011, 2016 a 2021¹¹⁰

4.6.4 Národnostní struktura

Před rokem 1990 byli členy baletních souborů v Československu až na výjimky českoslovenští občané. V průběhu devadesátých let přicházeli cizinci hlavně ze zemí bývalého Sovětského svazu, především Ukrajinci a Rusové. Motivací byla mimo jiné ekonomická situace v domovských státech, které procházely v polovině devadesátých let hlubokou hospodářskou krizí.¹¹¹

S příchodem nového milénia, a především po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004, narůstal podíl cizinců v českém baletu a proměňovala se jeho struktura. Část umělců ze zemí bývalého Sovětského svazu se v České republice usadila a s věkem postupně ukončovala taneční kariéru. Po roce 2000 začali masivně přicházet umělci ze zemí Evropské unie, jejichž

¹⁰⁹ Pro rok 2021 byla použita data ATU.

x – údaj není relevantní (soubor neexistoval nebo nelze specifikovat okruh stálých umělců, kteří jej tvoří)
? – nezjištěno nebo odhad

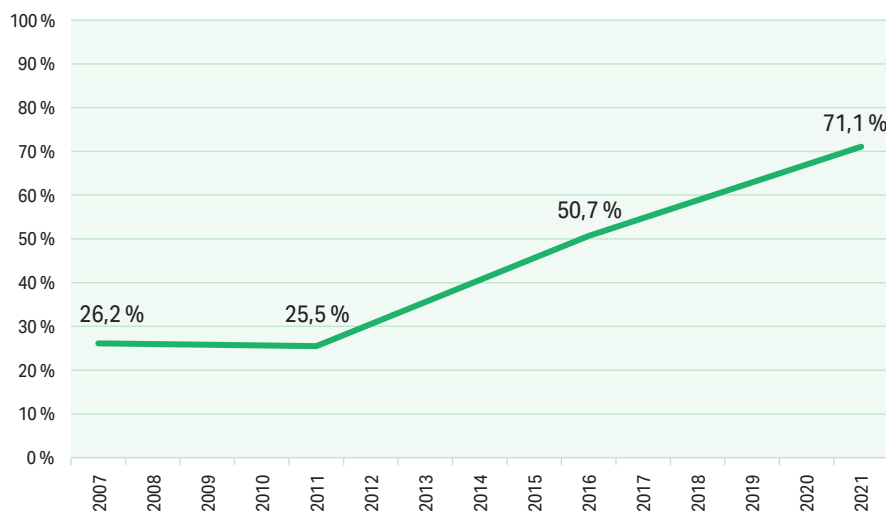
¹¹⁰ Pro rok 2021 byla použita data ATU. V roce 2016 nejsou zahrnuta data B-MD Brno. Pro rok 2007 zahrnuto 320 umělců, pro rok 2011 zahrnuto 339 umělců, pro rok 2016 zahrnuto 294 umělců a pro rok 2021 zahrnuto 308 umělců.

¹¹¹ VAŠEK, Roman. Cizinci?: tentokrát v baletu. *Diva-delní noviny*. Roč. 11, č. 10. 4. 5. 2002. S. 10.

zaměstnávání nebránily žádné významné legislativní překážky. Postupně sílila také enkláva původem japonských tanečníků, kteří se prosadili ve většině českých baletních souborů. Lucie Hayashi to zdůvodňuje především velmi omezenými možnostmi pracovního uplatnění v baletu přímo v Japonsku, ale také snem Japonců získat angažmá právě v evropském baletním souboru.¹¹² V posledních letech přicházejí tanečníci z dalších velmi vzdálených míst, například Kanady, Mexika nebo Austrálie. Možná překvapivě málo jsou zastoupeni občané sousedních zemí s výjimkou Slovenska.

Jak ukazuje následující graf, podíl cizinců se mezi lety 2011 a 2021 téměř ztrojnásobil.

Graf 12 – Vývoj podílu cizinců v baletních souborech v letech 2007, 2011, 2016 a 2021¹¹³

Při detailním pohledu na jednotlivé soubory jsou patrné velké rozdíly. V Olomouci a Ostravě tvoří cizinci už více než 90 %. Češi v roce 2021 převažovali pouze v baletních souborech v Ústí nad Labem a Opavě.

Tab. 32 – Cizinci v českých baletních souborech v letech 2007, 2011, 2016 a 2021¹¹⁴

	2007			2011			2016			2021		
	Celkem	z toho cizinci	podíl	Celkem	z toho cizinci	podíl	Celkem	z toho cizinci	podíl	Celkem	z toho cizinci	podíl
B-ND Praha	52	10	19 %	60	14	23 %	82	37	45 %	78	52	67 %
B-SO Praha	43	16	37 %	45	17	38 %	x	x	x	x	x	x
LM-ND Praha	33	10	30 %	15	2	13 %	12	2	17 %	?	?*	?
B-ND Brno	49	13	27 %	45	15	33 %	43	24	56 %	43	32	74 %
B-NDM Ostrava	33	11	33 %	25	3	12 %	29	20	69 %	37	34	92 %
B-MD Olomouc	28	10	36 %	27	10	37 %	31	19	61 %	30	27	90 %
B-DJKT Plzeň	30	4	13 %	29	3	10 %	29	13	45 %	31	22	71 %
B-JD České B.	19	2	11 %	14	6	43 %	15	13	87 %	15	10	67 %
B-SÚ Ústí n. L.	25	12	48 %	17	9	53 %	18	11	61 %	22**	9**	43%**
B-DFXŠ Liberec	13	5	38 %	14	4	29 %	13	7	54 %	16	11	69 %
B-SD Opava	10	0	0 %	10	2	20 %	8	2	25 %	8	2	25 %
BO-ND Praha	16	3	19 %	14	0	0 %	14	1	7 %	x	x	x
B-MD Brno	16	0	0 %	18	0	0 %	?	?	?	x	x	x
SOUČTY	367	96	26,2 %	333	85	25,5 %	294	149	50,7 %	280	199	71,1 %

¹¹² HAYASHI, Lucie. Japonci v českém baletu – novodobá migrace a integrace umělců v evropském prostoru. *Český lid* [online]. 25. 9. 2018 [cit. 2023-11-14]. Přístup z: <https://ceskylid.avcr.cz/cz/article/japonci-v-ceskem-baletu-novodoba-migrace-a-integrace-umelcu-v-evropskem-prostoru>.

¹¹³ Pro rok 2021 byla použita data ATU. V roce 2016 nejsou zahrnuta data B-MD Brno. V roce 2021 nejsou zahrnuta data Laterny magie a Baletu Opery Národního divadla.

¹¹⁴ Pro rok 2021 byla použita data ATU.

x – údaj není relevantní (soubor neexistoval nebo nelze specifikovat okruh stálých umělců, kteří jej tvoří)

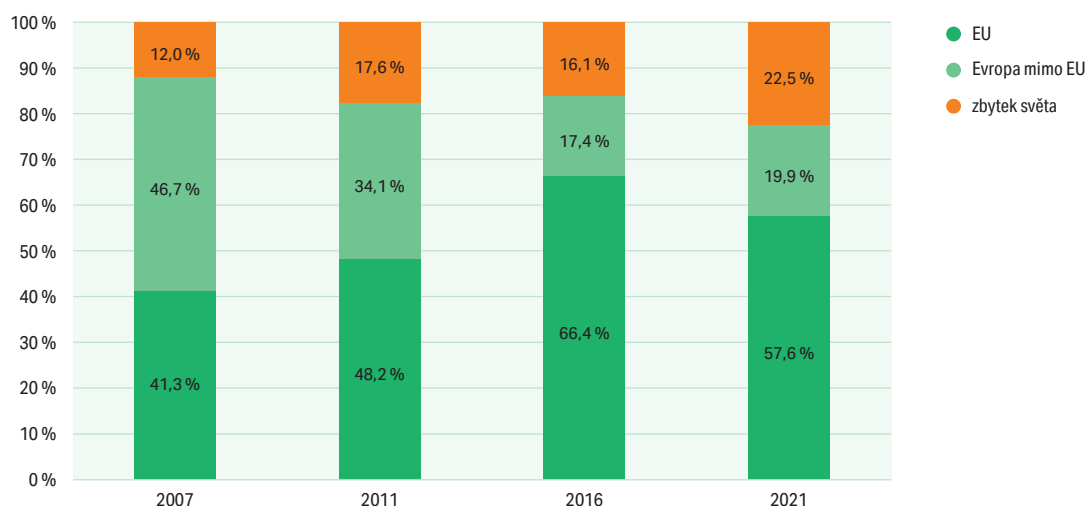
? – nezjištěno

* v roce 2022 pravidelně spolupracoval s Laternou magikou jeden tanečník z Francie a jeden tanečník z Argentiny.

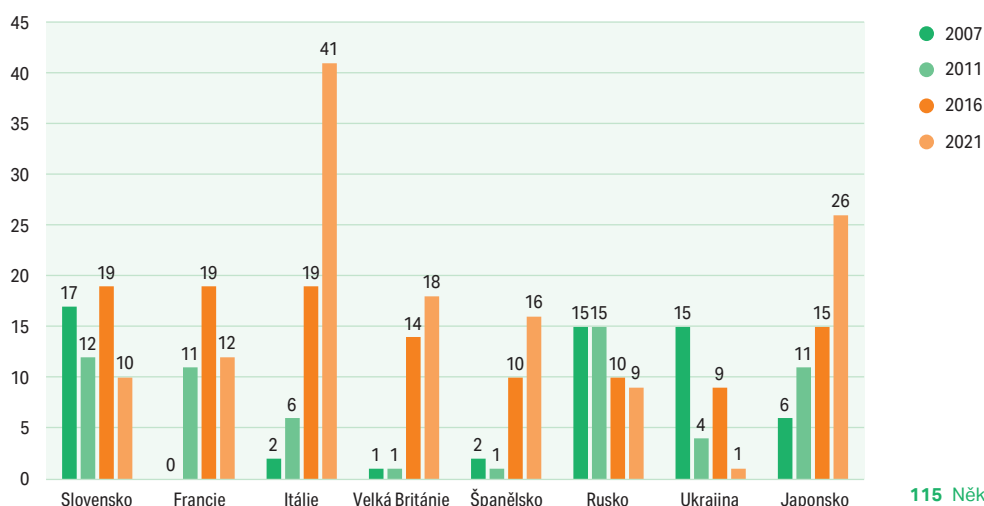
** data k 1. 10. 2022.

Z následujících dvou grafů je patrná proměna národnostního složení mezi cizinci – postupný úbytek umělců z Ruska, Ukrajiny¹¹⁵ a dalších postsovětských zemí a postupný růst podílu tanečníků přicházejících z Evropské unie. Za změnou proporcí v roce 2021 je potřeba mimo jiné vidět vystoupení Velké Británie z EU v roce 2020. Za povšimnutí stojí zvětšující se podíl neevropských tanečníků. Převáděno na konkrétní národnosti, nejvíce cizinců v roce 2021 pocházelo z Itálie, následované Japonskem a Velkou Británií.

Graf 13 – Vývoj struktury cizinců v baletních souborech v letech 2007 až 2021 (rozděleno na občany zemí v rámci Evropské unie, občany evropských zemí mimo Evropskou unii a občany mimoevropských zemí)¹¹⁶

Graf 14 – Nejčastěji zastoupené národnosti v baletních souborech (zařazeny země, které alespoň v jednom ze sledovaných let 2007, 2011, 2016 a 2021 měly v českých baletních souborech minimálně 15 zástupců)¹¹⁷

Přednosti a slabiny českých a zahraničních tanečníků

Stále se zvyšující zastoupení cizinců v českých baletních souborech vede k otázkám na jejich motivaci pracovat právě tady, ale také na důvod, proč baletní soubory přijímají více cizinců než absolventů českých tanečních konzervatoří. Této problematice jsme se věnovali už v předchozím průzkumu v roce 2016 a dotklo se jí též šetření ATU za rok 2021. Důvody jsou stále stejné nebo alespoň obdobné. K otázkám na přednosti a slabiny českých a zahraničních tanečníků odpovídali většinou šéfové uměleckých souborů

¹¹⁵ Několik dlouhodobě v Česku žijících Rusů a Ukrajinců spolupracuje např. s Baletem Opery Národního divadla.

¹¹⁶ Pro rok 2021 byla použita data ATU. V roce 2016 nejsou zahrnuta data B-MD Brno. V roce 2021 nejsou zahrnuta data Laterny magiky a Baletu Opery Národního divadla.

Pro rok 2007 zahrnuto 367 umělců, pro rok 2011 zahrnuto 333 umělců, pro rok 2016 zahrnuto 294 umělců a pro rok 2021 zahrnuto 280 umělců.

¹¹⁷ Pro rok 2021 byla použita data ATU. V roce 2016 nejsou zahrnuta data B-MD Brno. V roce 2021 nejsou zahrnuta data Laterny magiky a Baletu Opery Národního divadla.

nebo členové vedení. V případě ostravského baletu pak baletní mistři a asistenti choreografů.

V průzkumu uvedené přednosti absolventů českých konzervatoří lze shrnout do následujících tezí:

- **kvalita výuky tance s partnerem** (B-JD České B., B-DJKT Plzeň)
- **znalost českého jazyka** (B-DFXŠ Liberec, B-NDM Ostrava)
- **vztah k české kultuře, českému divadlu** (B-DFXŠ Liberec, B-ND Praha)
- **univerzálnost, flexibilita** (B-ND Praha, B-DJKT Plzeň)
- tanečníci jsou muzikální a zaujmou tanečností (B-ND Brno)
- jevištní praxe v případě absolventů TK HMP (B-JD České B.)
- týmoví hráči (B-DFXŠ Liberec)
- pravděpodobnost delšího působení v souboru, zájem zůstat v ČR (B-MD Olomouc)
- herecká průprava (B-DJKT Plzeň)
- znalost charakterních tanců (B-DJKT Plzeň)
- snaživost, pracovitost (LM-ND Praha)

Výčet slabin je u absolventů českých konzervatoří dle odpovědí zástupců baletních souborů následující:

- **nedostatečná (technická) kvalita, malá technická připravenost** (B-ND Praha, B-MD Olomouc, B-NDM Ostrava, B-SD Ústí n. L., B-DFXŠ Liberec); případně nedostatečná připravenost v **moderních technikách a současném tanci** (B-ND Brno, LM-ND Praha)
- **fyzické a dispoziční hranice tanečníků – málo přísná kritéria při výběru ke studiu; fyzická kondice** (B-ND Brno, B-NDM Ostrava)
- **práce svalového tonu** (B-DJKT Plzeň, B-NDM Ostrava), základní postavení těla (B-DJKT Plzeň)
- **malá ambicióznost, sebevědomí, vášně, motivace** (B-ND Praha, B-NDM Ostrava, LM-ND Praha)
- **nedostatečný zájem o soubor, minimum přihlášek na konkurzy** (B-MD Olomouc, B-NDM Ostrava)
- **nedostatek praxe** (B-DFXŠ Liberec, B-SD Opava)
- **nižší schopnost uchopit daný pohybový materiál za vlastní, nepřizpůsobivost** (B-NDM Ostrava, B-SD Ústí n. L.)
- nedostatečná dynamika (B-DJKT Plzeň)
- absence větší zkušenosti s neoklasickým a současným repertoárem (B-ND Brno)
- menší připravenost na střet s realitou v profesionálních tanečních souborech (B-JD České B.)
- menší houževnatost; neochota podřídit se náročné práci (B-JD České B.)
- malá schopnost improvizace (B-SD Ústí n. L.)

Přehled silných stránek u tanečníků přicházejících ze zahraničí:

- **dobrá připravenost po technické stránce** (B-ND Brno, B-DFXŠ Liberec, B-MD Olomouc, B-SD Opava, LM-ND Praha)
- **nasazení, odhodlanost, motivace, cílevědomost, píle, zdravé sebevědomí** (B-JD České B., B-SD Opava, B-DJKT Plzeň, LM-ND Praha)
- **plasticita těla, variabilita pohybu** (LM-ND Praha, B-SD Ústí n. L.)
- **otevřenost, mentální síla z práce mimo domov** (B-NDM Ostrava, B-SD Ústí n. L.)
- lepší fyzické / proporční dispozice (B-ND Brno)
- tanečníci více oceňují možnost angažmá v profesionálním tanečním souboru (B-JD České B.)
- otevřená sebekritika, feedback (B-DJKT Plzeň)

- dobrá dynamika pohybu (B-DJKT Plzeň)
- více zkušeností z letních škol, workshopů, soutěží; více praxe (B-NDM Ostrava)
- podpora ze strany rodiny – při studiu i práci v zahraničí (B-NDM Ostrava)

A konečně heslovitý soupis slabin absolventů zahraničních škol:

- **nedostatek znalostí v tanci s partnerem** (B-ND Brno, B-DJKT Plzeň, B-SD Ústí n. L., LM-ND Praha)
- **nedostatek jevištní praxe** (B-JD České B., B-SD Opava)
- přehnaná koncentrace na techniku (B-JD České B.)
- slabiny totožné jako u českých tanečníků (B-MD Olomouc)
- malá znalost charakterních tanců (B-DJKT Plzeň)
- finanční nároky (LM-ND Praha)
- jazyková bariéra (LM-ND Praha)

Označené přednosti, respektive nedostatky jsou někdy ryze praktického charakteru. U Čechů je výhodou znalost prostředí a jazyka, což může představovat větší pravděpodobnost delšího setrvání v souboru. Zmíněn je i blízký vztah k českému divadlu a české kultuře, a dokonce „porozumění pro úroveň financí“ (B-ND Praha). Pro umělce ze zahraničí ale hovoří celková technická připravenost. Na tom se shodují zástupci většiny českých baletních souborů, přičemž někteří zdůrazňují malé znalosti Čechů v moderních tanečních technikách, technikách současného tance, potažmo nezkušenost s neoklasickým a současným baletním repertoárem. Kritika se u českých tanečníků týká i dispozic. Tady je potřeba odkázat na kapitolu o vzdělávání, podle níž tkví problém už v nezájmu o studium tance, kdy u přijímacího řízení je poměrně vysoká úspěšnost, a dá se tak odhadovat, že jsou ke studiu přijaty i děti nemající pro danou profesi ideální předpoklady. Svůj názor na české taneční školství formuluje jeden z baletních mistrů ostravského divadla: „*Mnozí studenti studují balet, protože jsou tlačeni rodiči. Chybí jim vášeň a zájem. Příkladem nezájmu je, že mnozí z nich nebyli nikdy v divadle na představení. Pravděpodobně ani učitelé a ředitelé některých škol studenty nemotivují správným směrem. Cílem některých konzervatoří bohužel ani není vychovávat budoucí profesionální tanečnický. Rozhodně si myslím, že české konzervatoře potřebují otevřené, popřípadě mladší učitele, kteří měli nedávnou zkušenost s prací v divadle a znají zahraniční kontext.*“

Čeští tanečníci naopak předčí své zahraniční kolegy v tanci s partnerem. Zkušenost s tanečnickou ze zahraničí popisuje zástupce brněnského baletu: „*Piruety s partnerem nebo promenády jsou často problém. Tradičně valčík v páru po kruhu bývá doslova katastrofou.*“ Žel jde o jedinou výraznou přednost absolventů českých škol, kterou zmiňují mnozí a dlouhodobě. Další plusy jsou už uváděny ojediněle: znalost charakterních tanců, herecká průprava apod. Respondenti si všímají motivace, cílevědomosti, houževnatosti – právě v těchto charakteristikách bývají zahraniční umělci silnější. Ostatně podobné poznatky přinesl už předchozí průzkum v roce 2016.

A pak je tu ještě jeden „handicap“ – čeští tanečníci chtějí pracovat ideálně v pražském Národním divadle a na konkurzy v regionálních divadlech se téměř nehlásí.

Motivace cizinců pracovat v českém baletu

A co vede umělce ze zahraničí ucházet se o práci v České republice? Je to jednak obrovská konkurence v Evropě a poměrně hustá síť českých baletních souborů se solidní možností seberealizace. Často je láká pestrý repertoár, kde je ve středně velkých a velkých souborech zastoupena baletní

klasika i díla renomovaných tvůrců, a v neposlední řadě pracovní podmínky – ať už se týkají možnosti uzavřít smlouvu na hlavní pracovní poměr, prostředí historických divadelních budov, nebo i prostředí kulturních měst, kde divadla sídlí. Motivace může mít ale i charakter cesty za neznámým a třeba i ekonomicky riskantním.

Hlavní poznatky zástupců baletních souborů o motivacích cizinců shrnuje následující výčet:

- **široce rozkročený / atraktivní repertoár, v němž mohou tanečníci získat zkušenosti / práce na kvalitních inscenacích** (B-ND Brno, B-DFXŠ Liberec, B-DJKT Plzeň, B-NDM Ostrava, LM-ND Praha, B-JD České B.)
- **velká konkurence v zahraničí** (B-JD České B., B-MD Olomouc, N-SD Ústí n. L.)
- **prostředí divadelních budov a kulturního a bezpečného města** (B-ND Brno, B-DJKT Plzeň)
- **dobré zázemí s pravidelným měsíčním příjmem** (B-JD České B.), **práce se smlouvou** (B-NDM Ostrava)
- počet baletních premiér, představení, hodně příležitostí si zatančit (B-DJKT Plzeň)
- přátelské prostředí komorního souboru, kde může každý představit svou osobnost (B-DFXŠ Liberec)
- dobrá pověst souboru (B-MD Olomouc)
- pomoc tanečníkům z třetích zemí se zajištěním víz a tím vstup na evropský pracovní trh (B-NDM Ostrava)
- nové výzvy i v ekonomicky složitějších podmínkách (B-NDM Ostrava)

Připomeňme, jak svou motivaci pracovat v českých baletních souborech charakterizovali v průzkumu v roce 2016 sami zahraniční umělci, jaké přednosti a jaká negativa vnímali ze své pracovní zkušenosti v České republice. Tehdejší odpovědi se do značné míry kryjí se současnými poznatky zástupců baletních souborů. Hlavním pozitivem byl pro ně repertoár (přítomnost klasických děl nebo dobrý mix baletní klasiky a současné tvorby) i počet odehraných představení za sezonu. Mezi klady zaznívala též dobrá propojenost České republiky se zbytkem Evropy, místo působení, méně stresující život. Jako negativa nejčastěji zmiňovali jazykovou bariéru, která komplikuje například jednání s úřady, a nízký plat.

Se zaměstnáváním cizinců se pojí různé administrativní problémy, které se za uplynulých bezmála pět let, kdy lze srovnávat výzkum IDU z roku 2016 a výzkum ATU za rok 2021, příliš nezměnily. Zatímco se zaměstnáváním tanečníků z Evropské unie žádné větší komplikace nejsou, případně se týkají daňových odvodů nebo praktických záležitostí, jako je zajištění ubytování za cenu, která by odpovídala platu, u cizinců ze zemí mimo Evropskou unii je komplikací mnohem více. K těm hlavním patří zdlouhavý a administrativně náročný proces vyřízení pracovního povolení a zaměstnanecké karty.¹¹⁸

4.7 Odměňování tanečníků

Platy tanečníků mezi lety 2015 a 2022 poměrně výrazně rostly, podobně jako v celé republice napříč obory. Stále však zaostávají za celorepublikovým průměrem. Průměrný hrubý plat po přepočtu na plný úvazek činil v roce 2022 v České republice 40 353 Kč.¹¹⁹ Tuto částku překročil průměrný plat tanečníků pouze v Národním divadle, v plzeňském baletu se mu alespoň přiblížili. Pak už nad celorepublikový průměr dosáhnou jen nejlépe placení sólisté některých dalších baletních souborů. Zatímco u juniorského souboru Balet

¹¹⁸ Průzkum ATU za rok 2021. VAŠEK, Roman. *Český tanec v datech: 2/ balet* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2017 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-02-balet.pdf>. S. 33-34.

¹¹⁹ *Český statistický úřad* [online]. Aktualizováno 14. 11. 2023 [cit. 2023-11-14]. Přístup z: <https://www.czso.cz/>.

NDB 2 není nízké finanční ohodnocení s ohledem na délku praxe až tak překvapivé, zaráží nízký příjem tanečníků ve středně velkém baletním souboru v Olomouci, kde navíc z porovnání platu nejnižšího a nejvyššího vyplývá, že většina tanečníků dostávala plat v blízkosti spodní hranice.

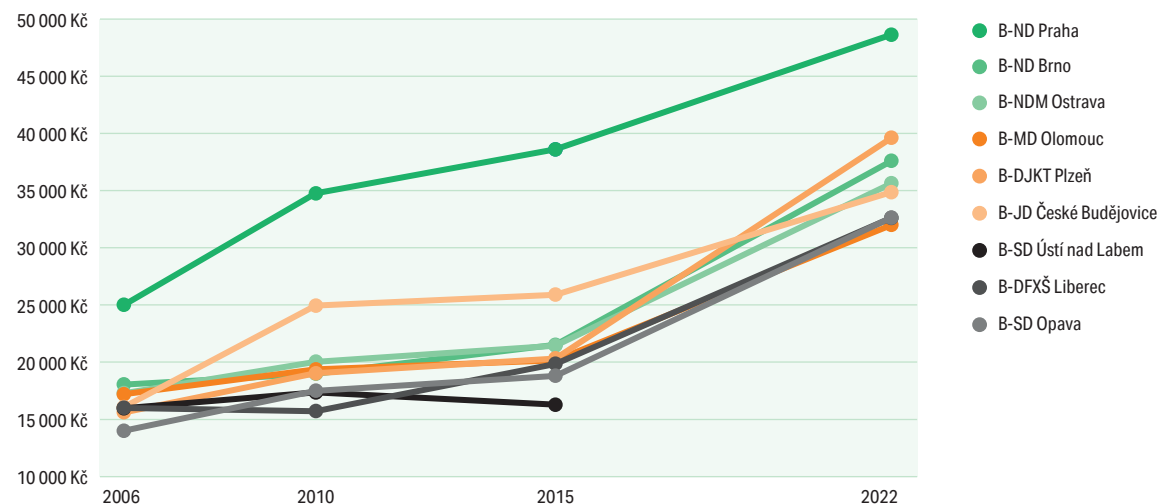
Pokud bychom platy porovnávali s průměrnou mzdou v příslušném kraji, ani pak by závěry nebyly příliš optimistické. Dokonce i v Národním divadle byl v roce 2022 průměrný plat tanečníků pod průměrem v příslušném kraji, tedy Praze, kde se pohyboval kolem 50 000 Kč.

Tab. 33 – Průměrný, nejnižší a nejvyšší hrubý měsíční plat po přepočtu na jeden úvazek včetně všech příplatků v roce 2022¹²⁰

	Celkový průměr	Nejnižší	Nejvyšší
B-ND Praha	48 621 Kč	35 690 Kč	72 032 Kč
B-ND Brno	37 585 Kč	27 360 Kč	58 203 Kč
Balet NDB2	29 695 Kč	25 136 Kč	31 127 Kč
B-NDM Ostrava	35 626 Kč	30 056 Kč	46 587 Kč
B-MD Olomouc	31 985 Kč	31 190 Kč	47 620 Kč
B-DJKT Plzeň	39 599 Kč	34 480 Kč	42 182 Kč
B-JD České B.	34 852 Kč	31 998 Kč	40 477 Kč
B-SD Ústí n. L.	?	?	?
B-DFXŠ Liberec	32 608 Kč	27 823 Kč	37 994 Kč
B-SD Opava	32 625 Kč	27 000 Kč	35 000 Kč

Srovnání vývoje platů v baletních souborech ukazuje následující graf. V rozmezí let 2015 a 2022 je patrný pomalejší růst platů v Baletu Národního divadla (o 26 %) a baletu Jihočeského divadla (o 35 %). Nejrychleji rostly platy v plzeňském baletu (o 95 %). Postupně se tak zmenšuje rozdíl v odměňování mezi členy pražského baletu a tanečníky v regionálních divadlech. Mezi soubory, kde sledujeme vývoj platů tanečníků dlouhodobě, vykazuje setrvale nízké finanční ohodnocení Moravské divadlo Olomouc. Za povšimnutí stojí pozice českobudějovického baletu, který byl v letech 2010 a 2015 v odměňování mezi baletními soubory na druhém místě, v roce 2022 až na pátém.

Graf 15 – Vývoj průměrných hrubých platů po přepočtu na jeden úvazek včetně příplatků v letech 2006, 2010, 2015 a 2022¹²¹

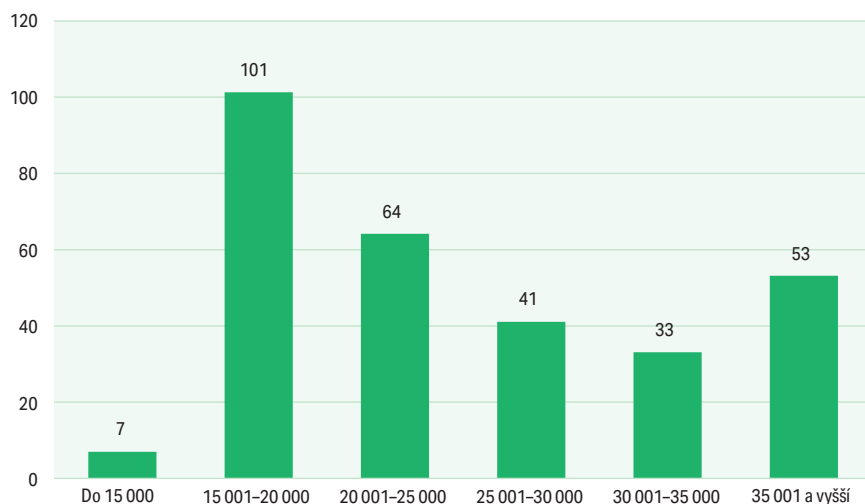

¹²⁰ Data vykázaná Severočeským divadlem Ústí nad Labem byla zjevně chybná a nepodařilo se ani po urgencích sjednat opravu. Proto nejsou v tabulce zahrnuta. Barevně zvýrazněno, zda byl průměrný plat v baletním souboru pod nebo nad průměrným platem v republice napříč obory.

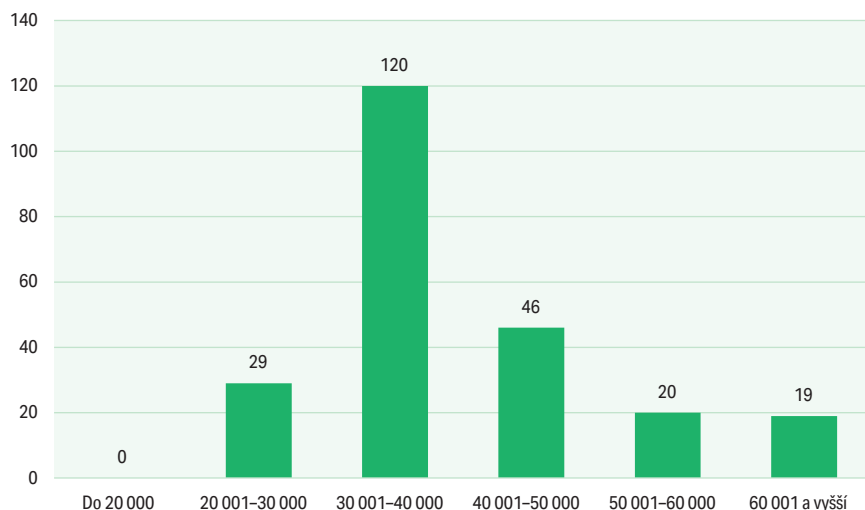
¹²¹ Data vykázaná Severočeským divadlem Ústí nad Labem za rok 2022 byla zjevně chybná a nepodařilo se ani po urgencích sjednat opravu. Proto nejsou v grafu zahrnuta.

Reálnější obrázek o odměňování poskytuje spíše než průměrný plat tzv. platový medián neboli střední úroveň platu. Průzkum sice tato data nezjišťoval, ale zaměřil se na rozvrstvení platů do několika pásem. V roce 2015 brala plná třetina tanečnicků hrubý plat v přepočtu na plný úvazek mezi 15 001 a 20 000 Kč. O sedm let později se u téměř poloviny tanečnicků pohyboval průměrný plat mezi 30 001 a 40 000 Kč. V kategorii nad 60 000 Kč byli pouze tanečníci z pražského Národního divadla.

Graf 16 – Rozvrstvení platů v roce 2015 – počty tanečnicků pobírajících hrubý plat po přepočtu na plný úvazek včetně všech příplatků ve vytyčených finančních rozmezech

Graf 17 – Rozvrstvení platů v roce 2022 – počty tanečnicků pobírajících hrubý plat po přepočtu na plný úvazek včetně všech příplatků ve vytyčených finančních rozmezech ¹²²

V průzkumech se opakovaně zabýváme srovnáním platů tanečnicků s dalšími uměleckými pracovníky příslušných vícesouborových divadel. V roce 2006 se tanečníci ve většině těchto divadel řadili k nejhůře placeným umělcům (v porovnání s členy souborů činoherních, operních, muzikálových nebo s hráči orchestru). Data z roku 2010 nabídla už mírně optimističtější obrázek, přesto ve třech divadlech tehdy patřili členové baletu k nejhůře placeným. Situaci z let 2015 a 2022 ukazuje následující tabulka, v níž jsou srovnány průměrné platy v baletních souborech a průměrné platy všech uměleckých

¹²² V grafu nejsou zahrnuti tanečníci Baletu Národního divadla Brno a Baletu NDB 2, protože vykázaný počet tanečnicků výrazně překročil počet reálných tanečnicků pracujících v těchto souborech.

pracovníků dotyčných divadel. Pro tanečníky ve většině souborů nevyznívá toto srovnání příznivě.

Tab. 34 – Srovnání platů všech uměleckých pracovníků divadla a tanečníků baletních souborů v letech 2015 a 2022¹²³

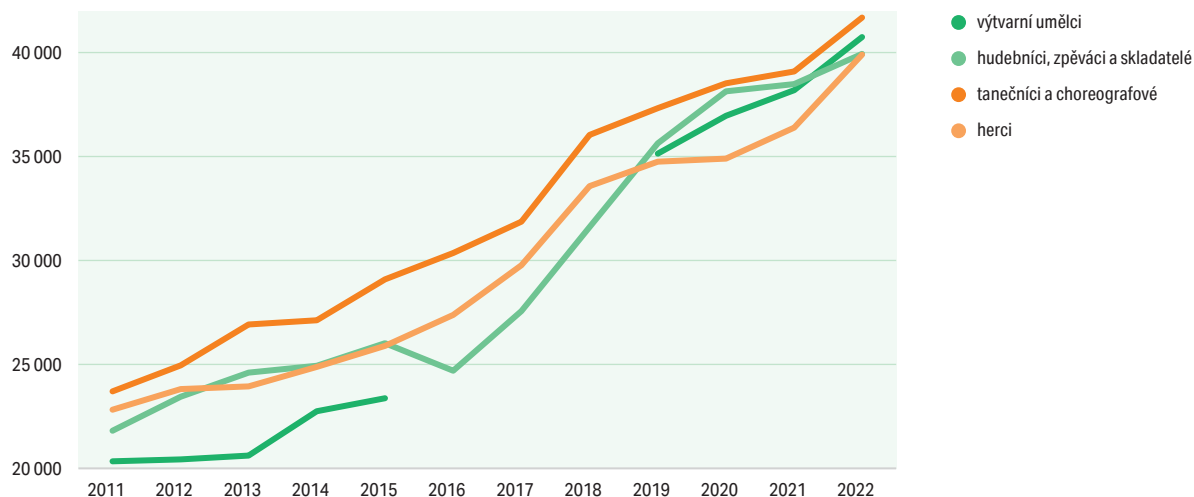
	2015		2022	
	Všichni umělci pracovníci divadla	Tanečníci baletu	Všichni umělci pracovníci divadla	Tanečníci baletu
B-ND Praha	30 635 Kč	38 593 Kč	?	48 621 Kč
B-ND Brno	24 286 Kč	21 506 Kč	40 418 Kč	37 585 Kč
B-NDM Ostrava	24 982 Kč	21 445 Kč	37 187 Kč	35 626 Kč
B-MD Olomouc	21 692 Kč	20 169 Kč	32 488 Kč	31 985 Kč
B-DJKT Plzeň	22 320 Kč	20 327 Kč	39 322 Kč	39 599 Kč
B-JD České B.	23 525 Kč	25 894 Kč	36 473 Kč	34 852 Kč
B-SD Ústí n. L.	16 975 Kč	16 283 Kč	?	?
B-DFXŠ Liberec	21 019 Kč	19 855 Kč	34 640 Kč	32 608 Kč
B-SD Opava	21 177 Kč	18 800 Kč	30 000 Kč	32 625 Kč

V souborech, které jsou tvořeny výhradně externisty, nepobírají tanečníci pravidelný plat, ale jsou odměňováni na základě odehraných představení, za nastudování role, případně za každou absolvovanou zkoušku. Taková je praxe i v Laterně magice, kde se v roce 2022 pohybovala odměna za nastudování role mezi 30 000 Kč (menší role) a 40 000 Kč (sólová role) a za odehrané představení byl honorář 4 000 až 6 000 Kč. Srovnáme-li tyto částky se situací v nezávislé taneční sféře, jde o odměny nadprůměrné. Výrazně jiná je situace v Baletu Opery Národního divadla. Sice se v průzkumu nepodařilo získat konkrétní částky, tedy odměny za nastudování role a za představení, nicméně z informací od některých tanečníků vyplývá, že jsou tyto odměny méně než poloviční oproti praxi v Laterně magice. V současnosti (konec listopadu 2023) probíhají o nízkém finančním ohodnocení tanečníků v operních představeních Národního divadla jednání.

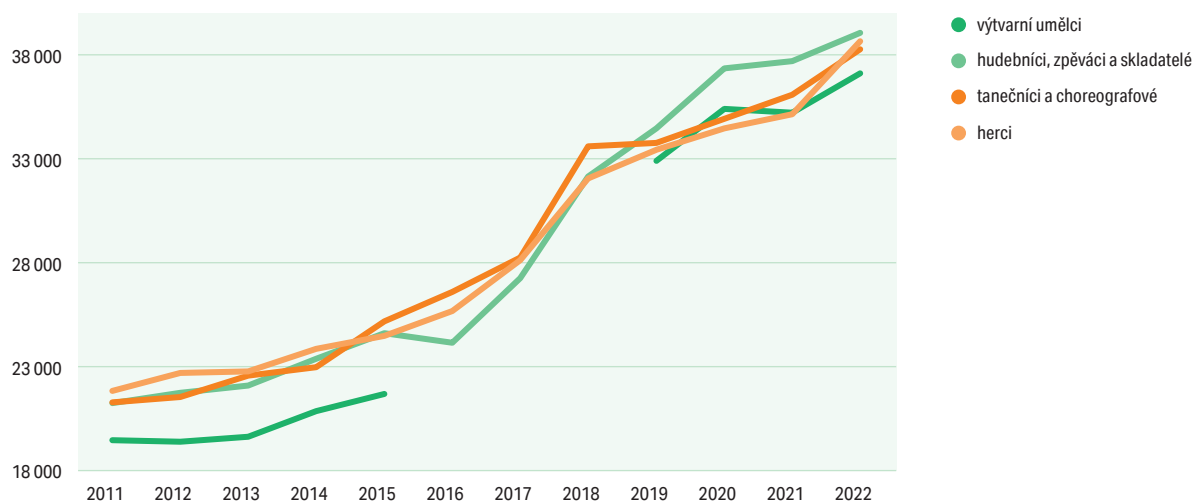
Srovnání platů mezi umělci lze udělat i na základě dat Českého statistického úřadu. V některých kategoriích spojuje různé typy umělců, což může vést k jistému zkreslení (hudebníky se zpěváky a skladateli, tanečníky s choreografy). Srovnání mezi uměleckými obory vyznívá pro taneční umění příznivě, a to jak s ohledem na vývoj průměrných platů, tak platových mediánů. Nutno ale dodat, že téměř třetina zahrnutých tanečníků je zaměstnána v pražském Národním divadle, kde jsou platy znatelně vyšší než v jiných souborech.

¹²³ Data vykázaná Severočeským divadlem Ústí nad Labem za rok 2022 byla zjevně chybná a nepodařilo se ani po urgencích sjednat opravu. Proto nejsou v tabulce zahrnuta. Data za všechny umělecké pracovníky Národního divadla v Praze v roce 2022 se nepodařilo získat. Barevně zvýrazněno, zda byl průměrný plat v baletním souboru pod nebo nad průměrným platem všech uměleckých pracovníků příslušného divadla.

Graf 18 – Vývoj průměrných hrubých platů v uměleckých oborech v letech 2011 až 2022 (v Kč)¹²⁴

Graf 19 – Vývoj mediánů hrubých platů v uměleckých oborech v letech 2011 až 2022 (v Kč)¹²⁵

Na odměňování z pohledu genderu se zaměřila analýza ATU, která sbírala data za rok 2021. Vyplynulo z ní, že téměř ve všech souborech jsou průměrné platy tanečnic nižší než u mužů. Rozdíl činil většinou 5 až 10 %, výjimečně však až 15 %!¹²⁶

4.8 Externí taneční pedagogové

Výzkum IDU se také věnoval působení externích tanečních pedagogů a jejich odměňování. Spolupráce s nimi totiž dále rozvíjí znalosti a kompetence tanečníků a má vliv na kvalitativní růst souborů. Zejména balety největších divadel v Praze, Brně a Ostravě proto mají poměrně široký okruh těchto spolupracovníků. Naopak ústecký balet – zřejmě z ekonomických důvodů – se spoléhá pouze na práci vlastních baletních mistrů.

¹²⁴ Zdroj: Český statistický úřad [online]. Aktualizováno 14. 11. 2023 [cit. 2023-11-14]. Přístup z: <https://www.czso.cz/>. Tabulka A22 – Počty zaměstnanců, placený čas a hrubé měsíční mzdy v jednotlivých zaměstnáních. Pro výtvarné umělce v letech 2016 až 2018 nejsou data k dispozici.

¹²⁵ Zdroj: Český statistický úřad [online]. Aktualizováno 14. 11. 2023 [cit. 2023-11-14]. Přístup z: <https://www.czso.cz/>. Tabulka A22 – Počty zaměstnanců, placený čas a hrubé měsíční mzdy v jednotlivých zaměstnáních. Pro výtvarné umělce v letech 2016 až 2018 nejsou data k dispozici.

¹²⁶ Průzkum ATU.

Tab. 35 – Externí pedagogové pracující v baletních souborech v roce 2022

	Celkem pedagogů	Čeští pedagogové	Zahraniční pedagogové
B-ND Praha	12	2	10
LM-ND Praha	19	19	0
B-ND Brno	10	3	7
B-NDM Ostrava	14	6	8
B-MD Olomouc	5	1	4
B-DJKT Plzeň	3	2	1
B-JD České B.	2	2	0
B-SD Ústí n. L.	0	0	0
B-DFXŠ Liberec	8	5	3
B-SD Opava	1	1	0
BO-ND Praha	asi 3	asi 3	0

Tréninky ve většině souborů trvají 75 minut, pouze v opavském, ústeckém baletu a v Baletu Opery Národního divadla 60 minut. Výše honorářů za vedení tréninku externími pedagogy se značně liší, jak ukazuje následující tabulka.

Tab. 36 – Délka tréninku a obvyklý honorář za trénink v roce 2022¹²⁷

	Délka tréninku v minutách	Český externí pedagog	Zahraniční externí pedagog
B-ND Praha	75	1000–2000 Kč	1000–2000 Kč
LM-ND Praha	75	1000 Kč	x
B-ND Brno	75	100 Eur	150 Eur
B-NDM Ostrava	75	200–500 Kč	500–2500 Kč
B-MD Olomouc	75	individuálně	individuálně
B-DJKT Plzeň	75	1000 Kč	1500 Kč
B-JD České B.	75	1500 Kč	x
B-SD Ústí n. L.	60	x	x
B-DFXŠ Liberec	75	400 Kč	x
B-SD Opava	60	?	x
BO-ND Praha	60	?	x

4.9 Shrnutí

- V České republice fungují baletní a taneční soubory v devíti zřizovaných divadlech, což tvoří rovnoměrně rozprostřenou síť v rámci celé republiky. Dva soubory jsou tvořeny pouze externími umělci (Laterna magika, Balet Opery Národního divadla), dalších devět baletních souborů zaměstnává umělce na hlavní pracovní poměr.
- Zásadními změnami v síti baletních souborů v uplynulých pěti letech byly zánik baletu Městského divadla Brno v roce 2021 a vznik juniorského Baletu NDB 2 v roce 2022. Mezi další podstatné změny lze zařadit novou provozní a dramaturgickou praxi v Laterně magice (včetně nového způsobu obsazování rolí v premiérách), založení přehlídky Dance Brno a mezinárodní soutěže pořádané Baletem Národního divadla Brno nebo rozšíření spolupráce se stážisty v baletu Divadla J. K. Tyla v Plzni. Další změny byly charakteru provozního (změna organizace zkoušek), někde nastoupilo nové vedení souboru nebo celého divadla, větší pozornost byla věnována zdraví umělců (otevření fyzioterapeutického centra v pražském Národním divadle a nových prostor pro fyzioterapii v plzeňském

¹²⁷ V roce 2022 byl průměrný kurz za 1 euro 24,6 Kč.

- divadle). U nejmenších souborů dvakrát zaznělo přání navýšit počet stálých tanečníků.
- Koronavirová pandemie znamenala v letech 2020 a 2021 výrazný propad v počtu představení i návštěvníků (zhruba na jednu třetinu). Počet diváků v roce 2022 ještě nedosáhl předpandemické úrovně. V době pandemie baletní i taneční soubory zřizovaných divadel ekonomicky saturovaly své tanečníky.
  - V rámci vícesouborových divadel obvykle spolupracují baletní soubory s dalšími uměleckými složkami. Často v divadlech funguje model, že baletní soubor má orchestr k dispozici k části svých představení a zároveň má povinnost vystupovat v části představení opery.
  - V baletních souborech v České republice pracovalo v roce 2022 celkem 288 tanečníků na hlavní pracovní poměr, v naprosté většině se jednalo o plné úvazky. Několik desítek tanečníků dále pracovalo pravidelně a dlouhodobě v baletních a tanečních souborech zřizovaných divadel jako externisté.
  - Počet tanečníků v baletních a tanečních souborech zřizovaných divadel zaznamenal v průběhu devadesátých let 20. století prudký pokles (zhruba o třetinu). Po roce 2000 počet tanečníků pravidelně a dlouhodobě pracujících ve zřizovaných divadlech kolísá mezi 340 a 400 (včetně pravidelně spolupracujících OSVČ), přičemž necelá třetina připadá na pražské Národní divadlo.
  - Celkem 90 % tanečníků mělo v roce 2022 uzavřenu smlouvu na dobu určitou, nejčastěji na dva roky.
  - Trvale klesá počet tanečníků organizovaných v odborech – mezi zaměstnanci na hlavní pracovní poměr byl v roce 2022 jejich podíl 2,9 %.
  - Ročně se v baletních souborech změnilo zhruba pětina tanečníků, v době koronavirové pandemie se tato fluktuace snížila.
  - Genderově se složení baletních souborů narovnává (muži tvoří 45 %), mezi absolventy oboru tanec na českých konzervatořích ale tvoří muži dlouhodobě méně než 20 %.
  - Všichni tanečníci v baletních souborech mají odpovídající umělecké vzdělání (jsou absolventy tanečních konzervatoří nebo obdobných škol v zahraničí); podíl vysokoškoláků v baletních souborech kolísá mezi 6 a 10 %.
  - Průměrný věk v baletních souborech výrazně klesal v průběhu devadesátých let 20. století a v posledních letech kolísá kolem 26 a 27 let, přičemž polovina všech tanečníků je ve věku do 25 let a jen výjimečně jsou členy baletních souborů tanečníci starší 41 let.
  - Zastoupení cizinců v českém baletu kontinuálně roste a v roce 2021 tvořilo 71 %, proměňuje se však struktura cizinců, kdy narůstá podíl mimoevropských tanečníků. Nejvíce zastoupenou národností jsou Italové.
  - Hlavní motivací cizinců pro příchod do českých baletních souborů je rozmanitost repertoáru; zástupci českých baletních souborů na zahraničních tanečních nejčastěji oceňují lepší připravenost po technické stránce oproti absolventům tanečních konzervatoří v ČR.
  - Platy tanečníků v baletních souborech rostly mezi lety 2015 a 2022 obdobně rychle jako v celé společnosti. Mezi jednotlivými baletními soubory se ale stíraly rozdíly – zmenšil se velký rozdíl mezi platy v Baletu Národního divadla a v ostatních souborech. Průměrné platy tanečníků jsou většinou pod průměrnými platy napříč uměleckými soubory příslušného divadla.
  - Zejména větší baletní soubory spolupracují s početným okruhem tanečních pedagogů, aby tak rozvíjely znalosti a kompetence svých tanečníků. Odměňování externích pedagogů se značně liší.

5.1 Respondent, struktura dotazníku a sběr dat

Kapitola týkající se lidového tance provozovaného alespoň částečně na profesionální bázi zahrnuje jen jeden relevantní soubor – poloprofesionální Vojenský umělecký soubor Ondráš (VUS Ondráš) sídlící v Brně.

K razantní proměně infrastruktury tanečních souborů lidového tance došlo u nás po společenských změnách v roce 1989, kdy byl význam profesionálních souborů lidového tance zpochybňován s tím, že za minulého režimu platily za kulturní nástroj ideologické propagace. Šlo o pohled předpojatý a zkreslený, zjednodušeně interpretující někdejší funkci souborů lidového tance.¹²⁸ Důsledkem byl zánik několika souborů. Československý státní soubor písní a tanců, jehož taneční složka čítala v době největšího rozkvětu až čtyři desítky tanečníků, byl zrušen v roce 1991, respektive se transformoval na Český soubor písní a tanců spadající pod agenturu České umělecké studio. Po zrušení agentury v lednu 1994 se stal společností s ručením omezeným a definitivně zanikl v roce 2005. Na jeho odkaz se následně odvolávala značně zkomercializovaná show provozovaná v restauracích především pro zahraniční turisty. Transformaci a v roce 1994 zánik čekal také Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého, který se v některých etapách své existence věnoval lidovému tanci a jehož taneční složka čítala obvykle dvě až tři desítky umělců.

Spojitosť s armádním sektorem má od počátku i jediný přeživší soubor Ondráš, jehož historie pod názvem Soubor lidových písní a tanců Jánošík se píše od roku 1954. V roce 1993 se stal částečně poloprofesionálním a získal dnešní název. I poté se však potýkal s hrozbami zániku (nejcitelněji v letech 2008 a 2009 za ministryně Vlasty Parkanové). V současnosti spadá do gesce Ministerstva obrany ČR. Ve středoevropském kontextu jde o unikum. Mnohem bohatší infrastruktura lidového tance na Slovensku, v Polsku nebo Maďarsku je v současnosti už spravována v rámci sektoru kultury.

Situace VUS Ondráš byla mapována v roce 2011 (publikováno ve *Studii návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu*)¹²⁹ a poté v roce 2019 (studie *Český tanec v datech: 7/ lidový tanec*).¹³⁰ Aktuální průzkum se zaměřil na pracovní režim souboru, jeho personální složení a některá kontextová témata (zasazení do vojenských struktur, vztah s autentickým tanečním folklorem a pozice souboru v české kultuře). Personální data byla sbírána k 1. 10. 2022. Dotazník vyplnil vedoucí taneční složky MgA. Jan Kysušán v květnu 2023. Vyjma dotazů na platy a honoráře tanečníků byla poskytnuta všechna požadovaná data.

5.2 Charakteristika souboru, pracovní režim, výkony

Zařazení souboru do gesce Ministerstva obrany ČR přináší podle Jana Kysušána organizační komplikace, protože umělecký soubor potřebuje pro své fungování částečně odlišné podmínky než jiná vojenská zařízení. Vhodnější by podle něj bylo, kdyby byl zřizován nebo jinak spadal pod resort Ministerstva kultury ČR, jak je to obvyklé v okolních státech, kde mají některé soubory i své vlastní stálé scény. Podle Kysušána odráží tato situace vztah

¹²⁸ Podrobně viz: STAVĚLOVÁ, Daniela a kol. *Tiha a beztíže folkloru*. Praha: Academia, 2022.

¹²⁹ VAŠEK, Roman – RIEDLBAUCH, Václav. *Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts)*. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR – CRA, 2012.

¹³⁰ TETUROVÁ, Jarmila. Poloprofesionální lidový tanec v České republice – Vojenský umělecký soubor Ondráš. In: TETUROVÁ, Jarmila – ČERNÍČKOVÁ, Kateřina. *Český tanec v datech: 7/ lidový tanec* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2021 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/2022/2021/cesky-tanec-v-datech-7---lidovy-tanec.pdf>. S. 29-40.

společnosti (národa) k jeho tradicím, který je vlašný ve srovnání s jinými zeměmi středoevropského prostoru.

Pracovní režim

VUS Ondráš má ustálený týdenní režim, který měl v roce 2022 toto schéma:

- pondělí: volno
- úterý: 13.30–22.00 (13.30–14.00 individuální čas na rozcvičení, 14.00–15.00 technika klasického tance, 15.15–17.30 nácvik repertoáru profesionální taneční složky, 18.30–22.00 nácvik s externí částí taneční složky)
- středa: 9.00–15.30 (9.30–10.30 technika moderního tance nebo technika lidového tance nebo pilátes, 10.45–12.00 nácvik repertoáru profesionální taneční složky nebo charakter lidového tance, 12.00–12.30 oběd, 12.30–14.30 nácvik repertoáru profesionální taneční složky, 14.30–15.30 případně zpěv)
- čtvrtek: 13.30–22.00 (13.30–14.00 individuální čas na rozcvičení, 14.00–15.00 technika klasického tance, 15.15–17.30 nácvik repertoáru profesionální taneční složky, 18.30–22.00 nácvik s externí částí taneční složky)
- pátek: 8.00–14.30 (8.00–8.30 individuální čas na rozcvičení, 8.30–9.30 technika klasického tance nebo pilátes, 9.45–10.45 charakter lidového tance, 10.45–12.00 nácvik repertoáru profesionální taneční složky, 12.00–12.30 oběd, 12.30–14.30 nácvik repertoáru profesionální taneční složky)

Mimo sezonu (listopad–duben), kdy se připravuje program tzv. velkých forem (tedy interní a externí část pracuje dohromady), probíhá jednou měsíčně víkendové soustředění (v pátek 18.30–22.00, sobotu 9.00–18.00 a neděli 9.00–15.00).

Od roku 2023 bylo zařazeno do tréninků interní taneční skupiny i cvičení gyrokinesis.

Výkony a současný kontext

Taneční složka VUS Ondráš odehrála v roce 2022 celkem 54 představení, z nichž se čtyři uskutečnila v Brně, 44 v České republice mimo Brno a šest v zahraničí. Dále se soubor účastnil pěti akcí, které neměly charakter standardního představení. Dohromady tato představení zhlédlo 29 901 diváků, což bylo odhadem 40 % nabízené kapacity. Oproti datům z roku 2011 jde u výkonových ukazatelů o razantní sestup. V roce 2011 se uskutečnilo 100 představení (10 v Brně, 79 v České republice mimo Brno a 11 v zahraničí) při odhadované obsazenosti míst 75 %. Podle zjištění Jarmily Teturové z roku 2019 navštěvovalo představení VUS Ondráš průměrně na 70 000 diváků ročně.¹³¹ Nutno ale připomenout, že v roce 2022 ještě doznávaly dopady koronavirové pandemie.

Divadelní stylizace folkloru vede k otázkám na vztah s autentickým folklorním prostředím. Podle Kysučana tato propojení fungují a obě sféry se vzájemně ovlivňují: „S lidmi z prostředí tradiční lidové kultury se setkáváme většinou na akcích typu beseda u cimbálu nebo i na různých festivalech. Snažíme se spolupracovat s odborníky v oboru etnologie v rámci hudebního, tanečního i krojového materiálu. Co je ovšem důležité zmínit, že Ondráš představuje pro mnohé interprety vzor, a proto se často můžeme setkat s fenoménem, s nímž souvisí přebírání scénického zpracování lidové kultury zpět do určitých lokalit, a zejména folklorních souborů. Právě tuto roli Ondráše si uvědomuji, a proto by mělo docházet k soustavné metodické i odborné práci s vedoucími souborů nebo i hlavních organizátorů různých příležitostí (hody, masopust ad.). Tuto výraznou mezeru se snaží vyplnit instituce Národní ústav lidové kultury a útvar ARTAMA¹³² v rámci pořádání Školy folklorních tradic.“¹³³

¹³¹ Tamtéž, s. 39.

¹³² ARTAMA je součástí Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS).

¹³³ Taneční průzkum 2022.

5.3 Personální složení

Taneční složka VUS Ondráš se dlouhodobě skládá z interní profesionální části a externí amatérské části. Podle Kysučana jde o nekomfortní řešení, protože externí tanečníci docházejí na tréninky jen v omezené časové dotaci. Profesionální část má dlouhodobě deset členů (pět žen a pět mužů), amatérskou část v roce 2022 tvořilo 12 žen a 10 mužů. Členové interní profesionální části mají uzavřeny termínované smlouvy (v roce 2022 čtyři na jeden rok, tři na dva roky a tři na tři roky). Téměř všichni jsou organizováni v odborech (90 %!). Tanečníci spolupracující se souborem jako externisté mají uzavřenu dohodu o provedení práce.

Příchody a odchody tanečníků

VUS Ondráš se pozvolna personálně proměňuje. Často do něj přicházejí lidé, kteří mají zkušenosti s tanečním folklorem v autentickém moravském (případně českém nebo slovenském) prostředí. O konkurzy do profesionální části souboru je však poměrně malý zájem. V roce 2011 se přihlásilo osm zájemců a byli přijati dva. V roce 2022 se přihlásili čtyři zájemci, z nichž ale nebyl přijat nikdo a soubor byl doplněn jedním členem jinou cestou.

Kvalifikace v profesionální části tanečního souboru

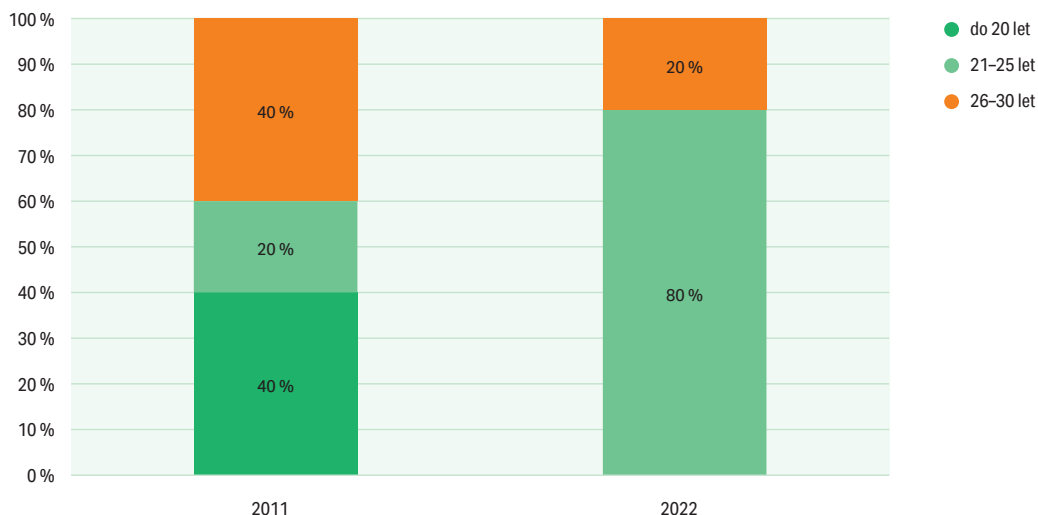
K částečné profesionalizaci souboru došlo v roce 1993, kdy jeho neprofesionální část tvořili stále vojáci. To se změnilo po zrušení povinné základní vojenské služby v roce 2004.

Podle Jana Kysučana je pro profesionální těleso lidového tance v dnešní době ideální všestranný umělec, „*který disponuje základy klasického i moderního tance a je výborným interpretem v oblasti lidového tance. [Výhodou je] i studium na vysoké umělecké škole (HAMU, VŠMU) v programu pedagogika lidového tance, kdy dochází k ideálnímu propojení teoretických vědomostí s těmi praktickými.*“¹³⁴ V roce 2022 působili v souboru tři absolventi tanečních konzervatoří nebo jiných odborných tanečních škol. V profesionální taneční složce převládali vysokoškoláci (šest členů bylo absolventy minimálně bakalářského stupně) a zároveň šest členů souboru právě na vysoké škole studovalo. Pro srovnání: V roce 2011 byli dva z deseti členů souboru absolventy konzervatoří, tři byli absolventy vysoké školy a dva tehdy na vysoké škole studovali.

Věk v profesionální části tanečního souboru

Věkový průměr tanečníků ve VUS Ondráš je stabilně nízký. V roce 2011 i v roce 2022 se pohyboval kolem 24 let. Nikdo v souboru nebyl starší třiceti let. Podrobná věková struktura vypadala následovně:

Graf 20 – Věková struktura v profesionální části taneční složky VUS Ondráš v letech 2011 a 2022¹³⁵

Srovnáme situaci ve VUS Ondráš se stavem v obdobně zaměřeném Československém státním souboru písní a tanců na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let minulého století. V roce 1976 tam byl průměrný věk 38 let! V roce 1980 však už jen 29,2 roku.¹³⁶

Národnostní struktura v profesionální části tanečního souboru

Počátky souboru s původním názvem Jánošík jsou spojeny zejména se slovenským vojenským prostředím a teprve v osmdesátých letech docházelo k většímu zapojování českých vojáků. K hlavnímu odlivu slovenských členů došlo po rozpadu Československa v roce 1993, kdy byli slovenští vojáci odveleni a soubor se částečně profesionalizoval pod novým názvem Vojenský umělecký soubor Ondráš. V roce 2022 bylo v souboru jen šest Čechů, dále tři Slováci a jeden Nizozemec. Pro srovnání, v roce 2011 bylo v souboru sedm Čechů a tři Slováci.

5.4 Odměňování a benefity

Informace o platech tanečnicků profesionální části tanečního souboru za rok 2022 se nepodařilo získat. V roce 2011 dosahoval průměrný hrubý plat tanečnicků ve VUS Ondráš po přepočtu na jeden úvazek asi 70 % průměrného platu v České republice napříč profesemi. Podle zjištění Jarmily Teturové byli v roce 2019 tanečníci v trvalém pracovním poměru zařazeni do 11. platové třídy.¹³⁷

Externí tanečníci pracující v roce 2022 na dohody o provedení práce dostávali odměnu za každé odehrané představení. Výše honoráře nebyla v dotazníku uvedena.

Profesionální zaměstnanci souboru mají několik benefitů. Mohou se stravovat v závodní jídelně, na což dostávají od zaměstnavatele finanční příspěvek v rámci FKSP. Z tohoto fondu obdržel v roce 2022 každý i lístky do kina, divadla a vitamíny. Každý člen souboru má v rámci tohoto fondu osobní účet, z něhož lze čerpat na jazykové kurzy, wellness, kulturní akce ad. Bezplatně tanečníci dostávali několik druhů taneční obuvi (piškoty, taneční tretry nebo sneakers), nácvičné oblečení, spodní prádlo na vystoupení ad. Tanečnice dostávají laky na vlasy, líčidla a odličovadla. Do práce souboru jsou částečně začleněna kompenzační cvičení (pilátes, gyrokinesis); jinak ale tanečníci

¹³⁵ V obou letech zahrnuje vzorek po 10 umělcích.

¹³⁶ VAŠUT, Vladimír. Suchá řeč čísel. *Taneční listy*. 1981, roč. 19, č. 5, s. 11–14.

¹³⁷ TETUROVÁ, Jarmila. Poloprofesionální lidový tanec v České republice – Vojenský umělecký soubor Ondráš. In: TETUROVÁ, Jarmila – ČERNÍČKOVÁ, Kateřina. *Český tanec v datech: 7/ lidový tanec* [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2021 [cit. 2023-10-30]. Přístup z: <https://www.idu.cz/2022/2021/cesky-tanec-v-datech-7---lidovy-tanec.pdf>. S. 35.

kompenzační péči nemají hrazeny. Případnou rehabilitaci a fyzioterapeutické služby si hradí sami.

5.5 Shrnutí

- Po roce 1989 zaniklo několik souborů zaměřených na lidový tanec, jako poloprofesionální se udržel pouze VUS Ondráš.
- Taneční složka VUS Ondráš má část profesionální (pět 5 žen a 5 mužů) a neprofesionální (12 žen, 10 mužů).
- Všichni členové profesionální části taneční složky VUS Ondráš mají uzavřeny termínované smlouvy, členové neprofesionální části pracují na dohodu o provedení práce a pobírají honorář za vystoupení.
- Taneční složka VUS Ondráš má strukturovaný týdenní pracovní režim, jehož součástí jsou i kompenzační cvičení.
- Taneční složka VUS Ondráš odehrála v roce 2022 celkem 54 představení, což je oproti stavu před jedenácti lety výrazný pokles.
- VUS Ondráš úzce komunikuje s autentickým folklorním prostředím, obé se vzájemně ovlivňuje.
- V profesionální části taneční složky VUS Ondráš byl v roce 2022 průměrný věk 24 let, konzervatoristé byli zastoupeni z 30 %, vysokoškoláci z 60 %, cizinci z 40 %.

První část mapování terénu českého tance se zaměřila na oblast vzdělávání a profesního uplatnění v souborech zřizovaných divadel, případně Ministerstva obrany ČR. Na základě zjištění uvádíme závěrečné shrnutí témat či podnětů, které je rozděleno do pěti okruhů.

Infrastruktura

- Šest konzervatoří zaměřených na tanec a současný tanec je teritoriálně rozvrstveno do tří krajů. Studenti tanečních konzervatoří mohou studium ukončit absolutoriem i maturitou, což jim umožňuje vykonávat profesi, ale i pokračovat ve studiu na vysoké škole.
- V České republice je hustá síť baletních souborů zřizovaných divadel a případná prázdná místa v regionech zaplňují ambulantní aktivity některých škol a divadel (na konzervatoře napojené soubory Bohemia Ballet, Balet Praha Junior, Baby Balet Praha nebo nezávislý Pražský komorní balet často hostují ve větších městech, kde není stálý taneční nebo baletní soubor). Velká část baletních souborů přesvědčivě obhájí svou existenci – produkuje nové inscenace, o jejich představení je divácký zájem, někdy jsou v procentu návštěvnosti dokonce nejúspěšnější v rámci všech uměleckých složek divadla. Většinou se pravidelně zapojují do další činnosti divadel (spolupracují například s operou ad.). Baletní infrastruktura je i poměrně pestrá. Soubory se profilují s ohledem na své personální či ekonomické podmínky, případně návštěvnický potenciál. Větší část souborů kombinuje klasická díla s tvorbou současnou, některé ansámblы se orientují hlavně na autorskou tvorbu (např. balety v Liberci a Českých Budějovicích).
- Jiná je situace v oblasti lidového tance, kde se rozpadla síť profesionálních souborů fungujících v Československu před rokem 1990. V současnosti působí pouze v Brně poloprofesionální VUS Ondráš, který je ale vyčleněn ze základní kulturní infrastruktury zařazením pod správu Ministerstva obrany ČR. Situaci VUS Ondráš je potřeba nahlížet také optikou mnohem většího významu profesionálních těles lidového tance v okolních zemích. Současné fungování VUS Ondráš by mělo vést k zamyšlení, do jaké míry profesionální lidový tanec spojujeme s naší kulturní identitou nebo jakou roli plní takovýto soubor ve vztahu k autentické neprofesionální lidové kultuře. A snad je i na čase s odstupem revidovat ideologickou zátěž, kterou si profesionálně provozovaný lidový tanec nese z minulého režimu. Pomohla by tomu transformace z tělesa vojenského na soubor plně integrovaný do kulturní sféry?

Tanec a vzdělání

- V rámci průzkumu se ukázalo, že vazba mezi odborným vzděláváním a profesním uplatněním patří k nejproblematičtějším. Na začátku řetězce je už nezájem tanec studovat, a to zejména mezi chlapci. Demotivační mohou být vyhlídky na budoucí uplatnění při stále se zvyšující konkurenci, systémové neřešení krátkosti umělecké kariéry po zániku možnosti odchodu do důchodu za výsluhu let (agendě se věnuje od roku 2015 Nadační fond pro taneční kariéru, angažmá státu v této problematice je však stále takřka nulové), ale i ekonomické postavení umělců, které neodpovídá náročnosti vzdělávací přípravy nebo rizikosti povolání.

- Z dat vyplývá snižující se počet přijímaných dětí ke studiu, ale i klesající počet absolventů; znepokojujivá jsou pak poměrně nízká čísla v oblasti uplatnění absolventů v taneční praxi. Mezi jednotlivými konzervatořemi jsou velké rozdíly, ale je zřejmé, že jen malá část absolventů získá například angažmá v českých baletních souborech. A tady je potřeba se ptát, zda není problém v současném nastavení vzdělávacího procesu, především na osmiletých tanečních konzervatořích. Zda jsou studenti jak fyzicky, tak psychicky dostatečně připravováni na konfrontaci s velkou zahraniční konkurencí.
- Příprava studentů na budoucí taneční uplatnění skýtá pohledem zástupců baletních souborů řadu problémů. Vedle mank v technické přípravě je poukazováno na malou motivaci absolventů (řada z nich se o získání angažmá ani nepokusí) a celkově nepřipravenost na práci v divadle. Ostatně omezené možnosti pro praxi uvádějí přímo některé konzervatoře.
- Příčiny nízkého počtu absolventů osmiletého oboru tanec, kterým se podaří uspět nejen v baletních souborech, ale v tanečním oboru vůbec, je potřeba hledat v dalších charakteristikách současného vzdělávání na konzervatořích a ptát se, jak pestrá je nabídka vyučovaných předmětů, do jaké míry jsou tanečníci vychováváni k univerzálnosti a různým možnostem uplatnění, jak jsou podporovány studentská mobilita a mezinárodní spolupráce. A v neposlední řadě: jak vyvážené jsou svým zaměřením ale i věkem sbory pedagogů odborných předmětů.
- Ze sledování situace na vybraných vysokoškolských katedrách a v ateliérech vyplynuly poměrně velké rozdíly – v organizaci studia, nabídce oborů, velikosti pedagogických sborů, ale i vědeckých a publikačních výstupech. Ve vědeckých aktivitách je lídrem Katedra tance HAMU Praha. Potěšitelný je trend nabízet některé obory v kombinované formě studia, což je zpřístupní aktivním tanečnickům.

Profil tanečníků ve zřizovaných souborech

- Profil tanečníků v baletních souborech se v několika ukazatelích po velkých změnách v průběhu devadesátých let minulého století ustálil. Věkový průměr osciluje kolem 27 let, všichni dnes disponují vhodným konzervatorním nebo obdobným tanečním vzděláním.
- Výrazně se ale soubory mění ve svém národnostním složení. Podíl cizinců vzrostl mezi lety 2011 a 2021 téměř trojnásobně. Proměnila se mapa zemí, z nichž tanečníci přicházejí – začal narůstat podíl tanečníků přicházejících z mimoevropských zemí, především z Japonska. Stále častěji se vrací otázka, proč v této konkurenci uspěje tak málo absolventů českých konzervatoří (viz téma tanec a vzdělání). S velkým podílem cizinců se částečně pojí i větší fluktuace, která komplikuje budování jednotné tváře souboru i běžný provoz při udržování repertoáru. Život umělců přicházejících ze zahraničí se často odvíjí v rámci uzavřené divadelní komunity. Pro dlouhodobé setrvání je zde nedrží ani rodinné, ale většinou ani jiné mimodivadelní vazby.
- Profesionální část Vojenského uměleckého souboru Ondráš je svým věkovým průměrem velmi mladá a nelze u ní vysledovat nějaké optimální vzdělanostní zázemí. Předpokladem je obvykle vztah k tanečnímu folkloru, dříve provozovanému na amatérské bázi. Zajímavá je proměna národnostního složení původně především slovenského souboru na převážně český.

Pracovní podmínky

- Pozice tanečníků v baletních souborech doznala po roce 1990 razantních změn. Smlouvy na dobu neurčitou jsou až na výjimky minulostí. S tanečníky jsou uzavírány termínované smlouvy nejčastěji na dva roky. Na straně jedné tato praxe umožňuje zaměstnavateli proměňovat pracovní kolektiv s ohledem na uváděný repertoár a měnící se předpoklady pro výkon profese na straně tanečníků, na straně druhé přináší tento stav tanečníkům řadu nejistot. Termínované smlouvy znemožňují dlouhodobější ekonomické plánování (ovlivňují např. možnost brát si úvěry), a to navíc ve věku, kdy lidé uvažují o založení rodiny, pořízení samostatného bydlení apod. Ukazuje se, že možností, jak mohou tanečníci prosazovat své zájmy v pracovním vztahu se zaměstnavatelem, jsou velmi omezené. Nadto výrazně klesá podíl tanečníků, kteří jsou členy odborové organizace, jež je může při komunikaci se zaměstnavatelem zastupovat. Téma nevyváženého pracovního vztahu, který ovlivňují též velká konkurence a celkově hierarchizované a na výkon soustředěné pracovní prostředí, je pociťováno stále silněji. V nedávné minulosti rezonovala v českém baletu problematika mobbingu a obecně zneužití silného postavení zaměstnavatele. Na druhou stranu je potřeba zopakovat, že jsou to právě tanečníci, kteří v baletních souborech většinou ukončují pracovní právní vztah.
- V souvislosti s pracovními podmínkami čím dál silněji rezonuje téma zdraví – hovoří se o vysoké úrazovosti v taneční profesi; úrazy jsou často i příčinou ukončení umělecké kariéry. A stejně tak sílí téma ochrany zdraví tanečníků, prevence, kompenzace; začíná se řešit přístup k adekvátní zdravotní, tělesné a duševní péči, anebo zajištění zdraví přívětivějšího prostředí. Průzkum ukázal, že tato péče je stále ve významné části souborů minimální, nicméně lze poukázat i na některé pozitivní příklady – vznikají fyzioterapeutická centra přímo v divadlech (pražské Národní divadlo, Divadlo J. K. Tyla v Plzni); některé soubory do svého pracovního režimu pravidelně zavádějí kompenzační cvičení, divadla jsou vybavována odpruženou podlahou apod.

Ekonomické zajištění

- Taneční profese obnáší řadu už několikrát uvedených specifíků. Z těch zásadních: dlouhá a náročná odborná vzdělávací příprava, krátké období, kdy lze profesi plnohodnotně vykonávat, velká zdravotní rizika, permanentní silné konkurenční prostředí, uzavřenost pracovní komunity, a i z toho plynoucí často nevyvážené pracovní vztahy. Vzhledem k uvedenému je finanční ohodnocení této práce ve výrazném nepoměru.
- Relativně dobrá je situace v odměňování pedagogů na tanečních konzervatořích, které se řídí tabulkami pro oblast školství. Přesto získaná data ukazují, že ani platy na konzervatořích nedosahují průměrných platů pedagogů ve středním školství.
- Doslova katastrofální je situace v odměňování pedagogů na vysokých školách uměleckého zaměření, respektive v oborech souvisejících s tancem a nonverbálním divadlem. Vzhledem k prestiži vyučujících, z nichž někteří disponují nejvyššími vědeckými nebo akademickými tituly, lze výši platů označit za nedůstojnou. Nedostatek finančních prostředků na těchto vysokých školách se odráží i v nízkém ohodnocení externistů.
- Situace v odměňování tanečníků pracujících na hlavní pracovní poměr v baletních souborech se během uplynulé dekády příliš nezměnila. Zmenšily se rozdíly mezi soubory, ale stále je v naprosté většině případů

výše platů pod celorepublikovým průměrem napříč obory a často jsou tanečníci placeni hůře než zaměstnanci jiných uměleckých souborů příslušného divadla. Otázka, zda by se do odměňování tanečníků neměly více promítnout charakteristiky a handicapy profese, tak zůstává na stole.

- Situaci u nezávislých tanečníků pracujících ve zřizovaném divadle lze demonstrovat pouze na příkladu Laterny magiky, která k tomu poskytla data. A tady lze hovořit o mírném optimismu a důstojně nastavené výši odměn za nastudování role a za odehrané představení. Tuto situaci by bylo dobré konfrontovat s širokým spektrem nezávislého tance, na nějž se zaměří následující studie.

Prameny o respondentech

Konzervatoře

Gymnázium, střední odborná škola a Pražská taneční konzervatoř, s. r. o. [online]. 2023 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://konzervator.ptksos.cz/index.php?type=Post&id=557>.

Janáčková konzervatoř v Ostravě [online]. 2021 [cit. 2023-10-20]. Přístup z: <https://www.jko.cz/>.

- Výroční zprávy Janáčkovy konzervatoře v Ostravě za školní roky 2018/19 až 2021/22 [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.jko.cz/vyrocní-zpravy>.

Konzervatoř Duncan centre [online]. 2023 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://www.duncancentre.cz/>.

- Výroční zprávy Konzervatoře Duncan centre za školní roky 2018/19 až 2021/22 [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.duncancentre.cz/o-nas/>.

Taneční centrum Praha [online]. 2022 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.tanecnicentrumpraha.cz/>.

- Výroční zprávy Tanečního centra Praha za školní roky 2016/17 až 2021/22 [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <http://www.tanecnicentrum.cz/dokumenty/>.

Taneční konzervatoř Brno [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.tkbrno.cz/>.

Taneční konzervatoř hl. m. Prahy [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.tkpraha.cz/>.

- Výroční zprávy Taneční konzervatoře hl. m. Prahy za školní roky 2016/17 až 2021/22 [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://tkpraha.cz/vyrocní-zpravy.html>.

Vysokoškolské katedry a ateliéry

HAMU: Katedra nonverbálního divadla [online]. 2023 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://www.hamu.cz/cs/katedry-programy/katedra-nonverbalniho-divadla/>.

HAMU: Katedra tance [online]. 2023 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://www.hamu.cz/katedry/katedra-tance>.

- Výroční zprávy HAMU za léta 2016 až 2022 [online]. [Cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://www.hamu.cz/cs/uredni-deska/vyrocní-zpravy-dlouhodobě-zamery/vyrocní-zpravy/>.

JAMU, Divadelní fakulta: Ateliér fyzického divadla – Devised and Physical Theatre Studio. 2020 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://df.jamu.cz/fakulta/ateliery-a-kabinety-df/atelier-fyzickeho-divadla/>.

JAMU, Divadelní fakulta: Ateliér tanečního a pohybového divadla a výchovy [online]. 2020 [cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://df.jamu.cz/fakulta/ateliery-a-kabinety-df/atelier-tanecniho-a-pohyboveho-divadla-a-vychovy/>.

- Výroční zprávy o činnosti a hospodaření Divadelní fakulty JAMU za léta 2010 až 2020 [online]. [Cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://www.jamu.cz/jamu/uredni-deska/dokumenty/>.

Baletní soubory zřizovaných divadel

DFXŠ [online]. 2015 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.saldovo-divadlo.cz/>.

- Rozbor činnosti Divadla F. X. Šaldy za léta 2011 až 2022 [online]. Přístup z: <https://www.saldovo-divadlo.cz/verejne-informace>.

Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.djkt.eu/>.

- Výroční zprávy i činnosti Divadla J. K. Tyla v Plzni za léta 2019 až 2022 [online]. Přístup z: <https://www.djkt.eu/dalsi/ke-stazeni>.

Jihočeské divadlo [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.jihoceskedivadlo.cz/>.

- Rozbory činnosti a hospodaření Jihočeského divadla za léta 2014 až 2022 [online]. Přístup z: <https://www.jihoceskedivadlo.cz/?openHelpId=25>.

Moravské divadlo Olomouc [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <http://www.moravskedivadlo.cz/>.

- Výroční zprávy o činnosti Moravského divadla Olomouc za léta 2008 až 2022 [online]. Přístup z: <https://www.moravskedivadlo.cz/moravske-divadlo/povinne-udaje/>.

Národní divadlo [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs>.

- Výroční zprávy Národního divadla za léta 2003 až 2022 [online]. Přístup z: <https://www.narodni-divadlo.cz/cs/o-divadle/dokumenty/vyrocní-zpravy>.

Národní divadlo Brno [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <http://www.ndbrno.cz/>.

- Výroční zprávy Národního divadla Brno za léta 2018 až 2022 [online]. Přístup z: <https://www.ndbrno.cz/o-divadle/dokumenty-2/zakladni-dokumenty-ndb/>.

Národní divadlo moravskoslezské [online]. 2010–2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <https://www.ndm.cz/cz/>.

- Ročenky Národního divadla moravskoslezského pro sezony 2009/10 až 2022/23 [online]. Přístup z: <https://www.ndm.cz/cz/stranka/97-rocenky.html>.

Severočeské divadlo [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <http://www.operabalet.cz/>.

- Výroční zprávy Severočeského divadla za léta 2015 až 2022 [online]. Přístup z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=409205>.

Slezské divadlo Opava [online]. 2023 [cit. 2023-10-15]. Přístup z: <http://www.divadlo-opava.cz/>.

- Výroční zprávy Slezského divadla Opava za léta 2008 až 2022 [online]. Přístup z: <https://www.divadlo-opava.cz/divadlo/vyrocní-zpravy/>.

Soubor lidového tance

Vojenský umělecký soubor Ondráš [online]. [Cit. 2023-10-15]. Přístup z: <http://www.vusondras.cz/>.

Literatura a ostatní prameny

- Asociace tanečních umělců České republiky [online]. [Cit. 2023-10-12]. Přístup z: <https://atucr.cz/>.
- Cirqueon [online]. [Cit. 2023-10-25]. Přístup z: <https://www.cirqueon.cz/>.
- Česká divadla: encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4.
- Český statistický úřad [online]. Aktualizováno 14. 11. 2023 [cit. 2023-11-14]. Přístup z: <https://www.czso.cz/>.
- Databáze tance [online]. [Cit. 2023-12-15]. Přístup z: <https://www.databazetance.cz/>.
- ESDI 2008 – European Survey of Dancers' Income. München, 2008.
- HÁJKOVÁ, Zuzana. Česká nezávislá taneční scéna a její vnitřní struktura. Bakalářská práce. Praha: DAMU, 2014.
- HAYASHI, Lucie. Japonci v českém baletu – novodobá migrace a integrace umělců v evropském prostoru. Český lid [online]. 25. 9. 2018 [cit. 2023-11-14]. Přístup z: <https://ceskylid.avcr.cz/cz/article/japonci-v-ceskem-baletu-novodoba-migrace-a-integrace-umelcu-v-evropskem-prostoru>. DOI: <https://doi.org/10.21104/CL.2018.3.01>.
- Informační systém o průměrném výdělku [online]. 2010–2018 [cit. 2023-11-14]. Přístup z: <http://www.ispv.cz/>.
- Jánošík – Ondráš: 50 let vojenského uměleckého souboru. Praha: Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, 2004. ISBN 80-7278-225-8.
- KREJČÍŘÍKOVÁ, Alžběta. Vojenský umělecký soubor Ondráš. Magisterská práce. Praha: Akademie múzických umění, 2013.
- Národní informační a poradenské středisko pro kulturu [online]. [Cit. 2023-10-20]. Přístup z: <https://www.nipos.cz/>.
- NÁVRATOVÁ, Jana. Český tanec v datech: 3/ současný tanec [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2018 [cit. 2023-10-30]. ISBN 978-80-7008-405-2. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-03-soucasny-tanec.pdf>.
- NÁVRATOVÁ, Jana – VAŠEK, Roman – a kol. Tanec v České republice: definice, historie, financování, legislativa, sociální problematika, školství, reflexe oboru. 1. vyd. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2010. ISBN 978-80-7008-241-6.
- Prostorová a finanční analýza tanečních a baletních souborů [pracovní verze]. Asociace tanečních umělců ČR, 2023.
- REZEK, Martin. Ondráš: 60 let Vojenského uměleckého souboru Ondráš, období 2004–2014. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2015. ISBN 978-80-7278-657-2.
- STAVĚLOVÁ, Daniela a kol. Tíha a beztíže folkloru. Praha: Academia, 2022. ISBN: 978-80-200-3286-7.
- ŠTEFANOVÁ, Veronika – BYČEK, Alexej. Český tanec v datech: 4/ nový cirkus a nonverbální divadlo [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2018 [cit. 2023-10-30]. ISBN 978-80-7008-406-9. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-04-novy-cirkus-a-nonverbalni-divadlo.pdf>.
- TETUROVÁ, Jarmila – ČERNÍČKOVÁ, Kateřina. Český tanec v datech: 7/ lidový tanec [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2021 [cit. 2023-10-30]. ISBN 978-80-7008-450-2. Přístup z: <https://www.idu.cz/2022/2021/cesky-tanec-v-datech-7---lidovy-tanec.pdf>.
- VAŠEK, Roman. Cizinci?: tentokrát v baletu. Divadelní noviny. Roč. 11, č. 10. 4. 5. 2002. S. 10.
- VAŠEK, Roman. Český tanec v datech: 1/ taneční vzdělávání [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2017 [cit. 2023-10-30]. ISBN 978-80-7008-381-9. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-01-vzdelani.pdf>.
- VAŠEK, Roman. Český tanec v datech: 2/ balet [online]. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2017 [cit. 2023-10-30]. ISBN 978-80-7008-396-3. Přístup z: <https://www.idu.cz/tanec/cesky-tanec-v-datech-02-balet.pdf>.
- VAŠEK, Roman – RIEDLBAUCH, Václav. Studie návazné uplatnitelnosti uměleckého personálu (zaměřeno na vybrané umělce z oblasti performing arts). Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR – CRA, 2012.
- VAŠUT, Vladimír. (De)generační problém aneb Neveselá hra s čísly. Taneční listy. 1974, roč. 12, č. 5, s. 11–13.
- VAŠUT, Vladimír. Suchá řeč čísel. Taneční listy. 1981, roč. 19, č. 5, s. 11–14.
- VAŠUT, Vladimír. Za vyšší úroveň našeho tanečního umění. Taneční listy. 1977, roč. 15, č. 5, s. 3–8.
- VAŠUT, Vladimír. Za vyšší úroveň našeho tanečního umění. Taneční listy. 1977, roč. 15, č. 6, s. 3–6.
- VAŠUT, Vladimír. Za vyšší úroveň našeho tanečního umění. Taneční listy. 1977, roč. 15, č. 7, s. 10–13.
- Vize tance [online]. [Cit. 2023-10-25]. Přístup z: <https://www.vizetance.org/>.
- Základní statistické údaje. In: Statistika kultury České republiky. Národní informační a poradenské středisko pro kulturu [online]. [Cit. 2023-11-07]. Přístup z: <https://www.statistikakultury.cz/zakladni-statisticke-udaje/>.

Tab. 1	Počet všech zaměstnanců konzervatoří (pedagogických i nepedagogických) v letech 2007, 2011, 2016 a 2022	14
Tab. 2	Srovnání počtu pedagogických pracovníků konzervatoří vyučujících obory tanec a současný tanec v letech 2016 a 2022	14
Tab. 3	Srovnání průměrných hrubých platů zaměstnanců konzervatoří vyučujících obory tanec a současný tanec po přepočtu na plný úvazek v letech 2015 a 2022	15
Tab. 4	Průměrné hrubé platy pedagogických pracovníků konzervatoří vyučujících obory tanec a současný tanec po přepočtu na plný úvazek v letech 2006, 2010, 2015 a 2022	15
Tab. 5	Přijímací řízení na konzervatoře v osmiletém oboru tanec v letech 2015 až 2022	17
Tab. 6	Přijímací řízení na konzervatoře v šestiletém oboru současný tanec v letech 2015 až 2022	18
Tab. 7	Ukončování studia na Taneční konzervatoři hlavního města Prahy v letech 2016 až 2022	19
Tab. 8	Ukončování studia na Taneční konzervatoři Brno v letech 2016 až 2022	20
Tab. 9	Ukončování studia oboru tanec na Gymnáziu, střední odborné škole a Pražské taneční konzervatoři, s. r. o., 2016 až 2022	21
Tab. 10	Ukončování studia v Tanečním centru Praha ve školních letech 2016/17 až 2021/22	21
Tab. 11	Ukončování studia na Konzervatoři Duncan centre v letech 2016 až 2022	22
Tab. 12	Vývoj počtu absolventů konzervatoří v oborech tanec a současný tanec v letech 2015 až 2022	23
Tab. 13	Taneční představení odehraná konzervatořemi v letech 2006, 2010, 2015 a 2022	24
Tab. 14	Představení souborů spravovaných tanečními konzervatořemi	24
Tab. 15	Pedagogové vybraných kateder a ateliérů v letech 2007, 2011, 2016 a 2022	31
Tab. 16	Pedagogové vybraných kateder a ateliérů – nejvyšší dosažené vědecké a akademické tituly v letech 2007, 2011, 2016 a 2022	32
Tab. 17	Průměrné hrubé platy pedagogů vybraných kateder a ateliérů po přepočtu na jeden plný úvazek v letech 2006, 2010, 2015 a 2022	32
Tab. 18	Finanční ohodnocení externích pedagogů za hodinu práce v letech 2015 a 2022	33
Tab. 19	Přijímací řízení do bakalářského studia na vybrané vysokoškolské katedry a do ateliérů (počet přihlášených / počet přijatých / úspěšnost)	34
Tab. 20	Předchozí vystudovaná střední škola nebo konzervatoř u žáků přijatých vybranými vysokoškolskými katedrami a ateliéry v letech 2000 až 2022	35

Tab. 21	Počty studentů, kteří v letech 2012 až 2022 úspěšně zakončili bakalářské / magisterské / doktorské studium na vybraných vysokoškolských katedrách a v ateliérech	36
Tab. 22	Počty odehraných představení tanečnický baletních souborů v roce 2022	42
Tab. 23	Počty odehraných představení tanečnický baletních souborů v letech 2006, 2010, 2015 a 2022	43
Tab. 24	Procento návštěvnosti představení baletních souborů a celých divadel napříč uměleckými soubory v letech 2006, 2010, 2015 a 2022	45
Tab. 25	Počty tanečníků v baletních souborech tvořených umělci pracujícími převážně na hlavní pracovní poměr k 1. 10. 2022	46
Tab. 26	Počet tanečníků v externích souborech pražského Národního divadla	47
Tab. 27	Počet tanečníků organizovaných v odborech v letech 2016 a 2022	49
Tab. 28	Všichni zaměstnanci baletních souborů a pouze tanečníci v přepočtu na úvazky – vývoj v letech 2007, 2011, 2016 a 2021	50
Tab. 29	Bilance veřejných konkurzů do baletních souborů v letech 2010, 2015 a 2022	51
Tab. 30	Tanečníci, kteří v roce 2022 odešli z baletních souborů	52
Tab. 31	Průměrný věk v baletních souborech v letech 2007, 2011, 2016 a 2021	55
Tab. 32	Cizinci v českých baletních souborech v letech 2007, 2011, 2016 a 2021	56
Tab. 33	Průměrný, nejnižší a nejvyšší hrubý měsíční plat po přepočtu na jeden úvazek včetně všech příplatků v roce 2022	61
Tab. 34	Srovnání platů všech uměleckých pracovníků divadla a tanečníků baletních souborů v letech 2015 a 2022	63
Tab. 35	Externí pedagogové pracující v baletních souborech v roce 2022	65
Tab. 36	Délka tréninku a obvyklý honorář za trénink v roce 2022	65

Graf 1	Vývoj počtu diváků baletních představení v letech 1994 až 2022 v divadlech zřizovaných státem, kraji, městy nebo obcemi dle statistiky NIPOS	43
Graf 2	Vývoj počtu diváků Baletu Národního divadla, Laterny magiky, Baletu Národního divadla Brno a baletu Divadla J. K. Tyla v Plzni v letech 2018 až 2022	44
Graf 3	Vývoj počtu diváků baletu Moravského divadla Olomouc, baletu Divadla F. X. Šaldy Liberec, baletu Jihočeského divadla v Českých Budějovicích a baletu Slezského divadla Opava v letech 2018 až 2022	44
Graf 4	Vývoj počtu tanečníků pracujících na hlavní pracovní poměr ve všech českých baletních souborech zřizovaných divadel v letech 1976–2022	48
Graf 5	Srovnání podílů tanečníků v baletních souborech podle délky uzavřené smlouvy v letech 2016 a 2021	48
Graf 6	Vývoj počtu zájemců na jedno pracovní místo v českých baletních souborech při veřejných konkurzech v letech 2010, 2015 a 2022	51
Graf 7	Vývoj podílu mužů v baletních souborech a mezi absolventy osmiletých tanečních konzervatoří v ČR v letech 1980 až 2022	53
Graf 8	Vývoj podílu tanečníků v baletních souborech s odpovídající kvalifikací (absolventi tanečních konzervatoří nebo obdobných odborných škol v zahraničí) v letech 1962 až 2021	53
Graf 9	Vývoj podílu vysokoškoláků mezi tanečníky baletních souborů v letech 2007, 2011, 2016 a 2021	54
Graf 10	Vývoj průměrného věku (vážený průměr) v baletních souborech v letech 1962 až 2021	54
Graf 11	Věková struktura v baletních souborech v letech 2007, 2011, 2016 a 2021	55
Graf 12	Vývoj podílu cizinců v baletních souborech v letech 2007, 2011, 2016 a 2021	56
Graf 13	Vývoj struktury cizinců v baletních souborech v letech 2007 až 2021 (rozděleno na občany zemí v rámci Evropské unie, občany evropských zemí mimo Evropskou unii a občany mimoevropských zemí)	57
Graf 14	Nejčastěji zastoupené národnosti v baletních souborech (zařazeny země, které alespoň v jednom ze sledovaných let 2007, 2011, 2016 a 2021 měly v českých baletních souborech minimálně 15 zástupců)	57
Graf 15	Vývoj průměrných hrubých platů po přepočtu na jeden úvazek včetně příplatků v letech 2006, 2010, 2015 a 2022	61

Graf 16	Rozvrstvení platů v roce 2015 – počty tanečníků pobírajících hrubý plat po přepočtu na plný úvazek včetně všech příplatků ve vytyčených finančních rozmezích	62
Graf 17	Rozvrstvení platů v roce 2022 – počty tanečníků pobírajících hrubý plat po přepočtu na plný úvazek včetně všech příplatků ve vytyčených finančních rozmezích	62
Graf 18	Vývoj průměrných hrubých platů v uměleckých oborech v letech 2011 až 2022 (v Kč)	64
Graf 19	Vývoj mediánů hrubých platů v uměleckých oborech v letech 2011 až 2022 (v Kč)	64
Graf 20	Věková struktura v profesionální části taneční složky VUS Ondráš v letech 2011 a 2022	70

Summary

In hindsight of approximately five years, the *Mapping 2022 – dance education and established companies* essay focuses on the state of Czech dance education (conservatories and some of the universities), professional ballet and dance theatre companies funded by municipalities or the state, and the semi-professional folk dance company Ondráš. In addition to the survey with the 2022 data, which was the main source, the author analyzed the survey done by the Czech Association of Dance Artists with the data covering the year 2021.

Dance conservatories

This chapter focuses on six conservatories accredited in the eight-year dance program and six-year contemporary dance program. It depicts the main changes at the schools in the past six years, analyzes the academic staff and their remuneration, and conservatory pupils (it presents the stats of the admissions, the graduation success rate, and the post-graduation employment). The chapter also looks into the practice during the studies and the activities of school artistic companies (if applicable). The selection of the main findings:

- Four conservatories are funded by the municipalities and regions, two conservatories are private.
- The number of teachers is stable, but it is less stable at private conservatories. Teachers are often employed as part-time employees.
- The salaries of teachers at dance conservatories have significantly increased in the past eight years. In 2022, they were nearly 20% higher than the average salary in the Czech Republic in all jobs. However, the average salaries of the dance conservatory teachers were lower than the average salaries of high school teachers.
- There has been a long-term drop in the number of pupils interested in studying the eight-year dance program, and some conservatories have slightly lowered the number of students enrolled. Due to the decline in the number of those interested in studying, the admission success rate has increased to over 50%.
- The six-year contemporary dance program is steadily popular. The number of students has been growing.
- There is a big gender inequality in pupils interested in dance and contemporary dance. The applicants are mostly girls and, despite the effort to mitigate the inequality, boys make up less than 20% of pupils and graduates.
- The past twenty years have seen a slight drop in eight-year dance program graduates. The yearly number of graduates has recently balanced between forty and sixty.

- The six-year contemporary dance program at the Duncan Centre Conservatory has usually seven graduates per year.
- Only every second pupil of the eight-year dance program graduates.
- Two conservatories have their ensembles, which show several dozens of performances a year, out of which some of them take place outside the city where they are based. The cooperation with professional ballet companies is limited.

University departments and studios focusing on dance and non-verbal theatre

This chapter deals with the Dance Department and Non-verbal Theatre Department at the Music and Dance Faculty, Academy of Performing Arts in Prague (HAMU), as well as the Devised and Physical Theatre Studio and the Dance and Movement Theatre and Education Studio at the Theatre Faculty, Janáček Academy of Performing Arts in Brno (JAMU). The chapter describes the characteristics of the university departments: the main changes in the past five years, participation in research projects, publication activities, and the development of international cooperation. It analyzes the academic staff and their remuneration. The last part focuses on the number of students, their admission success rate, and post-graduation employment. The selection of the main findings:

- The leader in arts research is the Dance Department at HAMU, Prague.
- Except for the HAMU Dance Department, the number of internal teaching staff in the university departments is very low, with mostly part-time employees.
- The average salaries of internal teaching staff are significantly below the average salaries of conservatory teachers and below average salaries in the Czech Republic in all jobs.
- About one-quarter or third of applicants on average succeed in the admission process at the departments and studios.
- The master's degree graduates at the HAMU Dance Department usually include one or two dance researchers, one or two choreographers, and five dance teachers. The master's degree graduates at the HAMU Nonverbal Theatre Department usually include two students a year. The JAMU Dance and Movement Theatre and Education Studio usually has four graduates a year (since 2018).

Ballet companies of non-private theatres

This chapter analyzes the state of play in nine ballet companies with most dancers employed full-time, and two dance companies with external dancers only. The chapter focuses on the number of dancers in companies, staff changes in 2022 (castings, newcomers, and those who

left the companies), performances and attendance of ballet shows, and the remuneration of dancers and external dance teachers. It also presents the opinions of the company representatives on the strengths and weaknesses of the graduates from Czech dance conservatories and international schools, it looks into the impacts of the coronavirus pandemic, some specific features of the theatre operation, and the main changes in the companies in general. The selection of the main findings:

- The past five years have seen some of the most important changes in the companies: the termination of the ballet company at the Brno City Theatre in 2021 and the constitution of the NDB Junior Ballet 2 at the National Theatre Brno in 2022. Other significant changes include new operational and dramaturgic practices in *Laterna magika* (including the new way of casting in premieres), the constitution of the new Dance Brno showcase, and the international competition organized by the National Theatre Brno Ballet.
- The coronavirus pandemic in 2020 and 2021 saw a significant drop in the number of shows and visitors (to approximately one-third). The number of viewers in 2022 did not reach the pre-pandemic numbers. Ballet and dance companies of non-private theatres economically saturated their dancers in the pandemic times.
- The multi-company theatres usually encourage cooperation between ballet companies and other artistic disciplines. The usual model is that the ballet companies have the orchestra at their disposal for some of the performances and, at the same time, it must perform in some of the opera performances.
- The ballet companies in the Czech Republic employed 288 full-time dancers in 2022. Several dozens of dancers worked regularly in ballet companies in non-private theatres as external employees.
- The number of dancers in ballet and dance companies in non-private theatres plummeted by approximately one-third in the 1990s. After 2000, the number of dancers regularly working in non-private theatres has varied from 340 to 400 (including the regular external employees). Nearly one-third of them reside in the National Theatre in Prague.
- In 2022, 98.5% of dancers had short-term contracts for mostly two years.
- There is a steady drop of dancers in trade unions – their share in full-time employees in 2022 was 2.9%.
- About one-fifth of dancers in ballet companies is replaced, the fluctuation dropped during the coronavirus pandemic.
- As far as the gender aspect is concerned, the ratio in ballet companies has been balanced (men make up 45% of the company), yet men represent less than 20% of the dance graduates from Czech conservatories.

- All dancers in ballet companies have the appropriate artistic education (graduates from dance conservatories or similar international schools); the share of university graduates in ballet companies varies from 6 to 10%.
- The average age of ballet companies plummeted in the 1990s and has recently varied between 26 and 27 years of age. One-half of the dancers are up to 25 years of age and dancers older than 41 are very rarely present in the ballet companies.
- The representation of foreigners in Czech ballet has increased gradually with a share of 71% in 2021. However, the structure of foreigners has changed as the share of dancers outside Europe has increased. The most represented nation (except for Czech) is Italian.
- The main motivation for foreigners to join Czech ballet companies is the diversity in the repertoire; the representatives of Czech ballet companies appreciate better technical education of foreigners compared with graduates from Czech dance conservatories.
- The salaries of dancers in ballet companies increased between 2015 and 2022 as fast as in any other job. Dancers' average salaries are usually below the average salaries in artistic companies at the respective theatre and below average salaries in the Czech Republic.

Folk dance company (Ondráš Military Art Ensemble)

The short chapter dealing with folk dance focuses on the only semiprofessional company in the Czech Republic. It looks into the work routine of the Ondráš Military Art Ensemble (VUS Ondráš), its staff, and some of the contextual topics (army structures, association with the authentic dance folklore and its rank in Czech culture). The selection of the main findings:

- Several companies specializing in folk dance ceased to exist after 1989, and only VUS Ondráš as a semiprofessional company has remained.
- The dance department of VUS Ondráš features the professional part (5 women and 5 men) and the non-professional part (12 women, 10 men).
- All professional dancers in VUS Ondráš have short-term contracts, the non-professionals have a work performance agreement and are paid by performance.
- The dancers in VUS Ondráš had 54 performances in 2022, which is a significant drop compared to the situation eleven years ago.
- Professional dancers in VUS Ondráš were 24 years of age in 2022, out of which there were 30% of conservatory graduates, 60% of university graduates, and 40% of foreigners.

The final chapter summarizes five key topics: infrastructure, dance and education, dancers' profiles in non-private theatres, work conditions, and economic findings.

Český tanec v datech

10/ MAPOVÁNÍ 2022 – taneční vzdělávání a zřizované soubory

Roman Vašek

Editoři: Jana Návrátová, Roman Vašek

Recenzovala: Daniela Machová

Konzultoval: Zdeněk Prokeš

Jazyková korektura: Jana Křížová

Grafická úprava a sazba: Jan Forejt

Vydal Institut umění – Divadelní ústav, Celetná 17, Praha 1, v roce 2023

Publikace vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR v rámci institucionálního financování dlouhodobé koncepce rozvoje výzkumné organizace Institut umění – Divadelní ústav na léta 2019–2023.

ISBN 978-80-7008-490-8

ISSN 2570-8384

Číslo publikace IDU: 805

www.idu.cz

ISBN 978-80-7008-490-8

